

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Magistrsko delo

**ORGANIZIRANOST IN VLOGA
PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA V
SLOVENIJI**

Adriana Cividini

Ljubljana, september 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

MAGISTRSKO DELO

**ORGANIZIRANOST IN VLOGA PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA
V SLOVENIJI**

Kandidatka: Adriana Cividini
Vpisna številka: 04041746
Študijski program: magistrski študijski program Uprava druga stopnja
Mentor: izr. prof. dr. Primož Pevcin

Ljubljana, september 2014

IZJAVA O AVTORSTVU MAGISTRSKEGA DELA

Podpisana Adriana Cividini, študentka magistrskega študijskega programa Uprava druga stopnja, z vpisno številko 04041746, sem avtorica magistrskega dela z naslovom: Organiziranost in vloga prostovoljnega gasilstva v Sloveniji.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko magistrskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Magistrsko delo je lektorirala: Ksenija Pečnik, prof. slov. jezika.

Ljubljana, 8. 9. 2014

Podpis avtorice:
Adriana Cividini

POVZETEK

Slovensko prostovoljno gasilstvo deluje organizirano že 145 let in se je razvilo v najmočnejšo silo zaščite, reševanja in pomoči. Prostovoljne gasilske enote izvajajo skupaj s poklicnimi gasilci in z drugimi enotami pomembne naloge sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki skupaj še z dvema stebroma gradi nacionalno varnost.

Gasilska zveza Slovenije in njene podrejene organizacije so samostojne, nepridobitne, humanitarne in nepolitične organizacije, ki delujejo v javnem interesu. Matična organizacija vsakega prostovoljnega gasilca je prostovoljno gasilsko društvo, ki se povezuje v gasilsko zvezo, gasilske zveze pa v Gasilsko zvezo Slovenije. Število članstva v gasilskih organizacijah še vedno narašča in je že preseglo 150.000. Gasilstvo je po Zakonu o gasilstvu obvezna lokalna javna gasilska služba, katere izvajanje morajo zagotavljati občine in država. Na območju občine je za organizacijo varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in s tem tudi varstva pred požarom odgovoren župan.

Namen naloge je bil raziskati in predstaviti ureditev področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kamor spada tudi prostovoljno gasilstvo, zgodovino slovenskega prostovoljnega gasilstva in trenutno organiziranost, s poudarkom na prostovoljnem gasilstvu na vseh nivojih. Namen je bil predstaviti tudi kadrovanje, opremljenost in usposobljenost prostovoljnih gasilskih enot, njihove aktivnosti na intervencijah in organiziranost gasilstva v sosednji Avstriji ter pripraviti nekaj predlogov za nadaljnji razvoj prostovoljnega gasilstva.

Analiza trenutne organiziranosti, opremljenosti in usposobljenosti je pokazala, da je slovensko prostovoljno gasilstvo dobro organizirano in zagotavlja ustrezno operativno pripravljenost za pomoč občanom v primeru naravnih in drugih nesreč.

Za nadaljnji razvoj gasilske organizacije pa je treba pregledati ustreznost obstoječe zakonodaje in aktov in jih po potrebi spremeniti, slediti pa je treba tudi razvoju na vseh področjih delovanja, predvsem na področju opremljanja, usposabljanja in informatike. Osnova za uspešno nadaljnje delo je tudi zagotavljanje ustreznih pogojev za delovanje, ki jih morajo skladno z zakonodajo zagotoviti odgovorni na nivoju občin in države.

Ključne besede: varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, gasilstvo, prostovoljno gasilstvo, Gasilska zveza Slovenije, gasilska enota, operativni gasilec.

SUMMARY

STRUCTURE AND ROLE OF VOLUNTARY FIREFIGHTING IN SLOVENIA

Voluntary firefighting service in Slovenia has been in place for over 145 years and has evolved into the strongest protection, rescue and aid force. Volunteer firefighting departments jointly with the professional firefighting brigade and other units carry out the important tasks of the system of protection against natural and other disasters, which is one of the subsystems of national security.

Firefighting Association of Slovenia and its subordinate organisations are independent, non-profit, humanitarian and non-political organisations operating in the public interest. Each volunteer firefighter is a member of a voluntary firefighting department, i.e. parent organisation, which is a sub-unit of a regional firefighting association and the latter a sub-unit of the Firefighting Association of Slovenia. Number of members in the firefighting organisations continues to grow and has already exceeded 150,000. Firefighting is obligatory local public firefighting service, which is ensured by the Municipality and State. The mayor of the Municipality is responsible organising protection against natural and other disasters and fire protection in the area of the municipality.

The purpose of the thesis is to research and present the system of protection against natural and other disasters, of which firefighters are also a part of, the history of the Slovenian voluntary firefighting, and the current organisation, with an emphasis on the voluntary firefighting on all levels. We also intend to present the staffing, equipment and competence of the voluntary firefighting units, their activity during intervention, the firefighting organisation in neighbouring Austria, and prepare a few proposals for further development of the voluntary firefighting.

The analysis of the current organisation, equipment and training showed that the Slovenian voluntary firefighting service is well organised and provides adequate operational readiness to help citizens in the event of natural and other disasters.

However, for further development of firefighting organisations, it is necessary to review the adequacy of existing legislation and regulations and, if necessary, to amend them. Moreover, it is necessary to follow the development in all areas, in particular in the area of equipping, training, information. The basis for successful further work is to provide the appropriate conditions for the operation, which shall be, in accordance with the Act, ensured by the responsible ones at the level of municipalities and the State.

Keywords: protection against natural and other disasters, firefighting service, volunteer firefighting service, Firefighting Association of Slovenia, firefighting department, an operational firefighter.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU MAGISTRSKEGA DELA	III
POVZETEK.....	V
SUMMARY	VI
KAZALO PONAŽORITEV	IX
KAZALO GRAFIKONOV	IX
KAZALO SLIK	X
KAZALO TABEL.....	X
KAZALO PRILOG.....	X
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	XI
1 UVOD	1
2 NARAVNE IN DRUGE NESREČE.....	6
3 SISTEM VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI.....	9
3.1 ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE SISTEMA	9
3.2 PREDSTAVITEV SIL ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE	11
3.3 POMEN GASILSTVA V SISTEMU.....	12
4 ORGANIZIRANOST GASILSTVA V SLOVENIJI.....	14
4.1 ZAKONSKE PODLAGE.....	14
4.2 PRAVILA GASILSKE SLUŽBE	15
4.3 POKLICNO GASILSTVO	15
4.4 ORGANIZIRANJE JAVNE GASILSKE SLUŽBE V OBČINI	16
5 ZGODOVINSKI RAZVOJ, ORGANIZIRANOST IN ČLANSTVO V PROSTOVOLJNEM GASILSTVU V SLOVENIJI.....	19
5.1 ZGODOVINSKI PREGLED.....	19
5.2 TRENUTNA ORGANIZIRANOST	22
5.2.1 GASILSKA ZVEZA SLOVENIJE	22
5.2.2 GASILSKA REGIJA	25
5.2.3 GASILSKA ZVEZA	26
5.2.4 PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO.....	26
5.3 ANALIZA ŠTEVILA ORGANIZACIJ IN NJIHOVEGA ČLANSTVA.....	27
5.4 MLADINA, ČLANICE IN VETERANI	32
6 FINANCIRANJE, ORGANIZIRANOST, OPREMLJENOST IN USPOSOBLJENOST PROSTOVOLJNIH GASILSKIH ENOT V SLOVENIJI	34
6.1 FINANCIRANJE PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA	34
6.2 OPERATIVNA ORGANIZIRANOST GASILSKIH ENOT.....	35
6.3 TRENUTNI STATUS OPERATIVNEGA GASILCA	48
6.4 STRUKTURA OPERATIVNEGA KADRA V GASILSKIH ENOTAH.....	49
6.5 ANALIZA OPREMLJENOSTI GASILSKIH ENOT	52
6.6 ANALIZA USPOSOBLJENOSTI GASILSKIH ENOT	54
7 DRUŽBENA VLOGA PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA V SLOVENIJI IN ANALIZA INTERVENCIJ	58

7.1	DRUŽBENA VLOGA	58
7.2	PREGLED PODATKOV O INTERVENCIJAH	59
7.3	VELIKE INTERVENCIJE V ZADNJIH LETIH.....	66
8	PROSTOVOLJNO GASILSTVO V REPUBLIKI AVSTRIJI	68
8.1	SPLOŠNO O REPUBLIKI AVSTRIJI	68
8.2	ORGANIZIRANOST GASILSTVA V AVSTRIJI	69
8.3	STATISTIKA PROSTOVOLJNIH GASILCEV	74
9	PRIMERJAVA PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA V SLOVENIJI IN AVSTRIJI	76
10	PREVERITEV HIPOTEZ IN PRISPEVEK K STROKI.....	79
10.1	PREVERITEV HIPOTEZ	79
10.2	PRISPEVEK K STROKI	81
11	ZAKLJUČEK.....	84
	LITERATURA IN VIRI.....	87
	PRILOGE	90

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Gibanje števila članstva od leta 1920 dalje	21
Grafikon 2: Število občin in GZ po gasilskih regijah	28
Grafikon 3: Pokrivanje teritorija občin z GZ.....	29
Grafikon 4: Število PGD in PIGD po gasilskih regijah.....	29
Grafikon 5: Število PGD in PIGD v GZ.....	30
Grafikon 6: Število članov v PGD in PIGD	30
Grafikon 7: Članstvo PGD in PIGD po spolu	31
Grafikon 8: Članstvo PGD in PIGD po starosti	31
Grafikon 9: Število PGD in PIGD glede na število članstva	32
Grafikon 10: Število PGD po kategorijah.....	42
Grafikon 11: Minimalno število operativnih gasilcev v GE glede na kategorijo PGD	43
Grafikon 12: Minimalna usposobljenost v GE PGD I. a kategorije.....	44
Grafikon 13: Minimalna usposobljenost v GE PGD I. in II. kategorije.....	45
Grafikon 14: Minimalna usposobljenost v GE PGD III., IV. in V. kategorije	45
Grafikon 15: Zahtevane specialnosti v GE po kategorijah PGD.....	46
Grafikon 16: Zahtevana oprema po kategorijah PGD	46
Grafikon 17: Ustreznost PGD glede minimalnega števila operativnih gasilcev v GE	50
Grafikon 18: Struktura operativnih gasilcev v GE PGD.....	51
Grafikon 19: Število PGD, ki v GE nimajo ustreznega števila operativnih gasilcev	51
Grafikon 20: Stanje gasilskih vozil PGD po vrstah.....	52
Grafikon 21: Ustreznost gasilskih vozil glede na kategorijo PGD	53
Grafikon 22: Stanje gasilske zaščitne opreme v PGD	53
Grafikon 23: Število PGD, ki nimajo dovolj gasilske zaščitne opreme.....	54
Grafikon 24: Ustreznost činov operativnih gasilcev v GE PGD	55
Grafikon 25: Število PGD, ki v GE nimajo ustrezno usposobljenih operativnih gasilcev	56
Grafikon 26: Stanje specialnosti operativnih gasilcev v GE PGD	56
Grafikon 27: Število PGD, ki v GE nimajo dovolj operativnih gasilcev s specialnostmi.....	57
Grafikon 28: Število aktiviranj vseh enot za intervencije.....	60
Grafikon 29: Število sodelujočih članov vseh enot na intervencijah	61
Grafikon 30: Število aktiviranj PGD in PIGD za intervencije	62
Grafikon 31: Število sodelujočih članov PGD in PIGD na intervencijah	63
Grafikon 32: Število aktiviranih PGD in PIGD za vse vrste intervencij	64
Grafikon 33: Število aktiviranih PGD in PIGD za intervencije ob požarih.....	65
Grafikon 34: Število poškodovanih prostovoljnih gasilcev	66
Grafikon 35: Število vseh gasilskih enot v Avstriji	70
Grafikon 36: Število članstva v gasilskih organizacijah Avstrije po vrstah	71
Grafikon 37: Gasilske enote, njihovo članstvo in število prebivalcev po zveznih deželah..	71
Grafikon 38: Število intervencij avstrijskih gasilcev ob požarih v letu 2012 po deželah	73

Grafikon 39: Tehnične intervencije avstrijskih gasilcev v letu 2012.....	74
Grafikon 40: Prostovoljne gasilske enote in aktivno članstvo po zveznih deželah glede na število prebivalcev	75
Grafikon 41: Prostovoljni operativni gasilci po spolu	75

KAZALO SLIK

Slika 1: Regije URSZR	11
Slika 2: Organiziranost prostovoljnega gasilstva v Sloveniji.....	23
Slika 3: Organi upravljanja GZS	24
Slika 4: Gasilske regije v Sloveniji	25
Slika 5: Poveljstva in njihova sestava	38
Slika 6: Splošna izobrazba gasilskih vodij.....	39
Slika 7: Temeljna strokovna usposobljenost gasilskih vodij.....	39
Slika 8: Minimalni pogoji glede gasilskih vozil.....	43
Slika 9: Zvezne dežele Avstrije.....	68
Slika 10: Temeljni tečaji in gasilski čini	95
Slika 11: Tečaji za organizacijske in preventivne naloge ter gasilski čini.....	95

KAZALO TABEL

Tabela 1: Zvezne dežele Avstrije s prestolnicam in številom prebivalcev	68
Tabela 2: Področja izobraževanja in specialnosti	90
Tabela 3: Število občin in gasilskih organizacij po gasilskih regijah.....	91
Tabela 4: Članstvo PGD in PIGD po starosti in spolu	91
Tabela 5: Število operativnih gasilcev v GE PGD in ustreznost činov.....	92
Tabela 6: Število PGD, ki v GE nimajo ustreznega števila operativnih gasilcev.....	92
Tabela 7: Število PGD, ki v GE nimajo ustrezno usposobljenih operativnih gasilcev.....	92
Tabela 8: Stanje gasilskih vozil PGD po vrstah	93
Tabela 9: Ustreznost gasilskih vozil glede na kategorijo PGD	93
Tabela 10: Stanje gasilske zaščitne opreme v PGD	93
Tabela 11: Stanje specialnosti operativnih gasilcev v GE PGD.....	94

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: TABELE	90
PRILOGA 2: SLIKE.....	95
PRILOGA 3: INTERVJU S POVELJNIKOM GZS.....	96
PRILOGA 4: INTERVJU Z GENERALNIM DIREKTORJEM URSZR	100

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

AC	avtocisterna
AL	avtolestev brez košare
ALK	avtolestev s košaro
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
CTIF	Comité Technique International de prévention et d'extinction du Feu
CZ	civilna zaščita
GCGP-1	gasilska cisterna za gozdne požare – mala
GCGP-2	gasilska cisterna za gozdne požare – srednja
GE	gasilska enota
GV-1	manjše gasilno vozilo
GV-2	večje gasilno vozilo
GVC-16/15	gasilno vozilo s cisterno 16/15
GVC-16/24	gasilno vozilo s cisterno 16/24
GVC-16/25	gasilno vozilo s cisterno 16/25
GVC-24/50	gasilno vozilo s cisterno 24/50
GVGP-1	malo terensko vozilo za gašenje gozdnih požarov
GVGP-2	večje terensko vozilo za gašenje gozdnih požarov
GVM-1	gasilsko vozilo za prevoz moštva – manjše
GVV-1	manjše gasilno vozilo z vodo
GVV-2	večje gasilno vozilo z vodo
GVZ-1	gasilsko vozilo zveze – manjše
GZ	gasilska zveza
GZS	Gasilska zveza Slovenije
EU	Evropska unija
LFV	Landesfeuerwehrverband
LRS	Ljudska republika Slovenije
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
PGD	prostovoljno gasilsko društvo
PGE	poklicna gasilska enota
PGS	Pravila gasilske službe
PIGD	prostovoljno industrijsko gasilsko društvo
PMB	priklopnik s prenosno motorno brizgalno
PPGSPG	Posebna pravila gasilske službe prostovoljnih gasilcev
PV-1	manjše poveljniško vozilo
PV-2	večje poveljniško vozilo
RS	Republika Slovenija
SGRZS	Skupnost gasilsko-reševalnih zavodov Slovenije
SPIN	sistem za poročanje o intervencijah in drugih nesrečah
TRV-1	malo tehnično reševalno vozilo
TRV-2D	večje tehnično reševalno vozilo z dvigalom

URSZR	Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
ZDru	Zakon o društvih
ZGas	Zakon o gasilstvu
ZSPG	Združenje slovenskih poklicnih gasilcev
ZVNDN	Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami

1 UVOD

Slovensko prostovoljno gasilstvo v letu 2014 praznuje že 145-letnico organiziranega gasilstva. V tem času se je razvilo v močno silo zaščite, reševanja in pomoči. Gasilske enote izvajajo naloge splošne reševalne službe in so s svojo operativno sposobnostjo pripravljene kadar koli posredovati v primeru naravnih in drugih nesreč na področju celotne države.

Organiziranost prostovoljnega gasilstva v gasilskih društvih, občinah, gasilskih zvezah in regijah ter na nivoju Gasilske zveze Slovenije daje dobre pogoje za delovanje slovenskega prostovoljnega gasilstva. Na nivoju občin so v primeru, da gasilska zveza pokriva več občin, ustanovljena občinska gasilska poveljstva, katerih poveljniki se povezujejo v poveljstvo gasilske zveze. Gasilske regije so neformalna oblika povezovanja gasilstva in delujejo zaradi bolj usklajenega povezovanja gasilskih zvez, predstavljajo pa tudi pomemben člen pri povezovanju gasilskih zvez z Gasilsko zvezo Slovenije.

Slovensko prostovoljno gasilstvo temelji na prostovoljnem članstvu, ki v prostovoljnih gasilskih društvih opravlja tako organizacijske kot tudi strokovno-operativne in druge naloge, pomembne za razvoj celotne organizacije ter opravljanje javne gasilske službe. Dejavnosti gasilskih društev zajemajo poleg gašenja in reševanja v primeru požarov tudi reševanje ob naravnih in drugih nesrečah, predvsem v manjših krajih pa so gasilska društva tudi središče vseh dejavnosti v kraju.

Javno gasilsko službo lahko opravljajo samo gasilske enote gasilskih društev, ki se povezujejo v gasilske zveze in Gasilsko zvezo Slovenije. Gasilske enote imajo za opravljanje javne gasilske službe z župani občin podpisane pogodbe, ki so v največ primerih tripartitne, kar pomeni, da je sopodpisnik pogodbe med prostovoljnim gasilskim društvom in občino tudi gasilska zveza.

Številčnost in kadrovska struktura naj bi v prostovoljnih gasilskih enotah ustrezala minimalnim merilom, kar sem v nalogi tudi preverila. Večji problem naj bi po sprejetju novih Posebnih pravil gasilske službe prostovoljnih gasilcev v letu 2010 in volitvah v letu 2013 predstavljala ustreznost poveljniškega kadra, saj so se pogoji glede splošne šolske izobrazbe z uvedbo novih posebnih pravil zvišali. Tudi to sem preverila z analizo stanja.

Na podlagi skupnih zgodovinskih dogodkov, bližine držav in dolgoletne izmenjave izkušenj sem predvidevala, da je gasilstvo v Sloveniji in Avstriji podobno organizirano, kar sem preverila in o tem poročam na koncu naloge.

Tudi v prihodnje mora gasilska organizacija ostati samostojna, humanitarna, nepolitična in v osnovi nepridobitna organizacija. Le tako bo lahko prostovoljno gasilstvo uspešno. Na

podlagi pridobljenih rezultatov sem pripravila tudi nekaj usmeritev za prihodnost naših prostovoljnih gasilcev.

Namen naloge je bil raziskati in predstaviti:

- podsystem nacionalne varnosti, sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kamor spadajo tudi prostovoljni gasilci;
- zgodovino slovenskega prostovoljnega gasilstva;
- trenutno organiziranost slovenskega gasilstva, s poudarkom na prostovoljnem gasilstvu na vseh nivojih;
- kadrovanje, opremljenost in usposobljenost prostovoljnih gasilskih enot ter aktivnosti na intervencijah;
- organiziranost gasilstva v sosednji Avstriji;
- ter pripraviti nekaj predlogov za nadaljnji razvoj prostovoljnega gasilstva.

Cilj naloge je bil proučiti zgodovino prostovoljnega gasilstva na Slovenskem ter na dejanskem trenutnem stanju in aktivnostih na intervencijah v zadnjem petletnem obdobju ugotoviti, kakšna je organiziranost prostovoljnega gasilstva v Sloveniji. Cilj je bil tudi ugotoviti, kako je prostovoljno gasilstvo umeščeno v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, analizirati trenutno številčnost in strukturo članstva, usposobljenost in opremljenost gasilskih enot in s tem tudi operativno pripravljenost. Predstavljeno je tudi gasilstvo v Avstriji in izvedena primerjava z našo organiziranostjo. Na podlagi rezultatov raziskovanja so bile preverjene zastavljene hipoteze in pripravljene smernice za nadaljnji razvoj prostovoljnega gasilstva v Sloveniji.

Na osnovi proučitve literature in drugih virov sem ugotovila, da se z analizo stanja in operativne pripravljenosti vseh prostovoljnih gasilskih enot v Sloveniji po 16. kongresu Gasilske zveze Slovenije leta 2013 ni še nihče ukvarjal. Zato sem v magistrskem delu raziskala aktualne podatke o opremljenosti, usposobljenosti in kadrovi sestavi v vseh prostovoljnih gasilskih enotah, ki so pokazali dejansko sliko operativne pripravljenosti slovenskih prostovoljnih gasilcev. Natančno sem analizirala tudi zaključne podatke o intervencijah prostovoljnih gasilskih enot za petletno obdobje od leta 2008 do leta 2012. Tudi analize teh podatkov še nisem zasledila v kakšni od raziskav.

Pri pregledu literature na temo organiziranosti sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter gasilstva pa sem videla že nekaj izdelanih raziskovalnih nalog, s katerimi sem si pri delu pomagala:

- Gasilska zveza Slovenije: Prihodnost slovenskega prostovoljnega gasilstva
Raziskovalno-razvojno nalogo je leta 2000 pripravila skupina avtorjev, ki je za vsa pomembna področja dela ugotovila dejansko stanje, pripravila seznam strateških nalog in izpostavila prednostne naloge za nadaljnji razvoj gasilstva. To so bila izhodišča za nadaljnje delo Gasilske zveze Slovenije.
- Nataša Kebe: Organizacije in društva v sistemu zaščite in reševanja

Diplomsko delo je bilo izdelano leta 2002 in raziskuje vlogo organizacij in društev v sistemu zaščite in reševanja, zgodovinske okoliščine nastanka in razvoja gasilstva in možne smeri razvoja.

- Domen Torkar: Načini izvajanja in organiziranost javnih reševalnih služb v Republiki Sloveniji

Leta 2009 je bila izdelana magistrska naloga, ki govori o delovanju služb in nepridobitnih organizacij, analizira javne reševalne službe in nekatere vidike organizacijske kulture v reševalnih službah.

- Matjaž Klarič: Pomen gasilstva za sistem nacionalne varnosti

Glavni namen magistrske naloge iz leta 2011 je bil z raziskovalnimi metodami ugotoviti operativno pripravljenost gasilskih enot, s poudarkom na gasilskih enotah, ki opravljajo naloge širšega pomena. Primerjava prostovoljnih in poklicnih enot je pokazala, da vrsta organiziranosti, poklicno ali prostovoljno, bistveno ne vpliva na operativno sposobnost gasilskih enot.

Glede na proučitev literature in virov ter dosedanjega poznavanja področja sem predlagala naslednje štiri hipoteze:

H1: Prostovoljni gasilci opravljajo večino nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki niso samo gašenje in reševanje ob požarih.

H2: V prostovoljnih gasilskih enotah je kadrovska zasedenost različna. Večina gasilskih enot glede na število članov in njihovo usposobljenost ustreza minimalnim merilom, ki veljajo za posamezno kategorijo gasilske enote.

H3: Opremljenost gasilskih enot z gasilsko zaščitno in reševalno opremo je različna in poteka v skladu s kategorizacijo gasilskih enot in tipizacijo opreme.

H4: Organiziranost gasilstva v Sloveniji in Avstriji je različna.

Prva hipoteza pravi, da prostovoljni gasilci opravljajo večino nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki niso samo gašenje in reševanje ob požarih. Na osnovi zbranih podatkov ob pripravi hipotez in poznavanja sistema sem lahko domnevala, da prostovoljne gasilske enote opravljajo večino pomembnih in odgovornih nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v lokalnih skupnostih in državi. Po mojem mnenju predstavljajo prostovoljni gasilci v državi največjo udarno moč in so vedno pripravljeni pomagati, tako v primeru požarov kot pri drugih vrstah nesreč. Za preveritev hipoteze sem analizirala statistiko intervencij vseh služb v sistemu zaščite in reševanja ter opravila intervjuja.

Druga hipoteza trdi, da je v prostovoljnih operativnih gasilskih enotah kadrovska zasedenost različna. Na podlagi poznavanja področja in pregleda literature in virov sem lahko predvidevala, da bom hipotezo potrdila. Za verifikacijo te hipoteze je bila potrebna

natančna analiza stanja kadrovske zasedenosti in usposobljenosti gasilskih enot glede na minimalna merila, ki veljajo za posamezno kategorijo gasilske enote.

Tretja hipoteza trdi, da je opremljenost gasilskih enot z gasilsko zaščitno in reševalno opremo različna in poteka skladno s sprejeto kategorizacijo gasilskih enot in tipizacijo opreme. Na osnovi pestrosti opremljanja in vpogleda v literaturo sem domnevala, da bom hipotezo potrdila. Za verifikacijo te hipoteze je bila potrebna natančna analiza stanja opremljenosti prostovoljnih gasilskih enot glede na minimalna merila za posamezno kategorijo gasilske enote.

Četrta hipoteza pravi, da je organiziranost gasilstva v Sloveniji in Avstriji različna. To sem domnevala predvsem na osnovi vpogleda v normativno ureditev področja gasilstva v obeh državah.

Hipoteze so bile preverjene s pomočjo uporabe spodaj navedenih raziskovalnih metod. S pomočjo deskriptivne metode sem celovito prikazala ureditev sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, organiziranost slovenskega gasilstva in predstavitev prostovoljnih gasilskih organizacij v Sloveniji. Tudi za predstavitev organiziranosti gasilstva v Avstriji je bila uporabljena deskriptivna metoda. Pri ugotavljanju primerljivosti slovenskega in avstrijskega gasilstva sem uporabila tudi primerjalno metodo.

S pomočjo induktivne in deduktivne metode so analizirane prostovoljne gasilske enote, s kombinacijo statistične in deskriptivne metode pa operativna sposobnost prostovoljnih gasilskih enot, pri čemer sem izhajala iz podatkov o kadrovske zasedenosti, opremljenosti in usposobljenosti prostovoljnih gasilskih enot ter podatkov o aktivnostih gasilskih enot na intervencijah. Poleg proučitve literature in virov sem pri delu uporabila aktualne podatke iz Vulkana, programa za vodenje evidenc prostovoljnih gasilcev, ter podatke iz programa SPIN, sistema za poročanje o intervencijah in nesrečah.

Na podlagi intervjuja s poveljnikom Gasilske zveze Slovenije in z generalnim direktorjem Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje sem pridobila mnenje o vlogi in pomenu prostovoljnega gasilstva v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, o primernosti organiziranosti slovenskega prostovoljnega gasilstva ter druge odgovore na zastavljena vprašanja.

Z rezultati magistrske naloge želim prispevati k nadaljnjem razvoju slovenskega prostovoljnega gasilstva, ki ima že 145-letno tradicijo in predstavlja pomembno silo zaščite, reševanja in pomoči.

Za prvim poglavjem, v katerem je predstavljen uvod naloge, sem v drugem poglavju predstavila naravne in druge nesreče na splošno. V tretjem poglavju sta predstavljena organiziranost in delovanje sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Izpostavila sem organiziranost Civilne zaščite Republike Slovenije in Uprave Republike Slovenije za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami ter druge sile za zaščito in

reševanje, kamor spadajo tudi prostovoljni gasilci. Opisala sem tudi pomen gasilstva znotraj sistema. Četrto poglavje govori o organiziranosti gasilstva v Sloveniji. Predstavljene so zakonske podlage za delovanje sistema in Pravila gasilske službe. V nadaljevanju pa je na kratko opisana še organiziranost poklicnega gasilstva in način organiziranja javne gasilske službe v občini. V petem poglavju je v začetku opisana zgodovina organiziranega prostovoljnega gasilstva in trenutna organiziranost od najmanjše oblike organiziranosti, tj. prostovoljnega gasilskega društva, pa do krovne organizacije, Gasilske zveze Slovenije. Analizirano je število organizacij in njihovega članstva, predstavljeno je tudi delo z mladino, članicami in veterani. V naslednjem, šestem poglavju, je na kratko opisano financiranje prostovoljnega gasilstva, bolj natančno pa je predstavljena operativna organiziranost gasilskih enot. V nadaljevanju je analizirana struktura kadra in opremljenosti gasilskih enot kakor tudi usposobljenost prostovoljnih operativnih gasilcev na dan 1. 1. 2014. Sedmo poglavje govori o družbeni vlogi prostovoljnega gasilstva v Sloveniji. V tem poglavju je prikazana in analizirana tudi statistika intervencij za obdobje od leta 2008 do 2012, na kratko pa so predstavljeni tudi podatki o sodelovanju prostovoljnih operativnih gasilcev na intervencijah ob velikih nesrečah v zadnjih letih. Osmo poglavje predstavlja organiziranost gasilstva v Republiki Avstriji, s poudarkom na prostovoljnem gasilstvu, v devetem poglavju pa so prikazane podobnosti in razlike med gasilstvom v Sloveniji in Avstriji. Naslednje, deseto poglavje, je namenjeno preveritvi hipotez in opisu prispevka k stroki. Hipoteze, ki sem jih postavila na začetku naloge, sem na podlagi raziskave preverila in rezultate predstavila v tem poglavju. Predstavljeni so tudi predlogi za v prihodnje ter prispevek naloge k stroki. V zadnjem, enajstem poglavju, pa je v obliki zaključka naloge strnjeno predstavljena vsebina celotne magistrske naloge.

2 NARAVNE IN DRUGE NESREČE

Za nesreče obstajajo različne definicije. Na osnovi Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (v nadaljnjem besedilu: ZVNDN) je nesreča dogodek ali več dogodkov, ki so povzročeni po nenadzorovanih naravnih in drugih silah. Nesreče prizadenejo oziroma ogrozijo življenje ali zdravje ljudi, živali ter premoženje, povzročijo pa tudi škodo na kulturni dediščini in okolju. Za nadzor in obvladovanje nesreč je zaradi njihovega obsega treba uporabiti posebne ukrepe, sile in sredstva, ker ukrepi rednih dejavnosti, sile in sredstva ne zadostujejo (ZVNDN-UPB1, 6. člen).

Med naravne nesreče po ZVNDN štejemo naslednje nesreče: potrese, poplave, zemeljske in snežne plazove, visok sneg, močan veter, točo, žled, pozebo, sušo, požare v naravnem okolju, množičen pojav nalezljivih človeških, živalskih ali rastlinskih bolezni in druge nesreče, ki jih povzročijo naravne sile. Naravna nesreča so tudi neugodne vremenske razmere, kot so opredeljene v kmetijskih predpisih, in odprava posledic naravnih nesreč, ki jih povzročijo žled, pozeba, suša, neurje, toča ali živalske in rastlinske bolezni ter rastlinski škodljivci (ZVNDN-UPB1, 6. člen).

Kot druge nesreče so v ZVNDN našteje: nesreče v cestnem, železniškem in zračnem prometu, požar, rudniška nesreča, porušitev jazu ter druge vrste nesreč, ki so posledica izvajanja aktivnosti na morju, jedrska nesreča in ostale ekološke ter industrijske nesreče, ki jih povzroči človek. Med druge nesreče štejemo tudi vojno, izredno stanje, uporabo raznega orožja ali drugih sredstev za množično uničevanje. Tudi teroristični napadi z uporabo klasičnih sredstev ter ostale vrste množičnega nasilja se štejejo med druge nesreče (ZVNDN-UPB1, 6. člen).

Ušeničnik (2002, str. 463–464) deli naravne in druge nesreče na štiri skupine:

- nesreče, ki se ponavljajo zelo pogosto: prometne nesreče, požari, nesreče pri delu in v prostem času. Udeleženci so večinoma posamezne osebe ali manjše skupine, posledice nesreč pa so omejene na lokalni nivo;
- nesreče, ki so posledica naravnih pojavov ali družbenega dogajanja: potresi, poplave, viharji, vojna s klasičnim orožjem. Te nesreče se zgodijo v malo primerih, posledice pa so večje in različne. V teh nesrečah je lahko udeležena celotna skupnost, vplivajo pa lahko tudi na razkroj socialnega življenja;
- nesreče, ki nastanejo pri izvajanju nevarnih dejavnosti, kot so industrijske in jedrske nesreče. Posledica teh nesreč je lahko izredno veliko število človeških žrtev in visoka materialna škoda kot tudi velika škoda v okolju. Med te nesreče lahko štejemo tudi človeške in živalske nalezljive bolezni v obliki epidemij;
- v četrto skupino sodijo globalna ekološka in družbena tveganja, kot posledica netrajnostnih vzorcev proizvodnje in potrošnje ter mednarodnih sporov. Primer tega je prekomerno onesnaževanje vode in ozračja kot tudi vojna z uporabo jedrskega orožja.

Posledica globalnega onesnaževanja je lahko izguba biotske raznovrstnosti, posledično pa tudi zmanjšanje bioloških virov.

Po drugi delitvi se nesreče delijo na naravne in antropogene oziroma civilizacijske. Naravne nesreče ločimo na fizikalne in biološke. Fizikalne nesreče so potres, zemeljski plaz, podor, vihar, suša, pozeba, žled, toča, obilno sneženje, snežni plaz, poplava, erozija tal, požar v naravnem okolju. Med biološke nesreče pa sodijo epidemija, epizootija in epifitija¹ ter infestacija in izguba biološke raznovrstnosti. Antropogene ali civilizacijske nesreče pa se delijo na tehnične in tehnološke. Med tehnične nesreče sodijo požari, prometne nesreče, nesreče pri delu in nesreče v prostem času. Tehnološke nesreče pa so krize in konflikti, kamor spadajo tudi vojna, teroristični napadi in množične selitve (Ušeničnik, 2002, str. 463).

Slovenija je pokrajinsko zelo pestra in ima veliko naravnih znamenitosti, hkrati pa jo zaznamujejo številne in vse hujše naravne nesreče, kot so neurja, poplave, žledolomi, zemeljski plazovi in druge vrste naravnih nesreč. Zaradi različnih in prevelikih posegov v okolje ter zaradi izjemnega naraščanja prometa pa Sloveniji nenehno pretijo tudi številne nevarnosti civilizacijskih nesreč. Zato je zelo pomembno, da imamo državljani zagotovljeno varnost.

»Zagotavljanje nacionalne varnosti Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: RS) temelji na Ustavi Republike Slovenije, spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter demokracije in načel pravne države. Pri tem se upoštevajo sprejeti nacionalni razvojni dokumenti, zakoni in podzakonski akti in spoštujejo načela mednarodnega prava ter pravice in obveznosti RS, prevzete z mednarodnimi pogodbami« (ReSNV-1, poglavje 1).

Podlaga za pripravljanje in nadgrajevanje strateške, razvojne in doktrinarne dokumentacije za področje zagotavljanja nacionalne varnosti je zapisana v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti RS (v nadaljnjem besedilu: Resolucija). Resolucija je tudi osnova za celovito urejanje vprašanj, povezanih z zagotavljanjem nacionalne varnosti RS (ReSNV-1, poglavje 1).

Nacionalna varnost RS se zagotavlja z delovanjem treh podsistemov nacionalne varnosti, in sicer obrambnega sistema, sistema notranje varnosti ter sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. V sistem nacionalne varnosti so vključene tudi zunanje-politične, gospodarske, informacijske in druge dejavnosti, ki neposredno vplivajo na nacionalno varnost (ReSNV-1, poglavje 6.2).

¹ Epidemija je množično pojavljanje nalezljive bolezni pri ljudeh, epizootija je izbruh množične bolezni pri živalih, ki se hitro širi, epifitija pa je množični pojav rastlinske bolezni (Dolinar, 1994, str. 250).

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ima pomembno vlogo pri zagotovitvi varnosti državljanov, zato mora biti dobro organiziran in delovati homogeno. Pomembno vlogo ima v sistemu tudi krizno upravljanje in vodenje, ki mora biti hitro in učinkovito. V primeru naravne in druge nesreče se krizno upravljanje in vodenje izvaja na občinski ravni, ob večji nesreči pa se v krizno upravljanje in vodenje vključi še regijski oziroma republiški nivo.

3 SISTEM VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

3.1 ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE SISTEMA

ZVNDN govori o tem, da se varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami izvaja kot enoten podsystem nacionalne varnosti države in je usklajen in povezan z ostalimi podsystemi nacionalne varnosti na lokalnem nivoju oziroma v širši samoupravni skupnosti, na ravni regije in države (ZVNDN-UPB1, 6. člen).

Ta zakon ureja tudi področje varstva ljudi, živali, premoženja, kulturne dediščine ter okolja pred naravnimi in drugimi nesrečami. Temeljni cilj varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je zmanjšanje števila nesreč ter preprečitev oziroma zmanjšanje števila žrtev in drugih posledic teh nesreč (ZVNDN-UPB1, 1. člen).

Osnovne naloge sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so odkrivanje, spremljanje ter proučevanje nevarnosti naravnih in drugih nesreč kakor tudi njihovo preprečevanje. Med nalogami so tudi obveščanje, opozarjanje in alarmiranje o nevarnostih ter izdajanje napotkov in usposabljanje. Ena od temeljnih nalog je organiziranje civilne zaščite (v nadaljnjem besedilu: CZ) ter vzpostavitev in vzdrževanje drugih oblik pripravljenosti za zaščito, reševanje in pomoč.

Pomembno je aktiviranje sil, njihovo izvajanje reševanja in pomoči ter odrejanje in izvajanje zaščitnih ukrepov. Temu sledi odprava posledic nesreč do zagotavljanja minimalnih pogojev za življenje, nato pa popisovanje in ocenitev škode. Tudi na tem področju je nujna vzpostavitev dobrega mednarodnega sodelovanja kot tudi organizacija mednarodne pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Ena od temeljnih nalog je tudi nadziranje izvajanja predpisov s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN-UPB1, 2. člen).

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami zagotavljajo državljani in drugi prebivalci RS kot posamezniki in tudi prostovoljno organizirani v društva, združenja in druge nevladne organizacije, ki opravljajo naloge, pomembne za varstvo pred nesrečami. Poleg že naštetih zagotavljajo varstvo javne reševalne službe, gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije ter lokalne skupnosti in država (ZVNDN-UPB1, 5. člen).

Delovanje ministrstev na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami usmerja in usklajuje vlada. Posamezna ministrstva so na svojem področju odgovorna za izvajanje ukrepov za preprečevanje nesreč oziroma njihovih posledic kot tudi za pripravljenost delovanja dejavnosti iz njihovih pristojnosti v primeru nastanka naravnih in drugih nesreč. V državnih načrtih zaščite in reševanja se opredelijo naloge vlade, ministrstev in vladnih služb za zaščito, reševanje in pomoč (ZVNDN-UPB1, 100. člen).

Na območju države vodi CZ in druge sile za zaščito, reševanje in pomoč poveljnik CZ RS, ki ga imenuje vlada in ji je tudi odgovoren. Vlada pa imenuje tudi štab CZ RS, ki strokovno pomaga poveljniku pri operativnem vodenju, kot tudi regijske poveljnike in regijske štabe CZ, ki delujejo na nivoju regij. Regijski poveljniki so odgovorni poveljniku CZ RS.

V občini pa je za organizacijo varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami odgovoren župan, ki imenuje poveljnike CZ na nivoju občin, sektorjev in krajevnih skupnosti kot tudi štabe CZ. Občinski poveljnik CZ je odgovoren županu in hkrati tudi regijskemu poveljniku CZ, nižji poveljniki pa nadrejenim poveljnikom. Tudi določene gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije morajo imeti po zakonodaji organizirano varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. V teh primerih organi upravljanja imenujejo poveljnike in štabe CZ.

»Upravne in strokovne naloge zaščite, reševanja in pomoči ter druge naloge varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, opravljajo Uprava RS za zaščito in reševanje (v nadaljnjem besedilu: URSZR) ter organizacijske enote v regijah, če z zakonom ni določeno drugače« (ZVNDN-UPB1, 101. člen).

URSZR mora skrbeti tudi za usklajeno razvijanje sil za zaščito, reševanje in pomoč v celotni državi skladno z izdelanimi ocenami ogroženosti, načrti zaščite in reševanja ter merili, ki jih sprejme pristojni minister (ZVNDN-UPB1, 102. člen).

URSZR je organ v sestavi v okviru Ministrstva za obrambo RS (v nadaljnjem besedilu: MORS) in jo vodi generalni direktor, ki ima tudi namestnika. Organizirana je v več sektorjih: za načrtovanje in preventivo, operativo, izobraževanje, sistemsko-organizacijske in pravne zadeve. Pod okriljem URSZR so tudi Center za obveščanje RS, služba za mednarodne odnose in evropske aktivnosti ter služba za splošne zadeve.

Teritorij RS je razdeljen na 13 regij, v katerih ima URSZR organizirane izpostave in regijske centre za obveščanje. Na sliki 1 je prikazana regijska organiziranost URSZR.

Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami pa je nadzorstveni organ, ki izvaja nadziranje nad izvajanjem določil ZVNDN, Zakona o varstvu pred požarom (v nadaljnjem besedilu: ZVPož), Zakona o varstvu pred utopitvami, Zakona o gasilstvu (v nadaljnjem besedilu: ZGas) ter druge zakonodaje, ki ureja področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN-UPB1, 103. člen).

Slika 1: Regije URSZR

Vir: lasten

V Sloveniji imamo izdelan tudi enoten sistem zajemanja in obdelave podatkov o intervencijah in nesrečah, katerega skrbnik je URSZR. Uporabniki informacijskega sistema SPIN² so: Center za obveščanje RS, centri za obveščanje po regijah, vodje intervencij, sodelujoče enote zaščite, reševanja in pomoči ter gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije, ki izpolnjujejo poročila o nesreči.

3.2 PREDSTAVITEV SIL ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

»Zaščita, reševanje in pomoč ob naravnih in drugih nesrečah obsega zlasti: prvo pomoč in nujno medicinsko pomoč; pomoč ogroženim in prizadetim prebivalcem; prvo veterinarsko pomoč; gašenje in reševanje ob požarih; reševanje iz ruševin, zemeljskih in snežnih plazov; reševanje ob poplavah in drugih vremenskih ujmah ter ekoloških in drugih nesrečah na morju, rekah in jezerih; reševanje ob velikih nesrečah v prometu; reševanje ob rudniških nesrečah; reševanje v gorah; reševanje v jamah; reševanje na vodi in iz vode; varstvo pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi; varstvo pred snežnimi plazovi; izvajanje radiološke, kemijske in biološke zaščite ob uporabi jedrskega, kemičnega ali biološkega orožja, drugih sredstev za množično uničevanje ter ob nesrečah z nevarnimi snovmi; iskanje pogrešanih oseb ob naravnih in drugih nesrečah; reševanje ob vojaških

² Sistem za poročanje o nesrečah in drugih intervencijah, URSZR.

ter terorističnih napadih ter drugih oblikah množičnega nasilja in zagotavljanje osnovnih pogojev za življenje» (ZVNDN-UPB1, 71. člen).

Glede na način vključevanja in sodelovanja državljanov lahko sile za zaščito, reševanje in pomoč delimo na prostovoljne, poklicne in dolžnostne. Nekatere enote oziroma službe v sistemu pa so organizirane tudi v kombinaciji poklicnih in prostovoljnih članov.

Skladno z ZVNDN opravljajo naloge zaščite, reševanja in pomoči društva, ostale nevladne organizacije, gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije kot tudi enote in službe CZ, policija in Slovenska vojska (ZVNDN-UPB1, 72. člen).

Med enote, službe in druge operativne sestave društev in drugih nevladnih organizacij spadajo prostovoljne in poklicne gasilske enote, Gorska reševalna služba Slovenije, Jamarska reševalna služba pri Jamarski zvezi Slovenije, Podvodna reševalna služba Slovenije, enote reševalcev z reševalnimi psi ter druge enote.

Gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije organizirajo službe nujne medicinske pomoči, enoto za identifikacijo mrtvih, enoto za higiensko-epidemiološko delo ter druge enote.

V okviru CZ pa so organizirane enote, službe in centri, kot so enote prve pomoči, prve veterinarske pomoči, tehnične reševalne enote in druge. CZ ima organizirane tudi službe za podporo, poverjenike in poveljnike ter njihove namestnike, štabe, informacijske in logistične centre, enote za hitre intervencije in druge. Organizirana je tudi državna enota za hitre reševalne intervencije, ki jo sestavljajo poveljstvo in več enot.

Po mnenju Buta, generalnega direktorja URSZR in namestnika poveljnika CZ RS od leta 2011, je sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami oziroma ožje – sistem zaščite in reševanja – kot mozaik, sestavljen večinoma iz prostovoljnih reševalnih sestavov v okviru nevladnih organizacij ter v manjšem delu iz poklicnih sestavov. Sistem zaščite in reševanja se je gradil postopoma in gospodarno in je do sedaj uspešno obvladoval tako majhne kot tudi velike naravne nesreče (priloga 4).

3.3 POMEN GASILSTVA V SISTEMU

Po besedah Buta imajo prostovoljni gasilci, ki opravljajo splošno reševalno službo in skupaj s poklicnimi gasilci in zaposlenimi v službah nujne medicinske pomoči, gorskimi in jamarskimi reševalci, vodniki reševalnih psov, potapljači, taborniki in skavti, radioamaterji, aktivisti Rdečega križa in Karitasa ter pripadniki Slovenske vojske in Policije sodelujejo pri zaščiti, reševanju in nudenju pomoči, v sistemu pomembno vlogo, in to ne samo zaradi množičnosti, ampak predvsem zaradi visoke stopnje profesionalnosti, usposobljenosti, opremljenosti, izurjenosti in pripravljenosti posameznikov. Osebnostno meni, da je osnova za delovanje prostovoljnih gasilcev predvsem v podpori in zaupanju, ki ga uživajo prostovoljni gasilci med prebivalci Slovenije (priloga 4).

Prostovoljni gasilci so v naši državi tako rekoč edina vojska, ki lahko v primeru velikih naravnih ali drugih nesreč v zelo kratkem času priskoči na pomoč.

But pravi, da je treba na to gledati tudi zgodovinsko, saj se je sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami pred dvajsetimi leti ločil od obrambnega sistema in z novim ZVNDN postal samostojen podsistem nacionalne varnosti RS. Nov koncept sistema zaščite in reševanja je v začetku devetdesetih zahteval, da mora biti ta čim bolj racionalen, preprost, v čim krajšem času odziven na vse vrste nesreč in učinkovit. Leta 1993 je ZGas določil, da je gasilstvo obvezna lokalna javna služba, prav tako pa je gasilska organizacija prevzela tudi druge splošne reševalne naloge. S tem so se ustvarili pogoji za bistveno zmanjšanje potreb po enotah in službah CZ, prav tako pa so se sredstva, do takrat namenjena CZ, prerazporedila za namen sofinanciranja prostovoljnih reševalnih sestavov, predvsem gasilstva. S tem so se tudi optimizirali stroški tako lokalnih skupnosti kot tudi države, nov koncept pa je pomenil tudi še bolj načrtno usposabljanje in opremljanje prostovoljnih sestavov (priloga 4).

V teh dvajsetih letih je gasilstvo doživelo izjemen razvoj, pravi But. URSZR je skupaj z Gasilsko zvezo Slovenije in ostalimi organizacijami kreirala rešitve, ki so zagotavljale odzivnost in učinkovitost gasilskih enot. Lep primer tega je podeljenih okoli 16.000 pozivnikov in 12.000 radijskih postaj. V zadnjih desetih letih so razvili tudi druge rešitve, med katerimi je tudi pripravljenost, da se lahko v primeru nesreč velikega obsega (požari v naravnem okolju, poplave, potres ...) gasilske enote z manj ogroženih območij uporabijo na prizadetih območjih in s tem povečajo ali nadomestijo gasilske zmogljivosti na območju, ki ga je prizadela nesreča. Takšne oblike delovanja povečujejo učinkovitost gasilske organizacije, zlasti pa povečujejo njeno mobilnost, premestljivost in druge sposobnosti kot najmnogičnejše in najpomembnejše splošne reševalne službe (priloga 4).

4 ORGANIZIRANOST GASILSTVA V SLOVENIJI

4.1 ZAKONSKE PODLAGE

V RS ureja področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ZVNDN, organizacijo gasilstva pa natančneje ureja ZGas. »Gasilstvo je obvezna lokalna javna služba (v nadaljnjem besedilu: javna gasilska služba), katere trajno in nemoteno opravljanje zagotavljajo občine in država. Gasilstvo je humanitarna dejavnost, ki se opravlja v javnem interesu« (ZGas-UPB1, 2. člen).

V Sloveniji imamo poklicne in prostovoljne gasilske enote (v nadaljnjem besedilu: GE), glede na teritorij delovanja pa jih ločimo na teritorialne in industrijske. Lahko se organizirajo kot: poklicne GE, prostovoljne GE v gasilskih društvih ali GE v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah. Njihovo izvajanje nalog poteka po strokovnih pravilih (ZGas-UPB1, 9. člen).

Poklicne gasilske enote (v nadaljnjem besedilu: PGE) ustanavljajo lokalne skupnosti po Zakonu o zavodih, javno gasilsko službo pa opravljajo PGE po ZGas skupaj s prostovoljnimi gasilskimi enotami.

Prostovoljne gasilske organizacije se ustanavljajo, organizirajo in delujejo po ZGas in Zakonu o društvih. Registracija prostovoljnih gasilskih društev in gasilskih zvez se izvaja po določilih ZDru, ZGas pa predpisuje pogoje za opravljanje javne gasilske službe ter obvezno povezovanje v GZ ter druga določila.

Pri tem je po mnenju Petka, poveljnika Gasilske zveze Slovenije od leta 2013, velika dilema glede odgovornosti predsednika in poveljnika. V ZDru so opredeljene naloge predsednika oziroma zakonitega zastopnika, ZGas pa govori o operativnem delu in s tem opredeljuje naloge poveljnika. Gasilci bi zaradi svoje specifikke morali biti organizirani samo po enem zakonu (priloga 3).

V industrijskih obratih, kjer je povečana nevarnost za nastanek požara in eksplozije, organizirajo industrijske GE, ki so organizacijsko vezane na interne akte podjetja, gasilske naloge pa opravljajo po veljavnih predpisih za izvajanje nalog gasilstva.

Na operativno organiziranost in delovanje GE vpliva tudi Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (v nadaljnjem besedilu: Uredba), ki vsebuje tudi Merila za organiziranje in opremljanje GE (v nadaljnjem besedilu: Merila). S to Uredbo je Vlada RS določila tudi naloge širšega pomena in GE, ki te naloge opravljajo.

Pri delu pa gasilci uporabljajo tudi ostalo veljavno zakonodajo in druge akte.

4.2 PRAVILA GASILSKE SLUŽBE

Pravila gasilske službe (v nadaljnjem besedilu: PGS) je sprejela ministrica za obrambo RS in urejajo skupna vprašanja opravljanja gasilske službe prostovoljnih in poklicnih gasilcev.

PGS urejajo pravice in obveznosti operativnih gasilcev v času opravljanja gasilske službe v vseh vrstah GE. Urejajo tudi pravila ravnanja in vedenja gasilcev med opravljanjem svojih nalog ter določila glede reda v gasilskih objektih. Govorijo o izvajanju gasilskih intervencij in alarmiranju gasilcev, gasilskih formacijah, urejajo pa tudi organiziranje in izvajanje prireditev, žalovanja ter druga določila (PGS, 1. točka).

V PGS je zapisano, da lahko Gasilska zveza Slovenije z namenom ureditve določenih vprašanj o delovanju prostovoljnih gasilcev, Združenje slovenskih poklicnih gasilcev (v nadaljnjem besedilu: ZSPG) pa za vprašanja na temo delovanja poklicnih gasilcev sprejmeta posebna pravila (PGS, 1. točka).

4.3 POKLICNO GASILSTVO

PGE izvaja preventivne in operativne naloge s področja varstva pred požarom ter naloge zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah na teritoriju, za katerega je bila ustanovljena. Praviloma je PGE tudi osrednja enota v občini in deluje na teritoriju celotne občine na podlagi sprejetega občinskega operativnega gasilskega načrta (ZGas-UPB1, 12. člen).

PGE so lahko različno organizirane, bodisi v obliki javnega zavoda, režijskega obrata ali v drugi obliki organiziranosti, ki poklicno opravljajo naloge gasilske službe. V Sloveniji imamo trenutno približno 750 poklicnih gasilcev, ki so organizirani v PGE – javne gasilske zavode, letališke GE, industrijske PGE in enote s poklicnim jedrom. Tudi v okviru prostovoljnega gasilskega društva ali gasilske zveze se lahko ustanovi poklicno jedro s poklicnimi gasilci, vendar ostane v tem primeru sestavni del prostovoljnega gasilstva.

»Sodelovanje PGE poteka v okviru Strokovnega združenja poklicnih gasilcev Slovenije³ in Skupnosti gasilsko-reševalnih zavodov Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SGRZS)⁴, v katero se povezujejo javni zavodi s področja gasilstva« (PGS, 65. točka).

³ Združenje slovenskih poklicnih gasilcev je strokovno združenje poklicnih gasilcev Slovenije, v katero je vključenih več kot 90 % vseh poklicnih gasilcev.

⁴ SGRZS je skupnost PGE, ki so organizirane kot javni zavodi in na območju RS izvajajo gasilstvo kot obvezno lokalno javno službo v skladu z ZGas in svojimi ustanovitvenimi akti.

PGE ustanavljajo lokalne skupnosti in so organizirane kot javni gasilski zavodi. V Sloveniji jih imamo trinajst, in sicer v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kopru, Kranju, Jesenicah, Krškem, Novem mestu, Novi Gorici, Ajdovščini, Trbovljah, Sežani in Ravnah na Koroškem.

Te enote pokrivajo samo večja mesta, vse ostalo pa pokrivajo prostovoljni gasilci, zato je razmerje v številu intervencij med poklicnimi in prostovoljnimi gasilci v korist prostovoljnih, je povedal Petek. Ob vsaki večji intervenciji je število poklicnih gasilcev premajhno za kakovostno posredovanje (priloga 3).

V Sloveniji imamo tudi štiri letališke GE. Tri so organizirane v okviru podjetij Aerodrom Ljubljana, d. d., Aerodrom Maribor, d. o. o., in Aerodrom Portorož, d. o. o., v Cerkljah na Dolenjskem pa ima svojo GE tudi Slovenska vojska.

Poklicni gasilci so organizirani tudi v industrijskih PGE in enotah s poklicnim jedrom, kot so na primer Center požarne varnosti Domžale, Gasilska enota Nafta Lendava, Poklicna gasilska enota Gorenje in druge.

4.4 ORGANIZIRANJE JAVNE GASILSKE SLUŽBE V OBČINI

Za organiziranje in delovanje gasilstva je pristojna občina, ki na osnovi sprejetega načrta požarnega varstva zagotovi sredstva za redno delovanje GE, nabavo in vzdrževanje gasilske zaščitne in reševalne ter druge opreme za izvajanje opazovanja, obveščanja in alarmiranja. Z načrtom zagotovi občina tudi sredstva za izvedbo izobraževanj in usposabljanj gasilcev, gradnjo in vzdrževanje objektov ter drugih prostorov. Zagotovljena morajo biti tudi sredstva za povračilo nastale škode, ki jo gasilci utrpijo pri izvajanju svojih nalog in povzročijo tretjim osebam, kakor tudi sredstva za izvajanje drugih nalog. Izvajanje nalog gasilstva zagotovi občina prek gasilskih organizacij (ZGas-UPB1, 6. člen).

Pojem javne gasilske službe pomeni organiziranje GE v občini, ki deluje na določenih operativnih območjih. Javno pooblastilo, upoštevanje zakonodaje, medsebojno usklajeni načrti aktiviranja, vzdrževanje pripravljenosti in delovanje GE ter enotno koordiniranje in vodenje so osnove, na podlagi katerih lahko organizirana javna gasilska služba zagotavlja pripravljenost, preventivo in delovanje GE v občini v primeru naravnih in drugih nesreč ter drugih gasilskih intervencij (PGS, 7. točka).

Pristojni občinski organ za opravljanje javne gasilske službe določi vsebino, način in časovno opredelitev izvajanja nalog javne gasilske službe ter organizacijo in nadziranje izvajanja teh nalog. Vsebina in način izvajanja javne gasilske službe se določi na osnovi Meril, časov za prihod GE na mesto intervencije, meril za požarno pokrivanje določenih objektov, načrta varstva pred požarom ter na podlagi načrtov zaščite in reševanja ob naravnih in drugih nesrečah v občini (ZGas-UPB1, 11. a člen).

V občinskem aktu o organiziranju javne gasilske službe morajo biti imenovane GE, njihove naloge in operativna območja, za kar je odgovorna vsaka GE. V občini mora biti določena

tudi osrednja GE po kategorizaciji (PGS, 61. točka). Razvrstitev GE v določene kategorije izvede župan po pripravljenem predlogu občinskega gasilskega poveljstva in strokovne službe občine na podlagi Meril.

Prostovoljne GE lahko izvajajo naloge javne gasilske službe le pod pogojem, da jih za to določi pristojni organ občine in je za opravljanje teh nalog sklenjena pogodba med gasilskimi organizacijami in občino, v katerih delujejo te GE. Javno gasilsko službo lahko opravlja le tista prostovoljna GE, ki se prek svoje matične gasilske zveze povezuje v krovno organizacijo, Gasilsko zvezo Slovenije.

S pogodbo o izvajanju javne gasilske službe se za GE prostovoljnih gasilskih društev določijo sredstva, ki jih zagotavlja občina za opravljanje javne gasilske službe. To so predvsem sredstva za sofinanciranje intervencij, izvedbo usposabljanj, opravljanje zdravstvenih pregledov, sklenitev zavarovanja za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni ter za druge pravice, ki jih ZGas določa za operativne gasilce. Določijo se tudi sredstva za izvedbo usposabljanj gasilske mladine in drugih društvenih aktivnosti. Pogodbo med prostovoljnim gasilskim društvom in občino sopodpisuje tudi pristojna gasilska zveza (ZGas-UPB1, 11. a člen).

V opravljanje javne gasilske službe lahko pristojni občinski organ občine vključi tudi industrijska GE, tudi če gospodarska družba, zavod ali druga organizacija, v kateri GE deluje, izpolnjuje minimalne pogoje Meril za organiziranje svoje gasilske službe (ZGas-UPB1, 11. a člen).

Poklicne GE pa izvajajo naloge javne gasilske službe na osnovi ZGas in ustanovnega akta. Poklicne GE, organizirane kot javni zavodi, v letnem programu dela sprejmejo tudi program sodelovanja s prostovoljnimi GE pri izvajanju nalog javne gasilske službe (ZGas-UPB1, 11. a člen).

V občinah, kjer imajo prostovoljne in poklicne GE, oziroma v tistih občinah, kjer GZ obsega več občin, se organizira občinsko gasilsko poveljstvo, ki je sestavljeno iz poveljnikov prostovoljnih in poklicnih GE oziroma sektorskih poveljnikov. Med seboj imenujejo občinskega gasilskega poveljnika. Le v občinah, v katerih imajo PGE, imenuje občinskega poveljnika župan na predlog gasilskega poveljstva. V GZ, ki združuje le prostovoljne GE z območja ene občine, pa opravlja poveljstvo GZ tudi naloge občinskega gasilskega poveljstva, poveljnik GZ pa je hkrati tudi občinski gasilski poveljnik (ZGas-UPB1, 11. c člen).

Z Odredbo o prenosu določenih nalog zaščite in reševanja na operativne gasilske enote (v nadaljnjem besedilu: Odredba) so leta 1992 na operativne GE prenesli naloge zaščite in reševanja, ki so jih prej opravljale splošne enote CZ v krajevnih skupnostih, podjetjih, zavodih in drugih organizacijah. Na GE so se s to Odredbo prenesli tudi oprema in druga sredstva splošnih enot CZ, ki so bili nabavljeni iz sredstev občinskih proračunov. Za prenos nalog in opreme so bili zadolženi takratni izvršni odbori občinskih skupščin. S tem

prenosom teh nalog so postali gasilci glavni nosilci nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v posameznih občinah in državi.

Stroške gasilske intervencije krije občina, če pa sta požar ali nesreča povzročena namenoma ali iz velike malomarnosti, krije stroške povzročitelj. Stroške krije sam tudi tisti, ki ne upošteva predpisanih varnostnih ukrepov pri delu z nevarnimi snovmi in ne organizira požarne straže, kot narekujejo predpisi. Stroške krije tudi tisti, ki namerno oziroma brez utemeljenega razloga alarmira GE. Stroške v teh primerih od povzročiteljev izterja pristojni organ občine in ne sami gasilci (ZGas-UPB1, 43. člen).

Če ima GE stroške intervencije zaradi ukrepanja izven območja domače občine, se ti krijejo iz proračuna RS, če je bila GE aktivirana na osnovi državnega načrta zaščite in reševanja ali pristojnega regijskega oziroma državnega poveljnika CZ (ZGas-UPB1, 43. člen).

Vlada RS za opravljanje nalog zaščite in reševanja širšega pomena določi GE, s katerimi neposredno sklene pogodbe o opravljanju teh nalog, vendar mora pred tem obvestiti pristojni organ občine (ZGas-UPB1, 8. člen).

Med naloge širšega pomena štejemo naloge zaščite in reševanja ob nesrečah z nevarnimi snovmi, nesrečah v daljših predorih, naloge tehničnega reševanja ob nesrečah v prometu, na vodah in ostale aktivnosti. Seznam poklicnih in prostovoljnih GE, ki izvajajo naloge širšega pomena, in seznam njihovih konkretnih nalog je objavljen v 20. členu Uredbe.

GE, ki imajo sklenjeno pogodbo z URSZR, opravljajo naloge širšega pomena na domačem teritoriju ter na širšem teritoriju v primeru klica na intervencijo. S temi enotami mora biti pokrito celotno območje RS. Delovanje teh enot sofinancira URSZR v skladu z merili, določenimi za opravljanje nalog širšega pomena. URSZR skrbi tudi za usposabljanje GE širšega pomena.

5 ZGODOVINSKI RAZVOJ, ORGANIZIRANOST IN ČLANSTVO V PROSTOVOLJNEM GASILSTVU V SLOVENIJI

5.1 ZGODOVINSKI PREGLED

Začetek šestdesetih let devetnajstega stoletja je bil v Sloveniji zaznamovan s prvimi aktivnostmi za ustanovitev organiziranega gasilstva, ki bi zagotavljalo ustrezno pripravljenost za gašenje požarov.

V Ljubljani je v letu 1863 je prevzel vodenje gasilske službe župan in imenoval še 19 pomočnikov, in sicer magistratna uradnika, sluge in mestne delavce. Magistrat je zaradi nepravilnosti ob požarih spoznal, da bo moral drugače urediti to področje, zato je še isto leto na telovadni društvu Južni sokol in Turnverein naslovil prošnjo za prevzem nalog gasilske službe v Ljubljani. Društvo Južni sokol, ki je štelo sto članov, se je odločilo za prevzem in opravljanje teh nalog. Požarna obramba, organizirana v okviru društva Južni sokol, se zlasti zaradi nesoglasij nemškega društva Turnverein ni obdržala, zato je župan leta 1869 imenoval pripravljalni odbor za ustanovitev prostovoljnega gasilskega društva, ki so ga ustanovili že naslednje leto (Krušec, 2001, str. 31).

V Metliki so 19. 9. 1869 ustanovili prvo prostovoljno gasilsko društvo na Slovenskem, zato štejemo leto 1869 za ustanovitveno leto organiziranega prostovoljnega gasilstva na Slovenskem. Leta 1870 so ustanovili gasilski društvi tudi v Laškem in na Ptuj, leto kasneje pa v Mariboru in Celju. Ustanavljanje gasilskih društev se je nadaljevalo po celotni Sloveniji (Krušec, 2001, str. 32).

Leta 1881 je v Sloveniji – brez upoštevanja koroškega ozemlja – delovalo že 39 gasilskih društev. Dne 15. 9. 1881 je bila objavljena Postava o požarni policiji in gasilskih stražah za območje vojvodine Kranjske, v nadaljevanju pa so sprejeli tudi Načrt pravil za prostovoljne požarne obrambe, Službeni red o odnosih med posameznimi oddelki požarne obrambe in Osnovna pravila za podporno matico prostovoljne požarne obrambe. Pravna ureditev varstva pred požarom in gasilstva ter dobre prakse delujočih gasilskih organizacij in zavest gasilcev pomagati občanom ob nesrečah ter organizacijski napredek gasilstva so bile osnove za hiter razvoj obstoječih gasilskih organizacij in ustanavljanje novih (GZS, 2014).

Do leta 1914 smo imeli na teritoriju Slovenije že več kot 380 gasilskih društev, ki so se začela povezovati v deželne gasilske zveze, ki jih je bilo osem. Čeprav je veljalo, da mora občina zagotavljati opremljenost gasilskih društev, je bila ta zelo slaba (GZS, 2014).

Po razpadu Avstro-Ogrske in ustanovitvi Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev so bile nove možnosti za enotno ureditev gasilstva v Sloveniji. Dne 1. 7. 1919 je potekal v Ljubljani ustanovni občni zbor Jugoslovanske gasilske zveze Ljubljana, na katerem so

ukinili obstoječe deželne gasilske zveze, sprejeli nova pravila delovanja in izvolili odbor, ki je bil sestavljen samo iz slovenskih predstavnikov. Leta 1920 je zveza združevala 22 gasilskih žup, v katere je bilo vključenih 306 gasilskih društev in okoli 10.000 članov. Število članstva je v času prve svetovne vojne upadlo, po letu 1920 pa je število članstva naraščalo in v letu 1927 doseglo število 20.000. Gasilci so bili vključeni v okoli 580 gasilskih društev, ki so se povezovala v 36 gasilskih žup (GZS, 2014).

Dne 15. 7. 1933 je bil sprejet nov Zakon o organizaciji gasilstva, ki je predpisal ustanavljanje gasilskih čet, zato so bila obstoječa gasilska društva ukinjena, s čimer pa je prenehala tudi samostojnost gasilske organizacije. Imenovanje Uprave Gasilske zveze Jugoslavije je bilo po novem v pristojnosti ministra za telesno vzgojo naroda. Nadrejene gasilske organizacije so potrjevale izvolitve odborov podrejenih organizacij. Gasilska zveza Jugoslavije v Beogradu je tako potrjevala izvoljene odbore gasilskih zvez, uprava gasilske zveze je lahko potrdila izvoljene predstavnike župnih uprav, potrjevanje izvoljenih upravnih in nadzornih odborov gasilskih čet pa je bilo v pristojnosti uprave gasilske župe. Število članov je do leta 1937 naraslo na več kot 30.000, povezani pa so bili v 942 gasilskih čet (GZS, 2014).

Aprila 1941 se je tudi v Jugoslaviji začela druga svetovna vojna. Vojaška obramba je odpovedala in tudi gasilska organizacija ni prevzela opravljanja obrambnih nalog in zaščite prebivalcev pred napadom okupatorjev. Slovensko ozemlje so zasedli okupatorji in različno organizirali gasilstvo. V tem času je bilo uničene tudi ogromno gasilske opreme in drugega premoženja (GZS, 2014).

Po osvoboditvi, v mesecu maju leta 1945, je v vseh prostovoljnih gasilskih četah zaživel delo. Imenovali so referente za področje gasilstva pri ljudskih odborih in organizirali gasilska poveljstva. Zagotovili so jim tudi nekaj finančnih sredstev za nabavo gasilskih oblačil in druge opreme. Podarjena gasilska vozila so gasilci sami preurejali, gradili in obnavljali so tudi gasilske domove. Zelo slaba situacija je bila po vojni na območju Dolenjske, Kočevske in Notranjske, na Gorenjskem in na Štajerskem pa so že v mesecu maju in juniju leta 1945 gasilstvo revitalizirali (GZS, 2014).

V prvih mesecih leta 1948 je bil izdelan osnutek Zakona o gasilskih društvih Federativne ljudske republike Jugoslavije, ki je bil osnova za pripravo predloga Zakona o gasilskih društvih, ki ga je skupščina Ljudske republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: LRS) sprejela dne 19. 5. 1948. Z novim zakonom so gasilska poveljstva dobila status pripravljalnih odborov, za delovanje gasilskih čet pa so izdali dovoljenja. Poleti in jeseni leta 1948 so izvajali občne zборе prostovoljnih gasilskih društev, ki jih je bilo več kot 850. Nato so nadaljevali z organizacijo občnih zborov okrajnih in mestnih gasilskih zvez in jih do začetka naslednjega leta organizirali več kot 30. Po končani vojni je bilo v hitrem porastu ustanavljanje gasilskih enot kot tudi članstva, ki je od leta 1940 do leta 1949 naraslo z 32.202 članov na 54.697 (GZS, 2014).

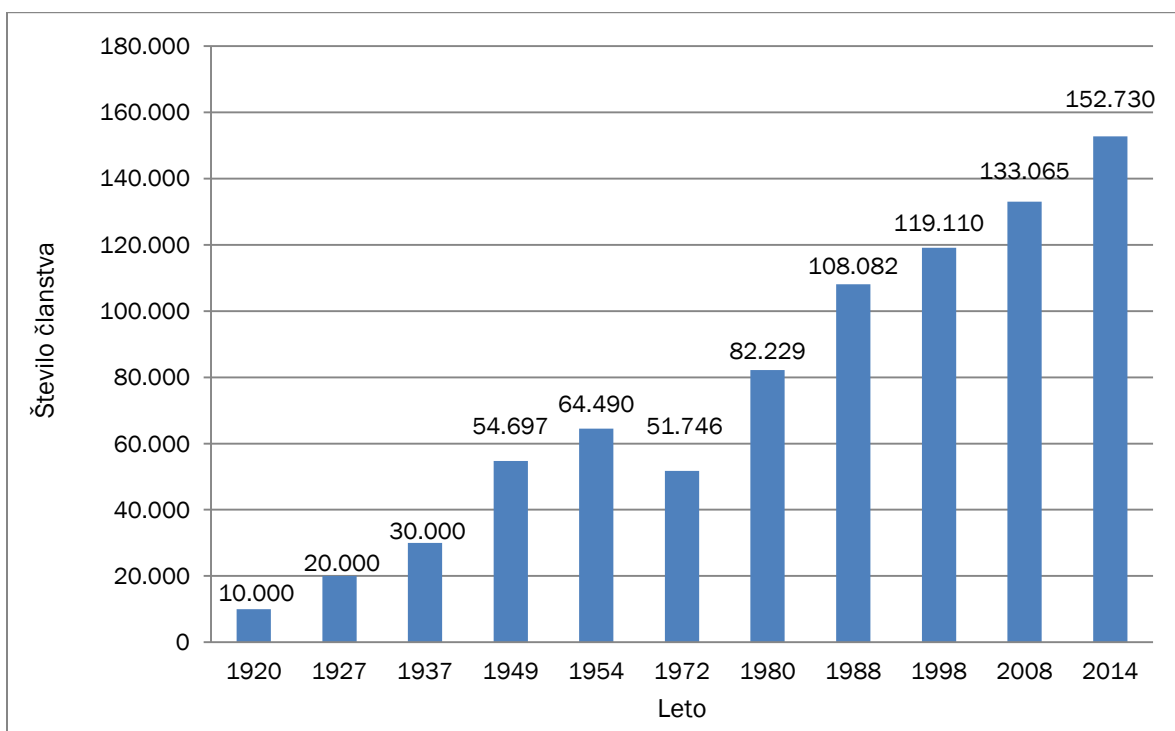
Po ustanovitvi Gasilske zveze LRS dne 2. 10. 1949 so začeli vodstvo krovne organizacije, njeni organi in komisije aktivno delovati na organizacijskem in operativnem področju, predvsem pa pomagati društvom in zvezam pri delu. Leta 1954 je bilo v krovno organizacijo vključenih 20 okrajnih gasilskih zvez, ki so povezovale 1266 gasilskih društev. V društva je bilo včlanjenih 64.490 članov in članic.

Med letoma 1954 in 1972 je po podatkih kongresnih statističnih poročil število članstva upadlo, nato pa je vsa leta naraščalo. Leta 1992, ko so bile z Odredbo prenesene naloge iz enot CZ na GE, je postala gasilska organizacija splošna reševalna služba za ukrepanje ob naravnih in drugih nesrečah v RS.

Število članstva v prostovoljnih gasilskih organizacijah je v letu 2014 naraslo že na 152.730. Člani so včlanjeni v 1347 prostovoljnih gasilskih društev, ta pa se povezujejo v 120 gasilskih zvez.

Grafikon 1 prikazuje gibanje števila članstva od leta 1920 do leta 2014 na podlagi zbranih podatkov iz kongresnih poročil GZS in evidence programa Vulkan.

Grafikon 1: Gibanje števila članstva od leta 1920 dalje

Vir: GZS (2014)

5.2 TRENUTNA ORGANIZIRANOST

5.2.1 GASILSKA ZVEZA SLOVENIJE

Gasilska zveza Slovenije (v nadaljnjem besedilu: GZS) je najvišja oblika povezovanja prostovoljnih gasilskih društev in gasilskih zvez v RS. Z ustanovitvijo leta 1949 v Ljubljani je GZS samo nadaljevala z delom dotedanjih gasilskih organizacij. Je krovna organizacija prostovoljnega gasilstva v RS, od leta 1992 dalje pa je tudi članica mednarodne gasilske organizacije CTIF⁵.

Deluje na podlagi ZDru in ZGas kot samostojna organizacija. Delovanje GZS je nepridobitno, nepolitično in humanitarno, na osnovi česar je v letu 2010 prejela odločbo o statusu humanitarne organizacije od ministrstva za zdravje.

GZS združuje vsa prostovoljna gasilska društva (v nadaljnjem besedilu: PGD), prostovoljna industrijska gasilska društva (v nadaljnjem besedilu: PIGD) ter njihove gasilske zveze (v nadaljnjem besedilu: GZ), ki so organizirane za območje ene občine, za območje več občin in na nivoju regij (Statut GZS, 1. člen).

Sedež GZS je na Tržaški cesti 221 v Ljubljani in je pravna oseba zasebnega prava (Statut GZS, 2. člen). Temeljni akt GZS je Statut GZS. Zadnje spremembe in uradno prečiščeno besedilo statuta so bili sprejeti na zasedanju plenuma GZS dne 17. 12. 2011 v Radomljah.

S statutom so opredeljene društvene naloge, poleg teh pa GZS izvaja še naloge, za katere je pooblaščen od resornega ministra, to je ministra za obrambo. Med te naloge sodijo predvsem določene strokovno-operativne naloge požarnega varstva, naloge s področja organizacije in druge, pa tudi izdajanje strokovne literaturo s področja požarnega varstva in gasilstva (ZGas-UPB1, 33. člen).

Namen delovanja GZS je, da kot najvišja oblika povezovanja PGD, PIGD in njihovih GZ uresničuje njihove in skupne interese ter izvaja naloge, za katere dobi pooblastilo od države (Statut GZS, 5. člen).

»Cilji delovanja GZS so: zagotavljati strokovno usposobljenost in usklajen razvoj članic za učinkovito požarno varnost v državi; skrbeti za organiziranost svojih članic in status gasilca; zagotavljati povezovanje gasilstva v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v državi; zagotavljati mednarodno povezovanje z drugimi gasilskimi organizacijami v svetu; zagotavljati ohranjanje gasilskih vrednot in tradicije, spoštovanje osebnosti članov in dobrih medsebojnih odnosov kot pomembne vrednote društvenega

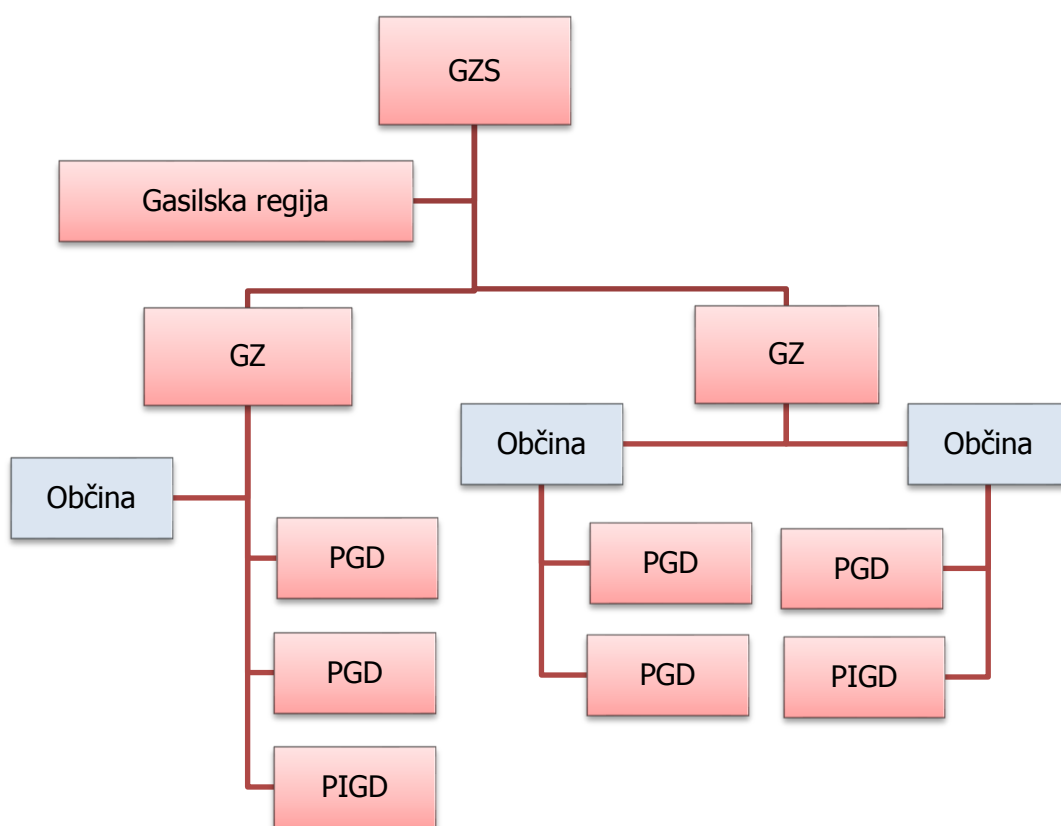
⁵ Mednarodna gasilska organizacija CTIF je bila ustanovljena leta 1900 v Parizu. Ima 36 stalnih članic in več kot 50 pridruženih.

življenja; opravljati naloge gasilstva kot dejavnost, ki je v javnem interesu in je humanitarne narave« (Statut GZS, 6. člen).

»Vsa PGD in PIGD ter njihove GZ, ki so registrirane kot društva na območju RS in želijo opravljati gasilsko dejavnost, morajo biti članice GZS in opravljati gasilsko dejavnost. PGD in PIGD se vključujejo v GZS prek svojih GZ, katerih članice so. Prek svojih GZ uresničujejo tudi vse članske in druge pravice ter dolžnosti v GZS« (Statut GZS, 10. člen).

Slika 2 prikazuje organiziranost prostovoljnega gasilstva v Sloveniji in hierarhijo povezovanja gasilskih organizacij.

Slika 2: Organiziranost prostovoljnega gasilstva v Sloveniji

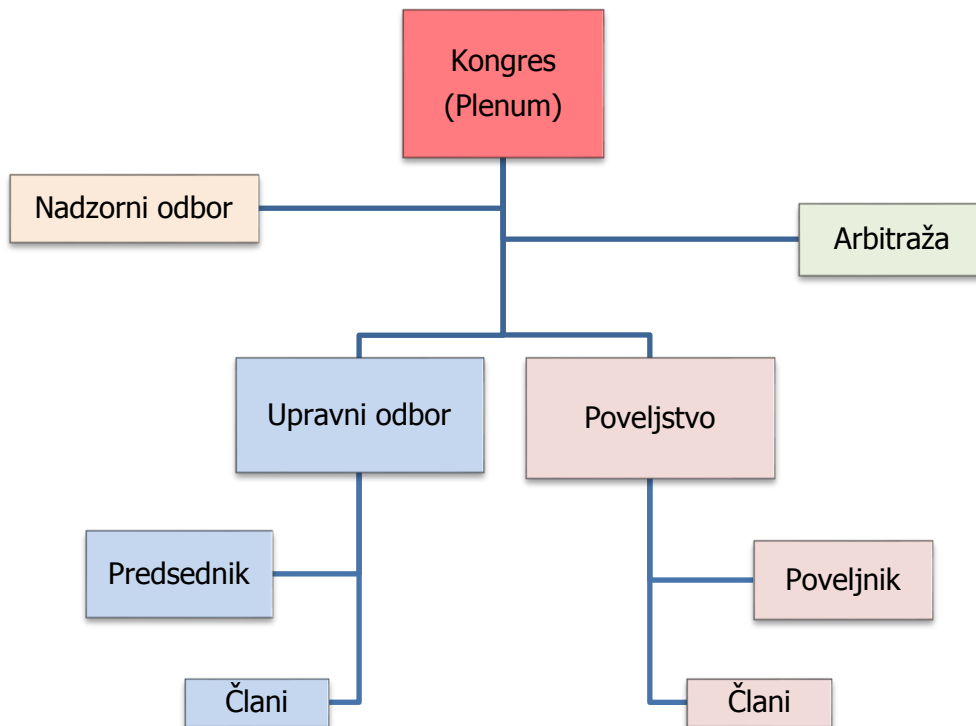
Vir: lasten

»PGD, PIGD in GZ lahko postanejo članice GZS, če so ustanovljeni v skladu z ZDru in ZGas in če izpolnjujejo vse kadrovske, tehnične in druge pogoje, ki jih določajo predpisi o gasilstvu in požarnem varstvu, ter se zavežejo k plačevanju članarine« (Statut GZS, 10. člen).

»Organi upravljanja GZS so organi GZS in funkcionarja GZS. Organi GZS so kongres, plenum, upravni odbor, poveljstvo, nadzorni odbor, arbitraža. Funkcionarja sta predsednik GZS, poveljnik GZS« (Statut GZS, 13. člen).

Slika 3 prikazuje organe upravljanja GZS in njihovo povezanost.

Slika 3: Organi upravljanja GZS

Vir: lasten

Najvišji organ GZS je kongres, ki se sestaja vsakih 5 let. Na kongresu se izvedejo volitve na nivoju GZS, sprejmejo usmeritve za naslednji mandat, organizira se tudi zborovanje gasilcev celotne Slovenije. Plenum pa je najvišji organ GZS med dvema kongresoma, ki se mora sestati vsaj enkrat v letu.

Upravni odbor GZS je operativno-izvršilni organ, ki vodi delo GZS med dvema kongresoma. Upravni odbor ima sedaj 23 članov, sestavljajo pa ga: predsednik, njegov namestnik, poveljnik, predsednik mladinskega sveta, predsednica sveta članic, predsednik sveta veteranov in 17 predstavnikov gasilskih regij, ki so tudi predsedniki regijskih svetov.

Poveljstvo GZS pa je strokovno-operativni organ, ki je v pomoč poveljniku GZS pri izvajanju operativnih nalog. Poveljstvo ima lahko po veljavnem statutu do 23 članov, in ima naslednjo sestavo: poveljnik, njegov namestnik, 2 podpoveljnika, 2 pomočnika in 17 poveljnikov gasilskih regij.

Naloga nadzornega odbora GZS je spremljanje in nadziranje finančno-materialnega poslovanja GZS in izvajanje sklepov plenuma in kongresa. Za reševanje morebitnih sporov med samimi članicami GZS oziroma med članicami in krovno organizacijo pa je na nivoju GZS organizirana stalna arbitraža.

Leto 2013 je bilo kongresno leto, v katerem so bile na vseh nivojih gasilske organizacije izvedene volitve funkcionarjev, organov, svetov in komisij. Mandat v gasilskih organizacijah traja 5 let.

But meni, da trenutno ni potrebe po spreminjanju sedanje organiziranosti gasilstva. Ta potreba se bo pojavila po regionalizaciji Slovenije, ko bo treba z vidika operativnosti in poenotenja vseh struktur bodočim pokrajinam prilagoditi tudi gasilstvo (priloga 4). Tudi Petek je mnenja, da v osnovi sistem prostovoljnega gasilstva dobro deluje. Problem je le v organiziranosti na nivoju občinskih poveljstev in regij, ki niso pravne osebe (priloga 3).

5.2.2 GASILSKA REGIJA

Gasilske regije so neformalna oblika povezovanja gasilstva in delujejo zaradi bolj usklajenega povezovanja GZ, so pa tudi pomemben člen pri povezovanju GZ z GZS.

V Sloveniji imamo trenutno 17 gasilskih regij. Na nivoju regij delujejo regijski sveti in regijska poveljstva. Predsednik regijskega sveta je član upravnega odbora GZS, poveljnik regije pa je član poveljstva GZS. Tudi predsedniki mladinskih svetov, svetov članic in svetov veteranov na nivoju regij so člani teh svetov na nivoju GZS.

Na sliki 4 so predstavljene gasilske regije v Sloveniji.

Slika 4: Gasilske regije v Sloveniji

Vir: lasten

5.2.3 GASILSKA ZVEZA

V GZ se povezujejo PGD in PIGD z območja ene ali več občin, te pa se povezujejo v GZS. Trenutno je v Sloveniji 120 GZ.

Porast števila GZ beležimo od leta 1980 dalje, ko jih je bilo le 58. Največji porast je bil od 1993 do 2003, ko se je število GZ povečalo za 50. Z ustanavljanjem novih občin so se ustanovljale tudi nove GZ. Število GZ še vedno počasi narašča.

Tudi GZ so pravne osebe zasebnega prava, ki delujejo po ZDru in ZGas. GZ vodi predsednik, najvišji operativni vodja pa je poveljnik. Najvišji organ GZ je skupščina, ki se sestaja vsaj enkrat letno, operativno-izvršilni organ pa je upravni odbor. Za strokovno-operativne naloge skrbi poveljstvo, ki ga vodi poveljnik. Naloge in delovanje GZ so urejene s temeljnim aktom, statutom.

GZ opravljajo organizacijske in strokovne naloge gasilstva, med katere spadajo predvsem načrtovano kadrovanje in usposabljanje, razvoj in opremljanje GE po sprejetih merilih ter načrtovanje in usklajevanje uporabe GE v svojih gasilskih organizacijah. GZ med seboj povezujejo društva, to so njene članice, in občine na svojem območju. Izvajajo druge organizacijske in razvojne naloge ter naloge, ki so na njih prenesene z nivoja države ali občin (ZGas-UPB1, 32. člen).

GZ, ki povezuje PGD na območju ene občine, izdaja mnenja k letnim programom usposabljanja operativnih gasilcev in opremljanja prostovoljnih GE z gasilsko zaščitno in reševalno opremo. V primeru, da GZ ne da pozitivnega mnenja k programom, se sredstev proračuna RS ne sme uporabiti za usposabljanje gasilcev in nabavo gasilske zaščitne in reševalne opreme (ZGas-UPB1, 32. a člen).

Občinsko gasilsko poveljstvo se ustanovi v tistih občinah, kjer delujejo prostovoljne in poklicne GE, oziroma v občinah, kjer je v GZ več občin. Sestava poveljstva je iz poveljnikov prostovoljnih in poklicnih GE oziroma sektorjev na območju občine, vodi pa ga gasilski poveljnik občine, ki ga imenujejo člani občinskega gasilskega poveljstva. Če v občini deluje PGE, imenuje občinskega gasilskega poveljnika na podlagi predloga občinskega gasilskega poveljstva župan. V GZ, ki združuje le prostovoljne GE ene občine, pa opravlja naloge gasilskega poveljstva občine kar poveljstvo GZ, poveljnik GZ pa naloge občinskega gasilskega poveljnika (ZGas-UPB1, 11. c člen).

5.2.4 PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO

Najmanjša oblika organiziranosti v prostovoljnem gasilstvu je PGD, ki je tudi matična organizacija vsakega člana.

PGD je organizacija humanitarne narave, v katero se združujejo fizične osebe, ki prostovoljno opravljajo naloge gasilstva, varstva pred požarom, varstva pred naravnimi in

drugimi nesrečami ter izvajajo druge naloge, pomembne za razvoj in delovanje gasilstva (ZGas-UPB1, 5. člen).

PGD je lahko organizirano kot teritorialno ali industrijsko društvo. V začetku leta 2014 je bilo v Sloveniji 1299 PGD in 48 PIGD, skupaj jih je bilo 1347.

Petek pravi, da glede na dolgoletno tradicijo PGD ne more reči, da je društev preveč, s strogo operativnega vidika dela in števila intervencij pa bi lahko razmišljali tako. Vendar je ob vsaki večji intervenciji potrebno veliko število ljudi in tehnike, kar dokazuje tudi zadnji primer, ko je Slovenijo prizadel žled (priloga 3).

Število PIGD od leta 1988, ko jih je bilo v Sloveniji 192, stalno pada. Vzrok za zmanjšanje števila PIGD na 48 je predvsem ukinjanje velikih podjetij, ki so jih morala imeti zaradi požarne ogroženosti.

PGD so pravne osebe zasebnega prava, ki tudi delujejo po ZDru in ZGas. Vodja in odgovorna oseba PGD je predsednik, vodja operativnih gasilcev pa je poveljnik. V PGD je najvišji organ občni zbor, ki se sestaja vsaj enkrat letno, operativno-izvršilni organ pa je upravni odbor. Za strokovno-operativne naloge skrbi poveljstvo, ki ga vodi poveljnik. V PGD, ki nimajo organiziranega poveljstva, vse naloge opravlja upravni odbor. Natančno so organiziranost in naloge posameznih PGD opredeljene v njihovih temeljnih aktih, statutih.

PGD opravljajo preventivne naloge s področja požarnega varstva in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, opravljajo naloge zaščite, reševanja in pomoči ob požarih ter naravnih in drugih nesrečah, vzgajajo gasilsko mladino, pomagajo občanom ter opravljajo druge naloge gasilstva (ZGas-UPB1, 20. člen).

Za vstop v članstvo PGD član podpiše pristopno izjavo, v članstvo pa ga po pregledu izpolnjevanja pogojev s sklepom sprejme upravni odbor. Nove člane se svečano razglasi na rednem letnem občnem zboru.

Članstvo v PGD lahko preneha na različne načine: z izstopom (izstopna izjava člana), z izključitvijo (disciplinski prekršek), s črtanjem (neplačilo članarine), s smrtjo ali pa celo s stečajem društva.

V PGD je organizirana operativna GE, ki mora izpolnjevati minimalne pogoje za ustanovitev. V GE lahko vstopijo operativni gasilci, ki izpolnjujejo pogoje za operativnega gasilca po ZGas in podpišejo svečano izjavo. Poleg članov GE ima PGD še mladino, članice, veterane in druge člane. Članstvo je opredeljeno v statutu posameznega PGD.

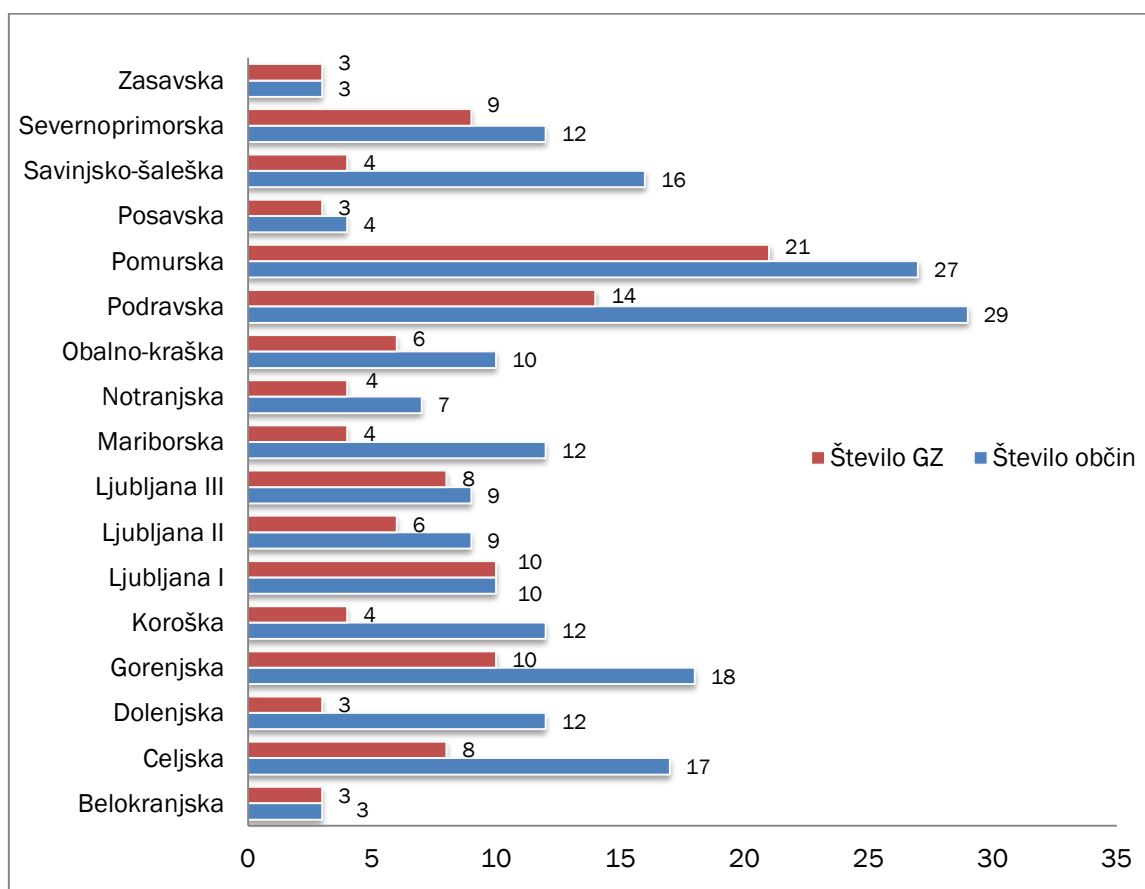
5.3 ANALIZA ŠTEVILA ORGANIZACIJ IN NJIHOVEGA ČLANSTVA

Na dan 1. 1. 2014 smo imeli v Sloveniji 1299 PGD in 49 PIGD, ki so povezana v 120 GZ. GZ pa se prek 17 gasilskih regij povezujejo v GZS. GZ pokrivajo teritorij ene ali več občin.

Iz analize ugotavljam, da se število občin in GZ ujema le v treh gasilskih regijah, in sicer v belokranjski regiji, regiji Ljubljana I in zasavski regiji. Največji razkorak v razmerju števila občin in GZ je v dolenski in savinjsko-šaleški regiji, kjer ena GZ v povprečju pokriva teritorij štirih občin. Največ občin je v podravski regiji, najmanj pa v belokranjski in zasavski regiji. Število GZ je največje v pomurski regiji, najmanjše pa v belokranjski, dolenski, posavski in zasavski regiji, vendar imajo te zelo različno število društev.

Grafikon 2 prikazuje število občin in GZ po posameznih gasilskih regijah.

Grafikon 2: Število občin in GZ po gasilskih regijah

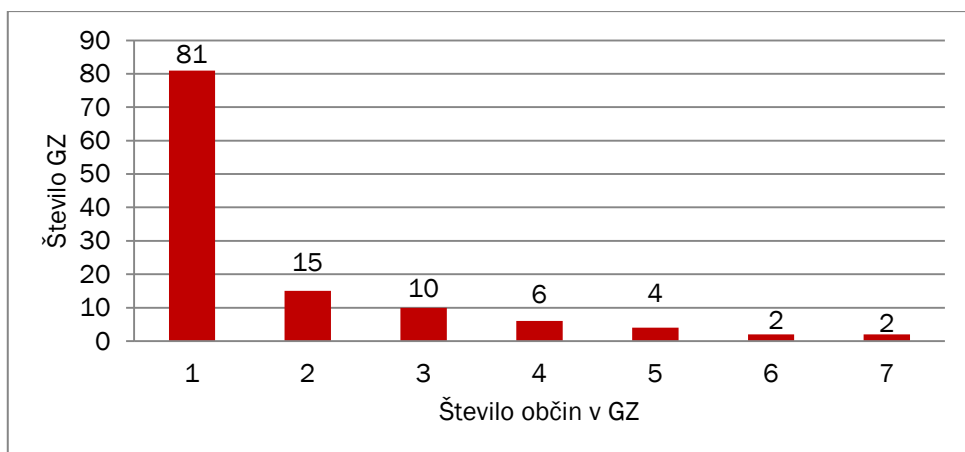

Vir: lasten, tabela 3

Na podlagi analize pokrivanja območij občin z GZ sem ugotovila, da kar 68 % GZ pokriva teritorij ene občine (ena občina, ena GZ). Največje število občin v eni GZ je 7. Taki sta dve GZ, in sicer GZ Novo mesto in GZ Zgornje Savinjske doline.

Grafikon 3 prikazuje število GZ, ki pokrivajo posamezno število občin na teritoriju GZ.

Grafikon 3: Pokrivanje teritorija občin z GZ

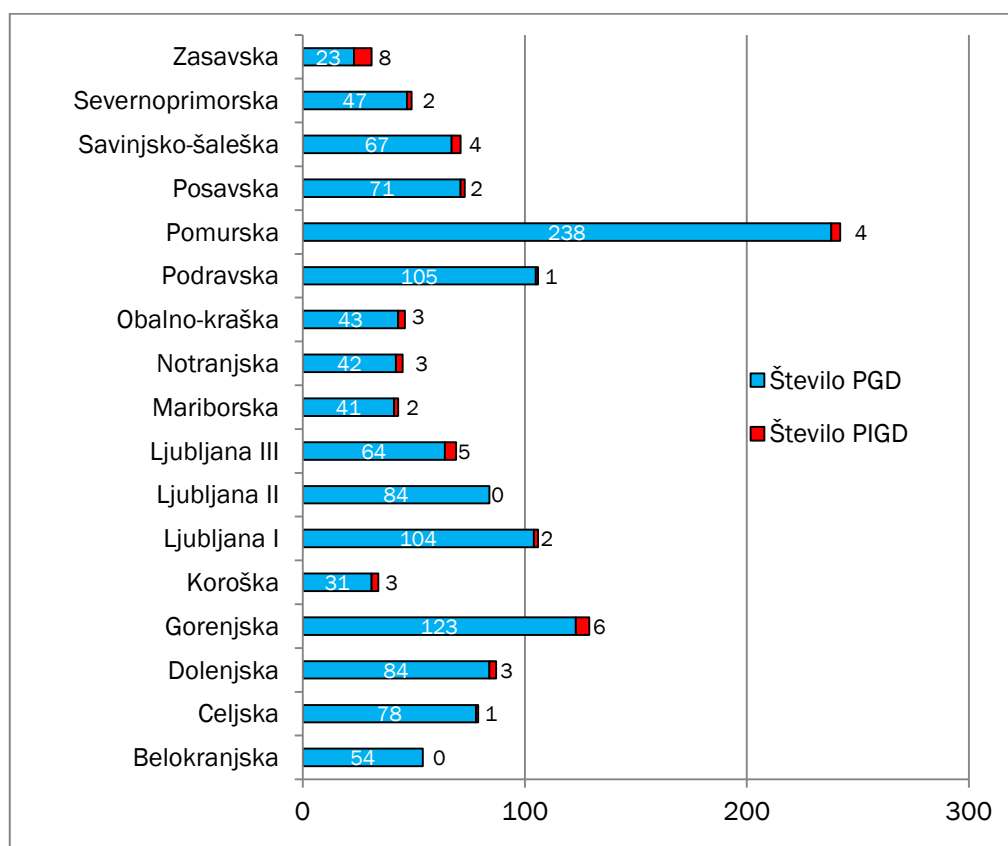

Vir: Vulkan (2014), lasten izračun

V gasilskih regijah je različno število gasilskih organizacij in občin. Največje število PGD in PIGD je v pomurski regiji, najmanjše pa v zasavski regiji.

Število PGD in PIGD po gasilskih regijah je prikazano na grafikonu 4.

Grafikon 4: Število PGD in PIGD po gasilskih regijah

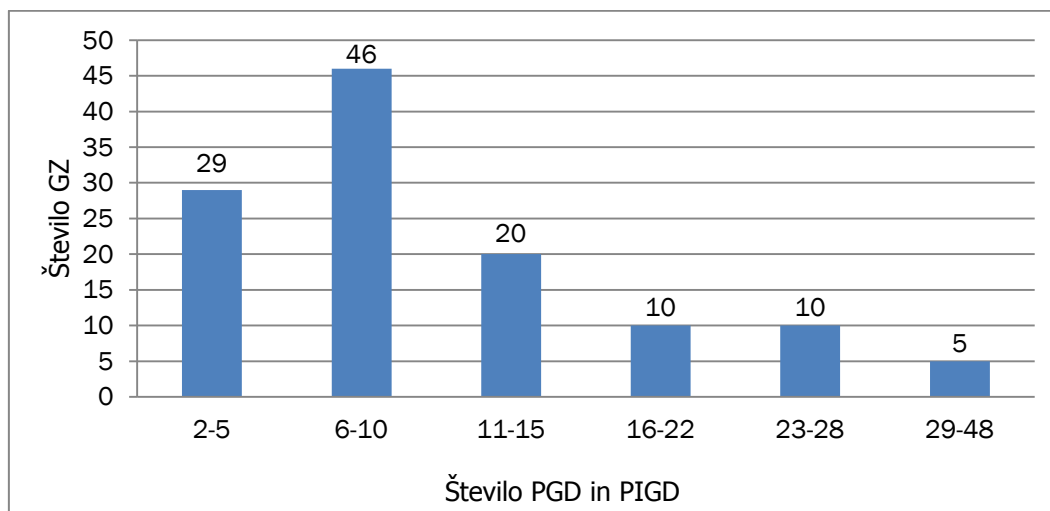

Vir: lasten, tabela 3

Tudi v posameznih GZ imamo različno število PGD in PIGD. Najmanj PGD (2) ima 7 GZ, največ PGD in PIGD (48) pa ima GZ Novo mesto.

Pokrivanje teritorija GZ s PGD in PIGD je prikazano na grafikonu 5.

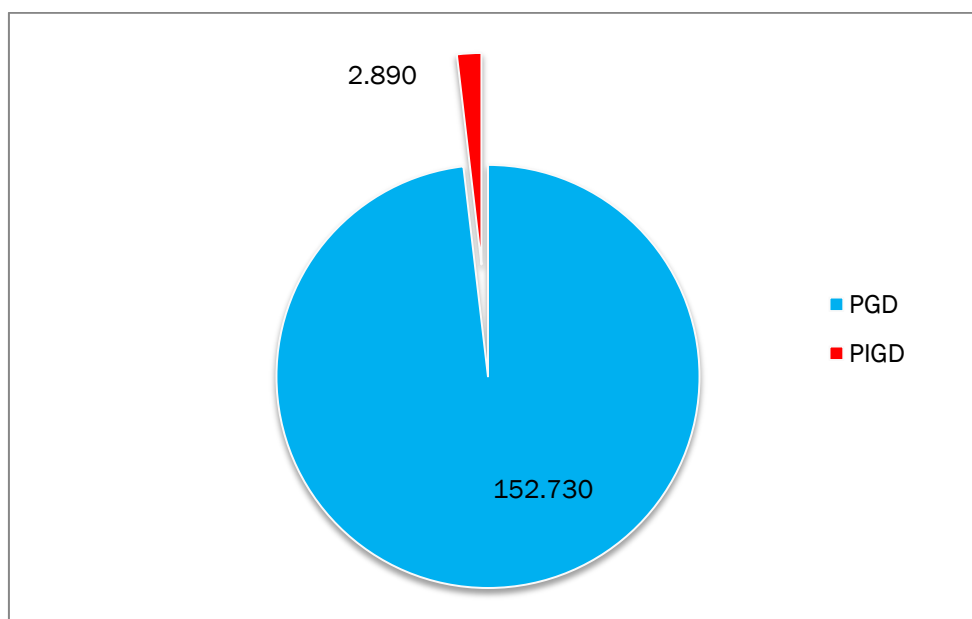
Grafikon 5: Število PGD in PIGD v GZ

Vir: Vulkan (2014), lasten izračun

Na dan 1. 1. 2014 je bilo v PGD in PIGD včlanjenih 155.620 aktivnih članov, od tega 98 % članstva v PGD in 2 % članstva v PIGD, kar prikazuje grafikon 6. Iz podatkov o številu gasilcev in prebivalcev RS lahko izračunamo, da je kar 7,5 % vseh prebivalcev vključenih v gasilsko organizacijo.

Grafikon 6: Število članov v PGD in PIGD

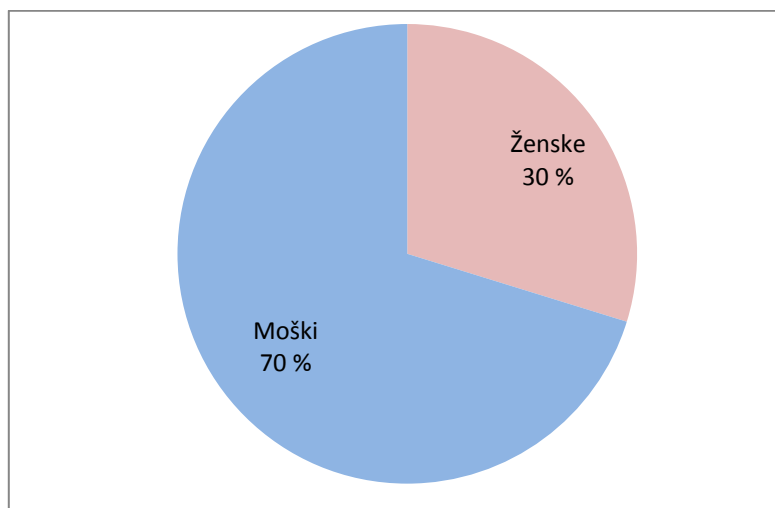

Vir: lasten, tabela 4

Od vsega članstva je 109.287 moških in 46.333 žensk. Število moških je večje v vseh starostnih strukturah.

Razmerje med moškimi in ženskami v prostovoljnem gasilstvu prikazuje grafikon 7.

Grafikon 7: Članstvo PGD in PIGD po spolu

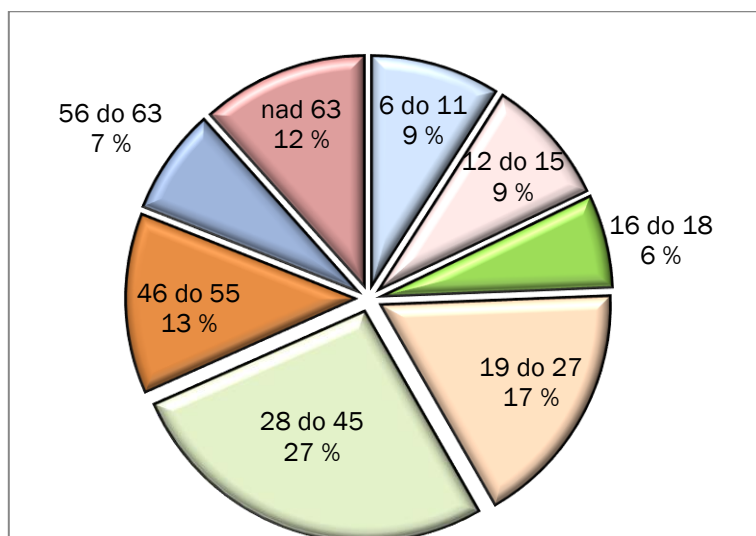

Vir: lasten, tabela 3

Mladine od 6. do 18. leta starosti je 37.939 (24 %), starejših od 63 let pa 18.102 (12 %). Med 18. in 63. letom je 99.579 članstva (64 %). Le v tej starostni dobi so lahko člani PGD in PIGD tudi operativni gasilci v GE, če izpolnjujejo tudi ostale pogoje za operativnega gasilca.

Starostna struktura članstva je prikazana na grafikonu 8.

Grafikon 8: Članstvo PGD in PIGD po starosti

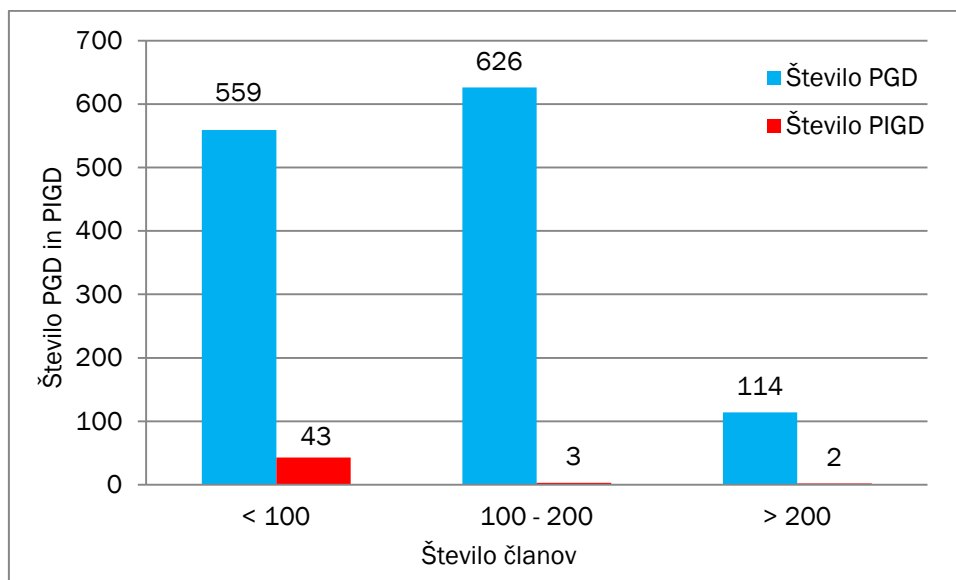

Vir: lasten, tabela 4

Analiza članstva in organizacij je pokazala, da ima 45 % vseh društev (602) vključenih v svoje vrste manj kot 100 članov, 47 % vseh društev (629) ima med 100 in 200 članov, 9 % društev (116) pa ima včlanjenih več kot 200 članov.

Na grafikonu 9 je prikazano število PGD in PIGD glede na število članstva.

Grafikon 9: Število PGD in PIGD glede na število članstva

Vir: Vulkan (2014), lasten izračun

5.4 MLADINA, ČLANICE IN VETERANI

Delo z najmlajšimi člani predstavlja eno pomembnejših in zahtevnejših nalog gasilske organizacije in se izvaja na vseh nivojih organiziranosti. Izvajajo se programi za vključevanje mladih članov ter programi usposabljanja, s katerimi se jih pripravljajo za delo v operativnih GE. Organizirano je tudi usposabljanje gasilskih mentorjev, ki v PGD vodijo delo z mladino. Mladinski svet GZS in komisije za mladino pri PGD in GZ skrbijo za pripravo in izvajanje programov za mlade gasilce, ki jih privlačijo k včlanitvi v gasilsko organizacijo ter ponujajo uporabne vsebine. Vodstveni kadri se morajo zavedati pomena mladih v gasilskih vrstah, ki so temelj za prihodnost slovenskega gasilstva (GZS, 2014).

»Mladina se v gasilskih organizacijah glede na starost deli na: pionirje od 7. do 11. leta starosti, mladince od 12. do 16. leta starosti, gasilce pripravnike od 16. do 18. leta starosti« (Pravilnik o delovanju mladih v gasilskih organizacijah, 4. člen).

Visok odstotek žensk, ki jih je sedaj 30 % od vsega članstva, je prav gotovo posebna lastnost prostovoljnega gasilstva v Sloveniji, kar v številnih evropskih gasilskih organizacijah ni praksa. Še vedno pa je v določenih sredinah opaziti zapostavljenost članic pri vključevanju v operativne vrste ali pri vključevanju na odgovorne funkcije v gasilskih organizacijah. Sicer pa je vloga članic zelo velika tudi na športnih, kulturnih in družabnih

področjih. Na ravni GZS deluje svet članic, ki je tudi povezovalno in koordinacijsko telo med komisijami za delo s članicami po PGD in GZ, organizira pa tudi regijske posvete in srečanja. Za lažje vodenje komisij za delo s članicami je bilo uvedeno tudi usposabljanje za vodje članic (GZS, 2014).

Gasilski veterani postanejo člani po 63. letu, članice pa po 55. letu starosti. Po imenovanju v veterana lahko člani in članice glede na zdravstveno stanje in fizično pripravljenost opravljajo organizacijske in preventivne naloge, na področju operative pa lahko delujejo le v smislu svetovanja, izobraževanja in vzgoje (PPGSPG, 2.3 točka).

Gasilski veterani so člani, ki so s svojim preteklim delom soustvarjali in razvijali gasilsko organizacijo, zato imajo v gasilski organizaciji posebno mesto. Na nivoju GZS deluje svet veteranov, ki povezuje delo z veterani na nižjih nivojih, kjer so tudi ustanovljene komisije za delo z veterani (GZS, 2014).

6 FINANCIRANJE, ORGANIZIRANOST, OPREMLJENOST IN USPOSOBLJENOST PROSTOVOLJNIH GASILSKIH ENOT V SLOVENIJI

6.1 FINANCIRANJE PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA

Financiranje dejavnosti GE, njihovih PGD in GZ se izvaja iz naslednjih virov: proračuna RS in občin, sredstev zavarovalnic in gospodarskih družb, lastnih dejavnosti ter prispevkov, daril in donacij (ZGas-UPB1, 44. člen).

Na nivoju države se sofinancirajo le nekateri programi, in sicer iz sredstev požarnega sklada (usposabljanja, nabava določene opreme, delno zdravniški pregledi), sofinancira se nabava določenih vrst gasilske zaščitne in reševalne opreme, urejeno je tudi sofinanciranje GE širšega pomena.

Financiranje gasilstva je v lokalnih skupnostih še vedno zelo različno in prepuščeno odločitvam v posamezni občini. Povprečno se za gasilstvo zagotavljajo sredstva v višini 2,33 % sredstev proračunov občin (razpon med občinami je med 0,23 in 12,71 %). Ker sredstva lokalnih skupnosti pogosto ne zagotavljajo potreb po nemotenem in uspešnem delovanju GE, morajo PGD sama zbirati prepotrebna sredstva za delovanje.

Odvajanje sredstev zavarovalniških premij se izvaja, namenska poraba teh sredstev na nivoju države in lokalnih skupnosti pa je določena v ZVPoz. Na nivoju države skrbi za porabo teh sredstev v skladu z zakonodajo Odbor za razpolaganje s sredstvi požarnega sklada, za razporejanje in porabo sredstev v občinah pa skrbijo posebni odbori.

Gasilske organizacije se financirajo tudi iz naslova članarine članov. V svojih temeljnih aktih imajo gasilske organizacije opredeljeno članarino, način sprejemanja višine članarine in sankcije v primeru neplačevanja.

Določilo Zakona o dohodnini je bilo v letu 2007 osnova za sprejem Uredbe o namenitvi dela dohodnine za donacije. Zavezanci za plačilo dohodnine lahko na osnovi te uredbe namenijo do 0,5 % plačane dohodnine upravičnim organizacijam, ki si pridobijo ta status in so objavljene v seznamu upravičencev, ki se letno ažurira. Na seznam so bile vključene tudi vse prostovoljne gasilske organizacije, ki lahko tako pridobivajo zavezance in s tem sredstva od njihove dohodnine, ki se namesto v državni proračun nakažejo gasilskim organizacijam.

Na podlagi ZGas in Uredbe o doplačilni znamki v mesecu požarne varnosti poteka vsako leto v mesecu oktobru, mesecu požarne varnosti, prodaja doplačilne gasilske znamke. Zbrana finančna sredstva so namenjena gasilski mladini in izenačevanju opremljenosti

gasilskih organizacij. Razdelitev sredstev izvaja GZS v skladu s sprejetimi razdelilniki na njenih organih.

6.2 OPERATIVNA ORGANIZIRANOST GASILSKIH ENOT

»GE je poklicna ali prostovoljna enota, ki opravlja operativne naloge gasilstva v določenih formacijskih sestavah GE in izpolnjuje druge pogoje, določene s predpisi« (ZGas-UPB1, 5. člen).

GE mora biti organizirana hierarhično, zagotovljeni morajo biti pogoji za delovanje, vodenje in poveljevanje. GE mora biti stalno operativno pripravljena glede na status in kategorijo GE (PGS, 51. točka). Imeti mora z Merili predpisano minimalno število operativnih gasilcev, potrebno gasilsko zaščitno in reševalno opremo ter orodišče.

Po pooblastilu izvaja GE preventivne in operativne naloge varstva pred požarom ter zaščite in reševanja na območju celotne občine ali dela območja občine, za katere je bila ustanovljena (ZGas-UPB1, 21. člen).

Prostovoljne GE lahko izvajajo naloge javne gasilske službe po ZGas, če so za to delo določene od pristojnega občinskega organa in če občina z gasilskimi organizacijami, v katerih delujejo te GE, neposredno sklene pogodbe o opravljanju nalog javne gasilske službe. Javno gasilsko službo lahko po ZGas izvaja le tista prostovoljna GE, ki se prek svoje matične GZ povezuje v GZS. Sopodpisnica pogodbe o opravljanju javne gasilske službe med občino in PGD je tudi pristojna GZ (ZGas-UPB1, 11. a člen).

Vlada RS določi tudi GE, ki opravljajo naloge zaščite in reševanja širšega pomena. URSZR s temi GE sklene pogodbe, vendar mora pred tem obvestiti pristojno občino (ZGas-UPB1, 8. člen). Seznam GE širšega pomena in njihove naloge so opredeljeni v 20. členu Uredbe. Poleg PGE opravljajo te naloge tudi določene prostovoljne GE, s čimer je zagotovljeno opravljanje specifičnih operativnih nalog na območju celotne RS.

»Operativni gasilec je oseba, ki poklicno ali prostovoljno opravlja operativne naloge gasilstva v formacijskih sestavah GE, izpolnjuje predpisane psihofizične in zdravstvene zahteve ter je strokovno usposobljena za opravljanje teh nalog« (ZGas-UPB1, 5. člen).

»Gasilec, ki prostovoljno opravlja operativne naloge v gasilstvu, je oseba, ki je strokovno usposobljena za gašenje in reševanje ter ima opravljen predpisani izpit za prostovoljnega gasilca; ima opravljen predpisani preizkus znanja, preizkus psihofizičnih sposobnosti in je zdravstveno sposobna za opravljanje gasilske službe; ni bila pravnomočno obsojena za kaznivo dejanje zoper življenje, telo in premoženje; je stara od 18 do 63 let – moški oziroma 18 do 55 let – ženske. GZS podrobneje določi dolžnosti, pravice in obveznosti prostovoljnih gasilcev« (ZGas-UPB1, 19. člen).

Zdravstvena sposobnost operativnih gasilcev se preizkuša na podlagi Pravilnika o ugotavljanju zdravstvene sposobnosti prostovoljnih gasilcev. Po tem pravilniku imamo dve vrsti zdravstvenih pregledov: zdravstveni pregled za operativne gasilce, ki se izvaja vsakih pet let; zdravstveni pregled za operativne gasilce, ki opravljajo najzahtevnejše naloge in pri delu uporabljajo izolirne dihalne aparate, pa se izvaja vsako tretje leto.

Preizkus psihofizičnih sposobnosti se še ne izvaja, ker še ni sprejet program za izvajanje preizkusa. Usposabljanje prostovoljnih gasilcev pa je opisano v nadaljevanju.

Ob vstopu v operativno GE član ob primerni priložnosti podpiše svečano izjavo, ki se glasi (PGS, 26. točka): »(Ime in priimek) izjavljam, da bom kot član GE gasilsko službo opravljal vestno in požrtvovalno.« Operativni gasilec ima tudi gasilsko izkaznico (PGS, 19. točka).

Posebna pravila gasilske službe prostovoljnih gasilcev (v nadaljnjem besedilu: PPGSPG) je sprejel plenum GZS na svojem zasedanju dne 23. 10. 2010. Podlage za sprejem teh pravil so zapisane v PGS in statutu GZS.

»PPGSPG podrobneje urejajo posamezna vprašanja delovanja prostovoljnih gasilcev, ki se nanašajo na članstvo v prostovoljni GE, operativno vodenje prostovoljnih gasilskih organizacij, pravice in dolžnosti operativnih gasilcev, izobraževanje in usposabljanje prostovoljnih gasilcev, uporabo gasilskih oznak, činov in položajnih funkcij pri predstavljanju gasilske organizacije ter opravljanju gasilskih nalog, gasilsko zaščitno in reševalno opremo ter gasilska tekmovanja prostovoljnih gasilcev« (PPGSPG, točka 1.2). Obvezna so za vse prostovoljne gasilce, člane PGD, PIGD, GZ in GZS, uporabljajo pa se skupaj s PGS (PPGSPG, točka 1.3).

Poleg operativnega gasilca poznamo, vezano na prostovoljno GE, še tri vrste članov: gasilskega pripravnika, rezervnega operativnega člana in gasilskega veterana.

Gasilski pripravnik je član PGD med 16. in 18. letom starosti oziroma član nad 18. letom v času usposabljanja in priprave za delo v operativni enoti. V času usposabljanja član opravi osnovni in nadaljevalni tečaj za gasilca pod mentorstvom, določenim od poveljnika PGD. Pripravnik lahko sodeluje pod nadzorom tudi v gasilskih intervencijah, in sicer v nalogah, ki so skladne s programom pripravnštva ter so življenju in zdravju nenevarne. Če je gasilski pripravnik še mladoleten, lahko izvaja naloge na podlagi pisnega dovoljenja staršev ali skrbnikov (PPGSPG, točka 2.1).

Rezervni operativni član je operativni gasilec, ki zaradi zdravstvenih težav ne more več izvajati vseh nalog javne gasilske službe. Na zahtevo člana ali zaradi zmanjšanja sposobnosti za opravljanje gasilske službe iz zdravstvenih razlogov poveljnik PGD takega člana predlaga v rezervnega operativnega člana, preimenovanje pa mora potrditi upravni odbor PGD. Rezervni operativni član potem ni več član GE, lahko pa na lastno željo glede na sposobnosti občasno še opravlja določene operativne naloge, ki mu jih dodeli gasilski

vodja (PPGSPG, točka 2.2).

V gasilske veterane preimenujemo člane po 63. letu, članice pa po 55. letu starosti. Po imenovanju v veterana lahko glede na zdravstveno stanje in fizično pripravljenost opravljajo organizacijske in preventivne naloge, na področju operative pa lahko le svetujejo, izobražujejo in vzgajajo (PPGSPG, točka 2.3).

V prostovoljnem gasilstvu se izvajajo naslednje vrste izobraževanja in usposabljanja: temeljno strokovno, strokovno za izvajanje organizacijskih in preventivnih nalog ter dopolnilno strokovno.

Temeljno strokovno izobraževanje in usposabljanje obsega tečaje, na podlagi katerih člani napredujejo v gasilske čine, kar prikazuje slika 10 v prilogi 2. Pogoji za opravljanje tečajev in pogoji za pridobitev posamezne stopnje činov so opredeljeni v PPGSPG.

Pod strokovno izobraževanje in usposabljanje za organizacijske in preventivne naloge sodi tečaj za višjega strokovnega svetovalca, na podlagi katerega člani napredujejo v čin višji gasilski častnik organizacijske smeri. Tečaj za visokega strokovnega svetovalca je bil z novimi PPGSPG leta 2010 ukinjen, napredovanje v I. in II. stopnjo pa je še možno. Te tečaje in čine prikazuje slika 11 v prilogi 2.

Dopolnilno strokovno izobraževanje in usposabljanje obsega tečaje za specialnosti po posameznih področjih, kar je prikazano v tabeli 2. Pogoji za opravljanje tečajev za specialnosti so opredeljeni v PPGSPG.

»Organizatorji posameznih oblik strokovnega izobraževanja in usposabljanja so:

- PGD: osnovni tečaj za gasilca;
- GZ: nadaljevalni tečaj za gasilca, tečaj za vodjo skupine, tečaj za vodjo enote, tečaj za strojnika, tečaj za orodjarja, tečaj za bolničarja, tečaj za uporabnika radijskih postaj, tečaj za inštruktorja radijskih zvez;
- GZS: vse druge predpisane oblike strokovnega izobraževanja in usposabljanja, ki niso v pristojnosti PGD in GZ« (PPGSPG, točka 5.7).

GZS izvaja tečaje v gasilski šoli, ki deluje v Izobraževalnem centru RS za zaščito in reševanje na Igu, tečaji pa potekajo še v dveh izobraževalnih centrih (Sežana, Pekre). GZS lahko organizira tečaje tudi na nivoju gasilske regije oziroma GZ, če je zagotovljeno zadostno število kandidatov in osnovni pogoji za izvajanje usposabljanja. GZ in PGD izvajajo tečaje v primernih predavalnicah in praktične vaje na terenu. Zaključek tečaja predstavlja izpit pred člani izpitne komisije, ki jo imenuje pristojni poveljnik.

GZS, GZ in PGD izvajajo usposabljanje gasilcev po sprejetih programih organov GZS in po programih, predpisanih od ministra, pristojnega za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Minister programe predpiše po predhodnem sodelovanju z GZS (Uredba, 42. člen).

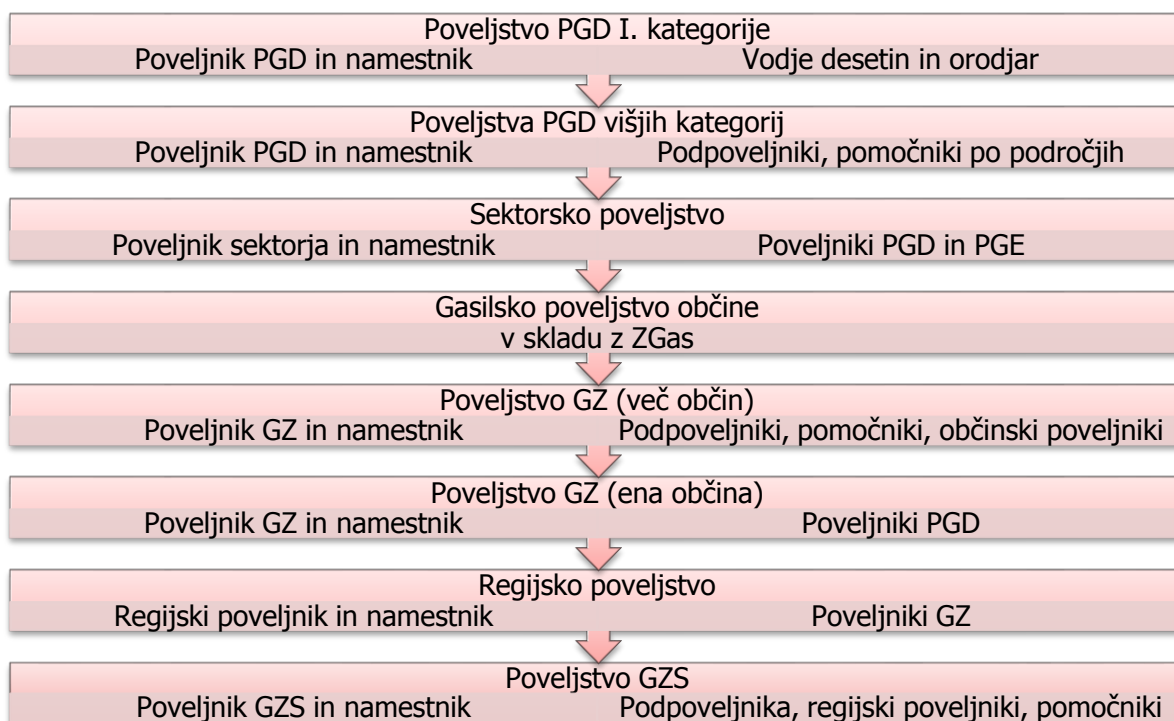
GZS vsako leto sprejme razpis izobraževanj in usposabljanj ter terminski plan izvedbe tečajev. Tudi na nižjih nivojih se sprejemajo letni programi izvedbe tečajev. Pri prijavah in razporejanju tečajnikov se upošteva Merila glede na kategorijo PGD.

Pomemben del usposabljanj in izobraževanj so gasilska tekmovanja, ki so še vedno glavni instrument za pridobivanje novih članov v gasilsko organizacijo. Organizirana so na vseh nivojih organiziranosti, na njih pa sodelujejo kategorije pionirjev, mladincev, članov in starejših gasilcev. Enako velja za ženske kategorije.

Vsaki dve leti je organizirano tudi državno gasilsko tekmovanje, pred katerim so kot izbirna tekmovanja obvezna tekmovanja GZ in regij. Tekmovalne discipline za državno tekmovanje določi poveljstvo GZS in so obvezne na izbirnih tekmovanjih. Tekmovalne enote iz Slovenije se udeležujejo tudi gasilskih olimpijad, ki so organizirane vsaka štiri leta, mladinske olimpijade pa vsaki dve leti.

Operativno vodenje prostovoljnih gasilskih organizacij se organizira in izvaja kot enoten sistem, ki ga izvajajo poveljniki oziroma vodje enot, in sicer: vodja GE, poveljnik PGD, sektorski poveljnik, poveljnik občinskega poveljstva, poveljnik GZ, poveljnik gasilske regije in poveljnik GZS. Za pomoč poveljniku pri operativnem vodenju in opravljanju nalog se na več nivojih organizirajo poveljstva (PPGSPG, točka 3.1), kar prikazuje slika 5.

Slika 5: Poveljstva in njihova sestava

Vir: lasten

Za izvajanje nalog gasilske službe morajo imeti gasilski vodje in njihovi namestniki

izpolnjene pogoje glede splošne izobrazbe in temeljne strokovne usposobljenosti oziroma predpisan gasilski čin, kar prikazujeta sliki 6 in 7. Pogoji so predpisani v PPGSPG.

Slika 6: Splošna izobrazba gasilskih vodij

VII. st.	•poveljnik in namestnik poveljnika GZS
VI. st.	•gasilski vodje v poveljstvu GZS
VI. st.	•regijski poveljnik in njegov namestnik
V. st.	•poveljnik in drugi gasilski vodje v poveljstvu GZ
V. st.	•sektorski in občinski poveljnik ter podpoveljnik
V. st.	•poveljnik, namestnik ter podpoveljnik PGD

Vir: PPGSPG, točka 4.43

Slika 7: Temeljna strokovna usposobljenost gasilskih vodij

poveljnik GZS	•visoki gasilski častnik
regijski poveljnik	•višji gasilski častnik
poveljnik GZ	•višji gasilski častnik
občinski poveljnik	•višji gasilski častnik
poveljnik PGD III.–V. kategorije	•višji gasilski častnik
poveljnik PGD I. in II. kategorije	•gasilski častnik
vodja voda	•gasilski častnik
vodja oddelka	•nižji gasilski častnik
vodja skupine	•višji gasilec
gasilec	•gasilec

Vir: PPGSPG, točka 4.42

Poveljniki občinskih poveljstev in GZ, regijski poveljniki in poveljnik GZS so tudi člani štabov CZ na posameznih nivojih organiziranosti.

Intervencijo vodi poveljnik GE, na območju katere je požar ali druga nesreča. Vodja intervencije je lahko tudi poveljujoči določeni formacijski sestavi, vodja izmene, posebej usposobljen gasilec za vodenje določenih intervencij oziroma operativni gasilec, pooblaščen od poveljnika GE (ZGas, 40. člen).

V primeru, ko v intervenciji sodeluje več GE, vodi intervencijo poveljnik oziroma drug vodja intervencije iz GE, na območju katere je nastal požar ali druga nesreča. Ob prihodu poveljnika GE višje kategorije ali poveljnika, ki ima višji čin, mu lahko vodja sporazumno preda vodenje intervencije. Poveljnik višje kategorije lahko prevzame vodenje intervencije, če je razvidno, da vodja intervencije dela napake. Vsi poveljujoči posameznih GE in drugih enot sestavljajo operativno vodstvo intervencije, vsi pa so odgovorni enemu vodji intervencije. V gospodarski družbi, zavodu ali drugi organizaciji, kjer imajo svojo PGE, vodi intervencije poveljnik PGE. Ob velikih požarih in drugih nesrečah vodja vodi intervencijo po navodilih pristojnega štaba CZ (ZGas, 40. člen).

Na vseh nivojih organiziranosti se uveljavlja samostojnost gasilske organizacije. Ko gasilci nastopajo na intervencijah samostojno, poteka vodenje GE po veljavni zakonodaji prek gasilskih vodij in poveljnikov. Gasilska poveljstva nastopajo samostojno do vključevanja drugih enot sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami zaradi razsežnosti nesreč. V tem primeru začnejo delovati štabi CZ, ki prevzamejo le usklajevalne naloge. Vodenje GE torej poteka izključno prek gasilskih vodij, ki pa v primeru večje nesreče delujejo v skladu z usmeritvami pristojnega štaba CZ.

Gasilska zaščitna in reševalna oprema je opredeljena v ZGas, PGS, PPGSPG in v Pravilniku o gasilskih uniformah, oznakah, činih, opremi ter izkaznicah.

Med gasilsko zaščitno opremo uvrščamo opremo za osebno in skupinsko zaščito operativnih gasilcev, gasilska reševalna oprema pa je vsako orodje, naprava ali sredstvo za izvajanje operativnih nalog gasilstva. Prostovoljni gasilci lahko uporabljajo le standardizirano in tipizirano zaščitno in reševalno opremo (PGS, 18. točka).

Osebno zaščitno opremo sestavljajo: gasilska zaščitna obleka s podkapo in podobleko, gasilska zaščitna čelada, škornji in rokavice (PPGSPG, točka 7.2).

Skupna zaščitna oprema je sestavljena iz zaščitnih oblek, ki varujejo pred visoko temperaturo, kemičnimi in radioaktivnimi snovmi, so izdelane posebej za reševanje iz vode in na vodi, protivreznih hlač, zaščitnega predpasnika, ki ščiti pred kemičnimi snovmi, gasilskega zaščitnega pasu, zaščitnih rokavic, ki ščitijo pred kemičnimi snovmi, hlačnega ščitnika za zaščito nog in reševalne vrvi (PPGSPG, točka 7.3).

Med gasilsko opremo in orodje spadajo varovalno orodje in oprema, gasilniki, črpalke, lestve in reševalno orodje ter oprema in drugo (PPGSPG, 7.4 točka). Gasilska vozila pa so navedena v tipizaciji gasilskih vozil (PPGSPG, 7.5 točka).

Osebna in skupna zaščitna oprema mora ustrezati veljavnim standardom v RS oziroma Evropski uniji (Pravilnik o gasilskih uniformah, oznakah, činih, opremi ter izkaznicah, 8. člen).

Tehnične zahteve in standardi so za gasilsko zaščitno in reševalno opremo določeni s tipizacijo gasilske opreme, za gasilska vozila pa s tipizacijo gasilskih vozil (PPGSPG, 7.6 točka).

GZS ima od zgoraj naštetih opreme izdelano tipizacijo za osebno zaščitno opremo, in sicer za gasilsko zaščitno obleko, gasilsko zaščitno čelado, gasilske zaščitne škornje in gasilske zaščitne rokavice. Na podlagi sprejetih standardov GZS proizvajalci izdelajo opremo, ki jo pregleda komisija za tehniko GZS. V primeru, da oprema ustreza standardu, GZS s proizvajalcem sklene pogodbo in mu podeli znak kakovosti.

Tipizacijo gasilskih vozil je GZS sprejela leta 2000, nato pa se je v skladu z razvojem tehnike dopolnjevala in spreminjala. Od leta 2003 dalje so za gasilska vozila pred homologacijo in registracijo v Sloveniji obvezni pregledi gasilskih vozil, ki jih opravlja komisija za preglede gasilskih vozil GZS. Komisija ob tehničnem pregledu izdela zapisnik o prevzemu gasilskega vozila, ki je osnova za drugostopenjsko homologacijo. V desetih letih je bilo pregledanih okoli 1300 gasilskih vozil. Ta komisija pa ima tudi pristojnost za izdajanje predhodnih mnenj za podvozja, ki potrjujejo ustreznost podvozja za izdelavo določenega tipa gasilskega vozila, in so obvezna pred nabavo podvozij za gasilska vozila.

Merila za organiziranje in opremljanje gasilskih enot so sestavni del Uredbe o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč. Razvrstitev GE na podlagi Meril izvede župan občine na predlog gasilskega poveljstva in strokovne službe občine. Prostovoljne teritorialne GE so razvrščene v šest kategorij (od najnižje I. a do najvišje V. kategorije), ki so jim prilagojeni minimalni pogoji kadrovske sestave GE in minimalna merila za opremljenost. Poklicne GE pa so VI. in VII. kategorije.

Kategorizacija teritorialnih GE se določi na podlagi doseženih točk GE za svoje operativno območje, pri čemer se upošteva točkovanje glede na število prebivalcev v naselju ali skupini naselij in glede na najvišje vrednoten tip naselja.

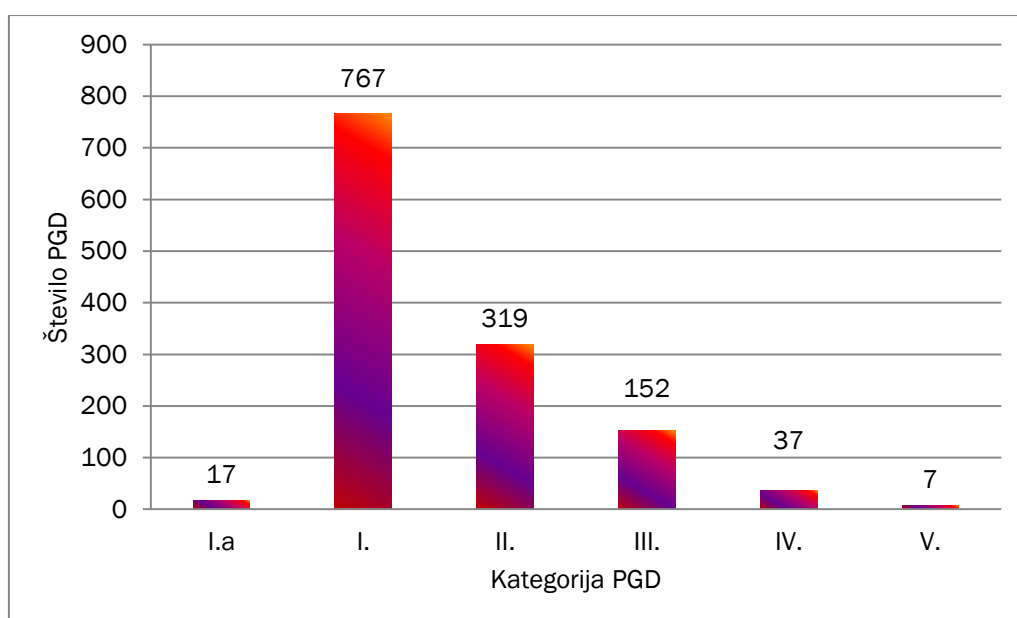
Najvišje kategorizirana GE v občini se določi kot osrednja GE v občini. Osrednja GE se po opravljeni prvi kategorizaciji glede na osnovno operativno območje, ki ga pokriva, kategorizira vnovič, tokrat ob upoštevanju števila celotnega prebivalstva občine. Vsaka občina mora imeti določeno osrednjo enoto in lahko ima le eno. Če v občini deluje PGE, je ta tudi osrednja enota v občini.

Kategorizacija industrijskih GE, ki jih morajo na osnovi predpisov ustanoviti gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije, se izvede in določi na podlagi skupnega števila točk, doseženih glede na več kriterijev. Te kategorije so od I. do IV. kategorije. Kategorizacije PIGD v nalogi ne obravnavam, ker podatkov o stanju kategorij od gospodarskih družb ni mogoče dobiti.

Na dan 1. 1. 2014 je bilo od 1299 PGD kar 59 % PGD razvrščenih v I. kategorijo, 25 % PGD v II. kategorijo, 12 % PGD v III. kategorijo in 3 % PGD v IV. kategorijo. V pomožno, I. a kategorijo, je razvrščenih 17 PGD, v najvišjo, V. kategorijo, pa 5 PGD.

Število PGD po kategorijah je prikazano na grafikonu 10.

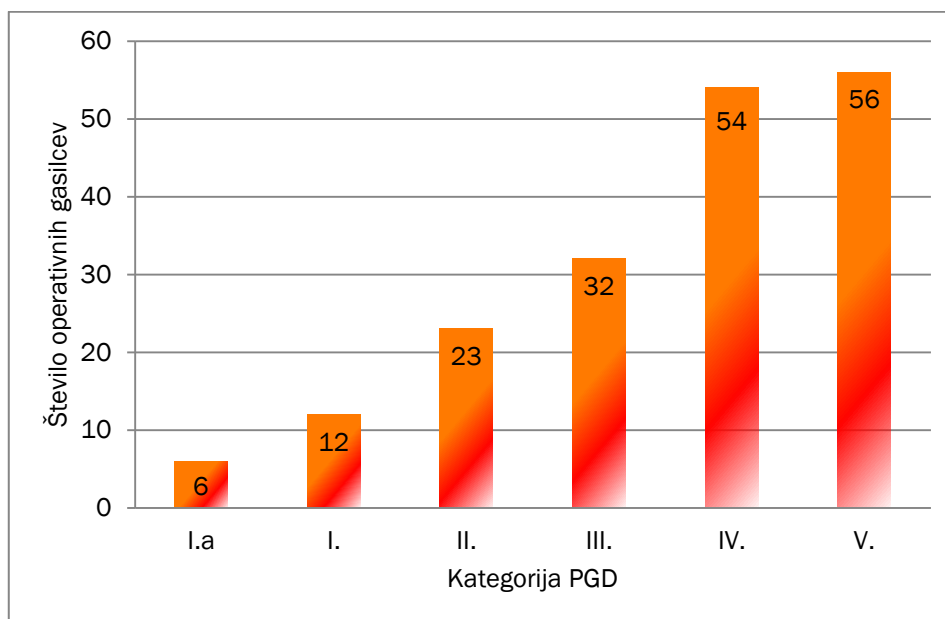
Grafikon 10: Število PGD po kategorijah

Vir: Vulkan (2014), lasten izračun

Merila med drugim opredeljujejo tudi minimalno število operativnih gasilcev v GE glede na posamezno kategorijo PGD, kar je prikazano na grafikonu 11.

Grafikon 11: Minimalno število operativnih gasilcev v GE glede na kategorijo PGD

Vir: Merila za organiziranje in opremljanje gasilskih enot

GE I. kategorije, ki ne morejo zagotoviti minimalnega števila operativnih gasilcev (12) in so manj kot 6 minut vožnje oddaljene od GE višje kategorije ali druge GE, se razporedijo v GE I. a kategorije. Te GE lahko izvajajo naloge na intervencijah le skupaj z GE višje kategorije oziroma z drugo GE na teritoriju, ki jima je določen kot skupni operativni teritorij.

Merila narekujejo, da morajo teritorialne GE glede na kategorijo izpolnjevati tudi minimalne pogoje glede gasilskih vozil, kar prikazuje slika 8.

Slika 8: Minimalni pogoji glede gasilskih vozil

I.a	• GVM-1 (ali GVGP-1)
I.	• GVV-1 oziroma (GV-1)3 in (GVM-1)8
II.	• GVC-16/24 in GV-2 oziroma GVC-16/25 in GVM-1, (AL)4, (AC)7
III.	• GVC-16/15, GVC-24/50, GVM-1, (AL)4, (AC)7
IV.	• PV-1, (GVC-16/15)5, GVC-24/50, GVM-1,(AL)4, (AC)7
V.	• PV-1, (GVC-16/15)5, GVC-24/50, GVM-1, AL, (AC)8

Vir: Merila za organiziranje in opremljanje gasilskih enot

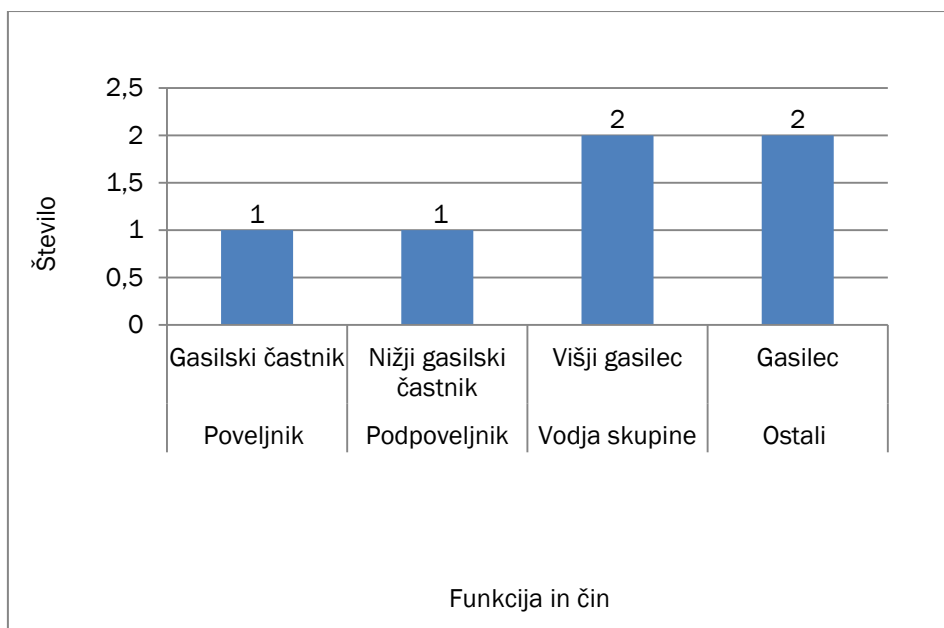
Razlaga izbranih opomb na sliki 8:

- »3) če je enota oddaljena manj kot 15 minut vožnje od enote višje kategorije;
- 4) če je enota osrednja enota v občini in ima v svojem požarnem okolišu objekte, višje od P + 4, pri čemer lahko to opremo zagotovi več sosednjih občin;
- 5) če enota opravlja naloge v skladu z 20. členom te uredbe, in ji pripada HTV ali TRV-1, se GVC-16/15 nadomesti z GVC-16/25;
- 7) v občinah, kjer se za oskrbo s požarno vodo oceni, da potrebujejo avtocisterno, se lahko nabavi avtocisterna. Nabavo avtocisterne mora občina vključiti v program razvoja in nabave opreme, ki ga potrdi župan občine;
- 8) če ima enota že ustrezno gasilsko vozilo in osebno zaščitno opremo po minimalnih merilih« (Uredba, 19. člen in priloga).

V Merilih je opredeljena tudi dodatna oprema teritorialnih GE za gašenje požarov v naravi, ki se določi na podlagi seštevka točk glede na delež površin gozdov in površino požarne ogroženosti gozdov na operativnem območju GE.

PGD I. a kategorije mora imeti v GE najmanj 6 operativnih gasilcev. Minimalna usposobljenost teh operativnih gasilcev po funkcijah je prikazana na grafikonu 12.

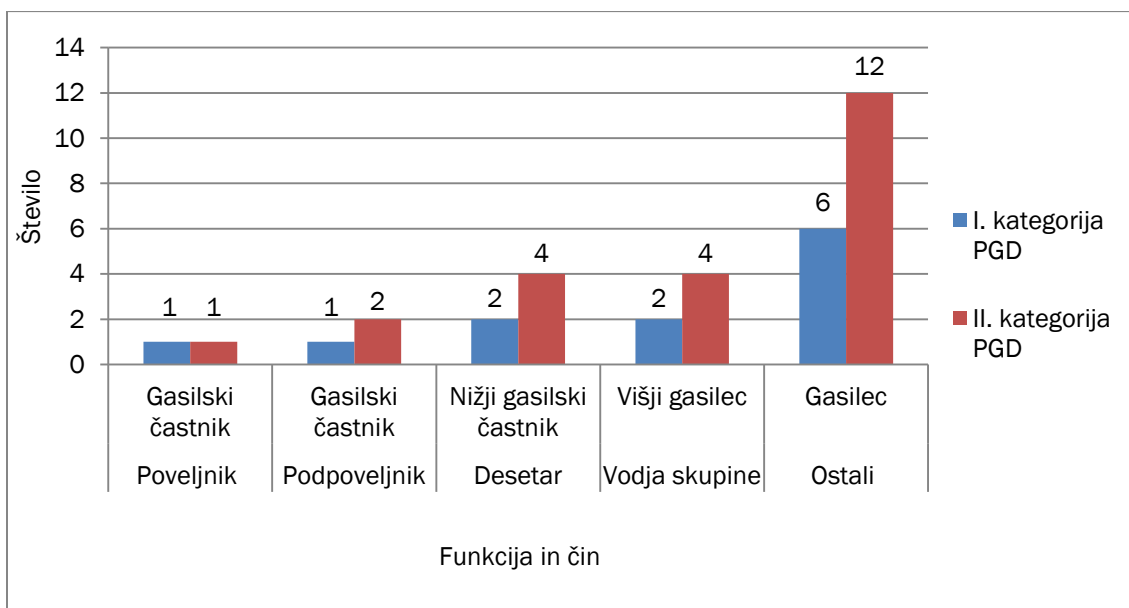
Grafikon 12: Minimalna usposobljenost v GE PGD I. a kategorije

Vir: Merila o minimalni usposobljenosti (GZS)

PGD I. kategorije mora imeti v GE najmanj 12, PGD II. kategorije pa najmanj 23 operativnih gasilcev. Minimalna usposobljenost teh operativnih gasilcev po funkcijah je prikazana na grafikonu 13.

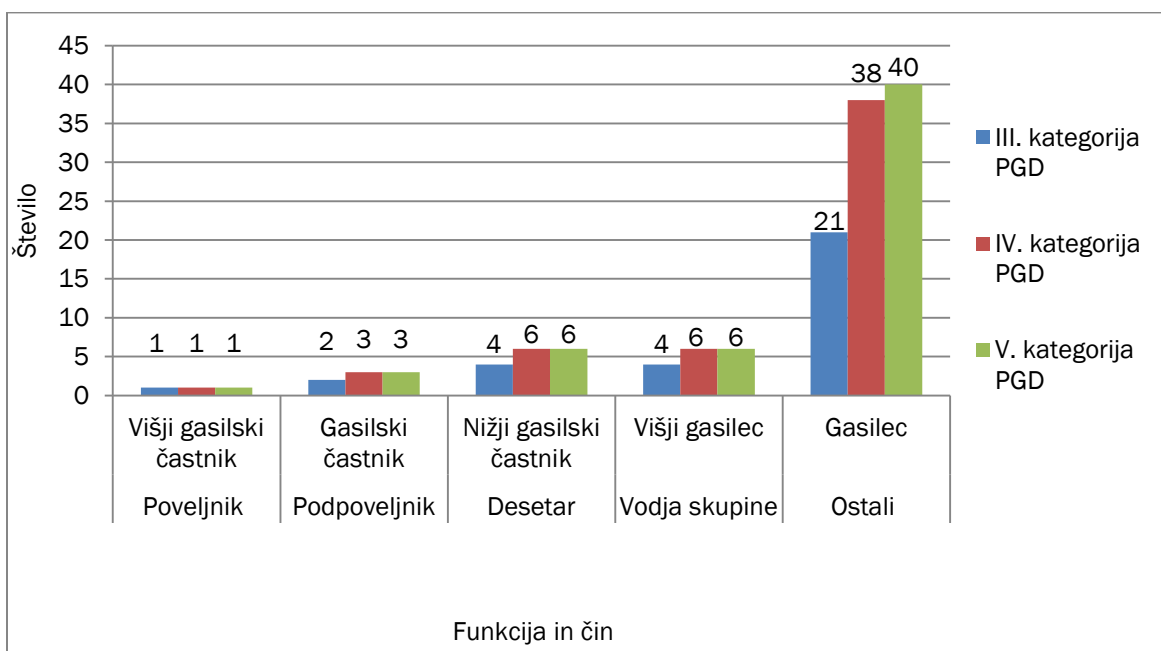
Grafikon 13: Minimalna usposobljenost v GE PGD I. in II. kategorije

Vir: Merila o minimalni usposobljenosti (GZS)

PGD III. kategorije mora imeti v GE najmanj 32, PGD IV. kategorije najmanj 54 in PGD V. kategorije najmanj 56 operativnih gasilcev. Minimalna usposobljenost teh operativnih gasilcev po funkcijah je prikazana na grafikonu 14.

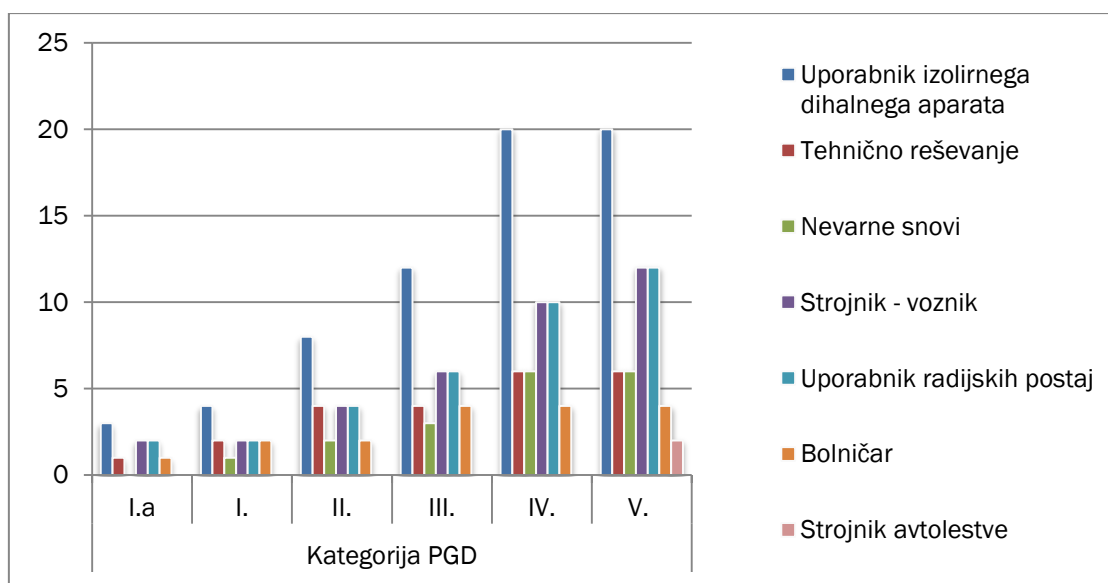
Grafikon 14: Minimalna usposobljenost v GE PGD III., IV. in V. kategorije

Vir: Merila o minimalni usposobljenosti (GZS)

Po posameznih kategorijah PGD je predpisano tudi minimalno število operativnih gasilcev, ki morajo biti usposobljeni za določene gasilske specialnosti, kar kaže grafikon 15.

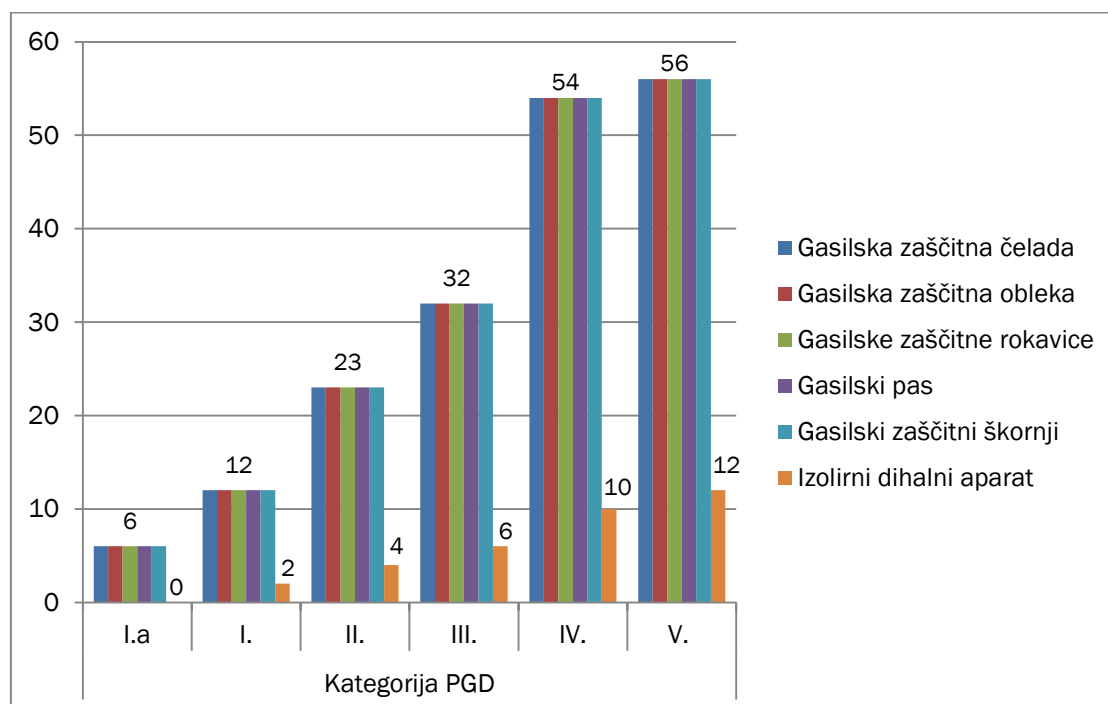
Grafikon 15: Zahtevane specialnosti v GE po kategorijah PGD

Vir: Merila o minimalni usposobljenosti (GZS)

GZS je sprejela tudi dokument o minimalni opremljenosti PGD glede na kategorijo. PGD mora imeti vsaj toliko kompletov osebne gasilske zaščitne opreme, kot je z Merili predpisano minimalno število operativnih gasilcev v GE. Tudi minimalno število izolirnih dihalnih aparatov je predpisano glede na kategorijo. Zahtevana oprema po posameznih kategorijah PGD je razvidna iz grafikona 16.

Grafikon 16: Zahtevana oprema po kategorijah PGD

Vir: Merila o minimalni opremljenosti (GZS)

Za vodenje evidenc o članstvu in opremi uporabljajo vse prostovoljne gasilske organizacije v Sloveniji program Vulkan. Program omogoča tudi pošiljanje prijav in predlogov na višje nivoje. Dostop uporabnikov do programa je omogočen prek interneta z osebnimi uporabniškimi imeni in gesli, s katerimi so uporabnikom dodeljene tudi pristojnosti. Ta sistem pokriva vsa področja dela v gasilski organizaciji (kadrovska evidenca, oprema, izobraževanja, tekmovanja, odlikovanja, napredovanja, intervencije, sofinanciranje, statistična poročila in drugo).

Program Vulkan omogoča istočasno ažuriranje podatkov pri uporabnikih, vključevanje novih skupin uporabnikov, dostop do podatkov ne glede na lokacijo, enostavno vzdrževanje in nadgrajevanje sistema ter varno shranjevanje baz podatkov vseh gasilskih organizacij na enem mestu (GZS, 2014).

Program Vulkan je povezan tudi z več drugimi programi, med katerimi je tudi Spin, ki ga v nalogi obravnavam.

6.3 TRENUTNI STATUS OPERATIVNEGA GASILCA

Aktivnosti glede urejanja statusa operativnega gasilca so z razvojem gospodarske krize nekoliko zamrle, saj bi se morale za ta namen zagotoviti ustrezne davčne in druge olajšave za delodajalce, ki zaposlujejo pripadnike prostovoljnih reševalnih sestavov ter jim tudi v delovnem času omogočajo opravljanje nalog, hkrati pa moramo tudi za pripadnike prostovoljnih reševalnih sestavov zagotoviti takšne pogoje dela in bonitete, ki bodo stimulirali njihovo zahtevno operativno delo, je povedal But (priloga 4).

V resoluciji, ki jo je sprejel Državni zbor RS leta 2009, je navedeno, da si bo država v celotnem srednjeročnem obdobju prizadevala ustrezneje urediti status prostovoljnih reševalcev, zlasti v odnosu do delodajalcev, ter stimulirati tiste, ki zaposlujejo prostovoljne reševalce. Konkreten korak je bil izveden leta 2009, ko so bile v spremembah in dopolnitvah ZVNDN pravice in dolžnosti prostovoljcev izenačene s pravicami in dolžnostmi pripadnikov CZ (priloga 4).

But je razložil, da so z zadnjo spremembo ZVNDN uveljavljene rešitve, da lahko delodajalec zahteva povračilo nadomestila plače z vsemi prispevki in davki, ki bremenijo plačo, od pristojnega državnega organa oziroma organa lokalne skupnosti, ki je pripadnika oziroma državljana pozval k opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Poleg tega lahko zahteva tudi povračilo izpada dohodka v višini 20 % nadomestila plače, vključno s pripadajočimi prispevki in davki, ki ga je izplačal za čas odsotnosti pripadnika ali državljana z dela. Prav tako ima delodajalec, pri katerem je zaposlen prostovoljec, ki se je poškodoval ali zbolel pri opravljanju nalog zaščite in reševanja, pravico do povračila nadomestila plače do 30 delovnih dni za čas nezmožnosti za delo zaradi bolezni ali poškodbe v posameznem primeru oziroma do največ 120 delovnih dni v koledarskem letu, v breme pristojnega državnega organa oziroma organa lokalne skupnosti, ki je pripadnika ali državljana pozval na usposabljanje ali k opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Delodajalec lahko zahteva povračilo nadomestila plače le v višini, kot ga je dejansko izplačal pripadniku CZ ali državljanu med njegovo začasno nezmožnostjo za delo (priloga 4).

Kljub zgoraj navedenim rešitvam pa je Petek opozoril, da se problematika odnosa med delodajalcem in delavcem pokaže še posebej na velikih intervencijah, ko morajo gasilci za odhod na intervencijo zapuščati delovna mesta. Problemi nastajajo tudi pri zagotavljanju sredstev za nadomestilo delodajalcem. Zakonsko je to dobro urejeno, saj za intervencije na lokalnem nivoju to pokrije občina, v primeru aktiviranja državnega načrta pa država. Vendar ne občina ne država nimata za to načrtovanih sredstev. Na lokalnem nivoju morajo zato ta sredstva zagotavljati iz redne dejavnosti, ob aktiviranju državnega načrta pa država črpa sredstva iz proračunskih rezerv (priloga 3).

But je povedal, da je bilo izvedenih veliko aktivnosti, da bi v okviru davčne reforme prek davčnih olajšav delodajalce stimulirali za zaposlovanje prostovoljnih reševalcev. Pri tem ni bilo uspeha, saj takšnih izjem ne poznajo niti druge članice EU niti sama EU. Podobno

velja za delovnopravno zakonodajo. Določeno možnost vidi But v politiki zavarovalnic, vendar po njegovi oceni naše zavarovalnice še niso popolnoma prilagojene tržnemu gospodarstvu. Dejstvo je, da bo v praksi treba ta problem reševati skupaj s prostovoljnimi reševalnimi službami predvsem z ustreznimi organizacijskimi, tehničnimi in drugimi rešitvami, ki bodo upoštevale zakonitosti tržnega gospodarskega sistema (priloga 4).

Glede nadaljnjega razmisleka o statusu prostovoljnih reševalcev pa je po mnenju Buta ključno, da se je sprememb v gasilski organizaciji treba lotevati dolgoročno, saj se ne sme zatrei prostovoljstva. In tudi v sami gasilski organizaciji še ni poenotene predstave, kaj si pravzaprav posamezniki predstavljajo pod pojmom statusa oziroma bonitet prostovoljnega reševalca. Sicer pa je področje urejanja statusa prostovoljnih reševalcev večno aktualna tema, je orodje opozicije v razmerju do pozicije in kulminira po večjih nesrečah ali pa pred volitvami (priloga 4).

But poudarja, da bo treba pri dopolnjevanju področne zakonodaje znova proučiti možnosti za ustrezno stimuliranje delodajalcev, ki zaposlujejo prostovoljne reševalce, še posebej na zavarovalniškem, socialnem, davčnem in drugih področjih. Tudi pri določanju in izvajanju ukrepov za ohranjanje delovnih mest v razmerah gospodarske recesije je treba proučiti možnosti, da se kot eden od kriterijev upošteva delovanje delavcev kot prostovoljnih reševalcev ter ohranja delovna mesta gasilcev v poklicnih teritorialnih enotah oziroma v gasilskih in drugih službah gospodarskih družb (priloga 4).

Znova bodo proučile rešitve, ki jih uporabljajo druge države za stimuliranje prostovoljnega dela z različnimi nadomestili, nagradami, zavarovanji in drugimi oblikami z namenom, da se jih uveljavi tudi na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v RS neposredno ali v okviru ustreznjšega urejanja prostovoljnega dela, je povedal But (priloga 4).

V namen izboljšanja statusa prostovoljnih reševalcev bodo po besedah Buta dali poseben poudarek predvsem zagotavljanju potrebnih finančnih sredstev za izvajanje predpisanih zdravstvenih pregledov ter ureditvi področja zavarovanja za primer bolezni ali poškodbe kot tudi invalidskega zavarovanja za primer nastanka invalidnosti pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči (priloga 4).

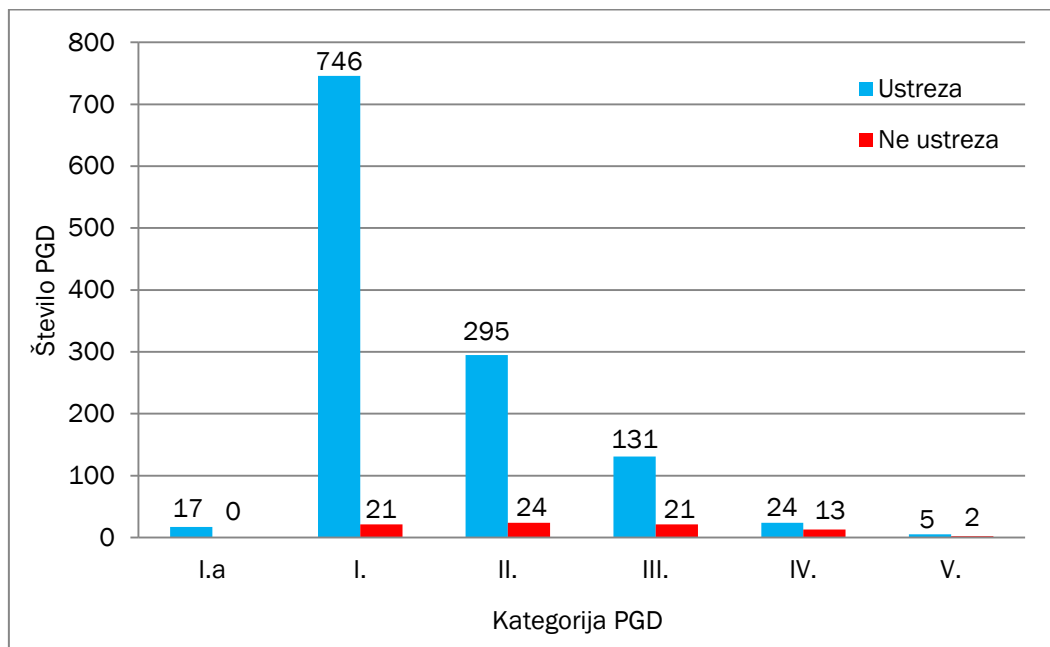
6.4 STRUKTURA OPERATIVNEGA KADRA V GASILSKIH ENOTAH

Analiza operativnega kadra v GE je izdelana na dan 1. 1. 2014 za vsa PGD.

Od 1299 PGD ima 94 % PGD (1218) v GE razporejeno vsaj minimalno število operativnih gasilcev glede na kategorijo, 6 % PGD (81) pa tega minimalnega pogoja ne izpolnjuje. V celoti izpolnjujejo minimalne zahteve le PGD I. a kategorije.

Število PGD, ki ustreza in ne ustreza minimalnim pogojem glede števila operativnih gasilcev v GE, je po kategorijah prikazano na grafikonu 17.

Grafikon 17: Ustreznost PGD glede minimalnega števila operativnih gasilcev v GE

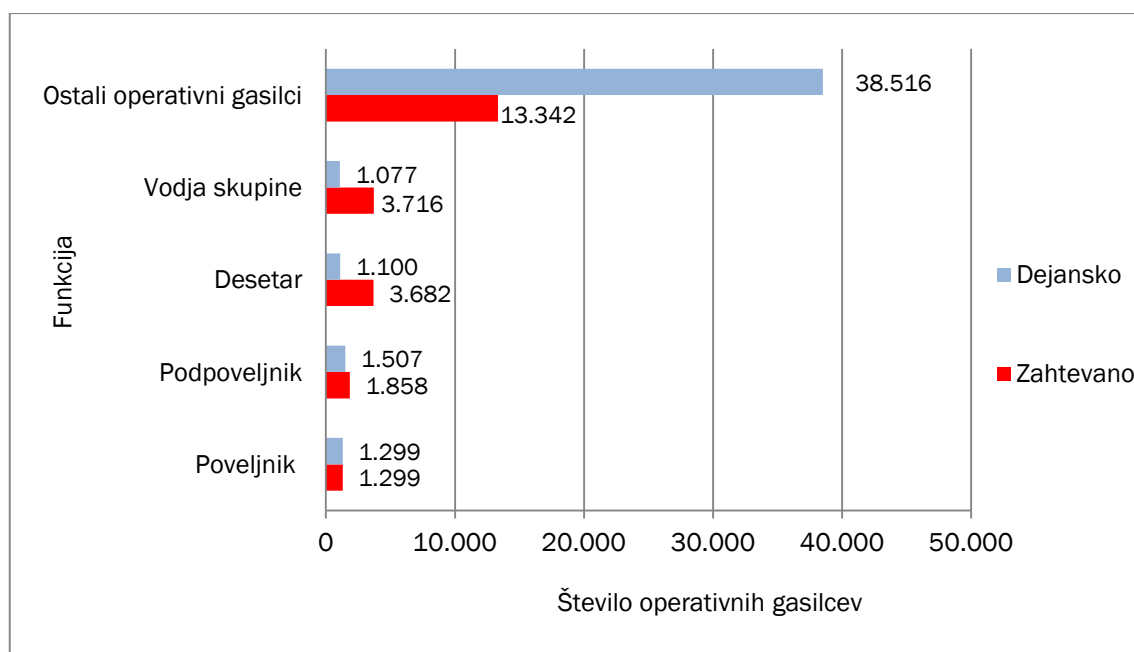
Vir: Uredba, Vulkan (2014), lasten izračun

Po Merilih bi morali imeti skupno v GE razporejenih vsaj 23.897 operativnih gasilcev, dejansko pa je razporejenih 43.499 operativnih gasilcev. Poleg teh imamo trenutno v PGD še 14.257 članov in članic, ki izpolnjujejo pogoje za operativnega gasilca glede starosti in usposobljenosti, vendar niso razporejeni v GE. Tako imamo na dan 1. 1. 2014 v Sloveniji 57.756 gasilcev, ki izpolnjujejo pogoje za operativnega gasilca.

Vse nadaljnje analize PGD obravnavajo samo operativne gasilce, ki so razporejeni v GE. Analiza skupnega števila operativnih gasilcev v Sloveniji je pokazala, da je poveljnikov PGD toliko, kot je število PGD, premalo pa je glede na merila podpoveljnikov, desetarjev in vodij skupine. Skupno število ostalih operativnih gasilcev je večje od z Merili zahtevanega števila.

Primerjava skupnega minimalnega števila in dejanskega stanja operativnih gasilcev, razporejenih v GE, je po funkcijah prikazana na grafikonu 18.

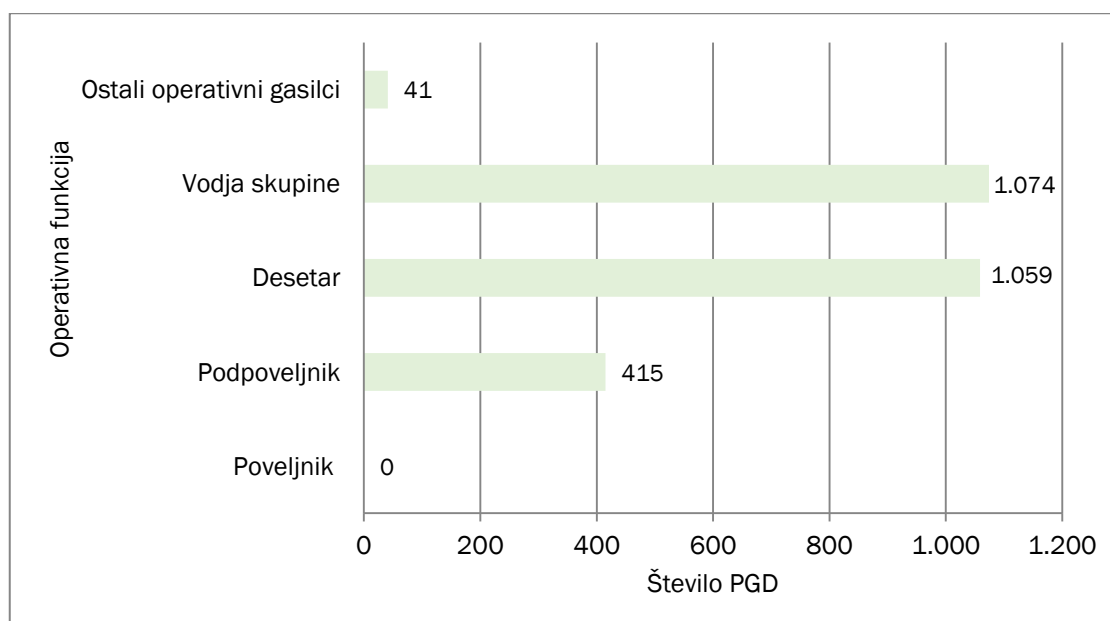
Grafikon 18: Struktura operativnih gasilcev v GE PGD

Vir: lasten, tabela 5

Poveljnika ima torej vsako PGD, 32 % PGD nima minimalnega števila podpoveljnikov, 82 % PGD nima ustreznega števila desetarjev, 83 % PGD nima minimalnega števila vodij skupin in 3 % PGD nima dovolj ostalih operativnih gasilcev po Merilih. Analiza je prikazana na grafikonu 19.

Grafikon 19: Število PGD, ki v GE nimajo ustreznega števila operativnih gasilcev

Vir: lasten, tabela 6

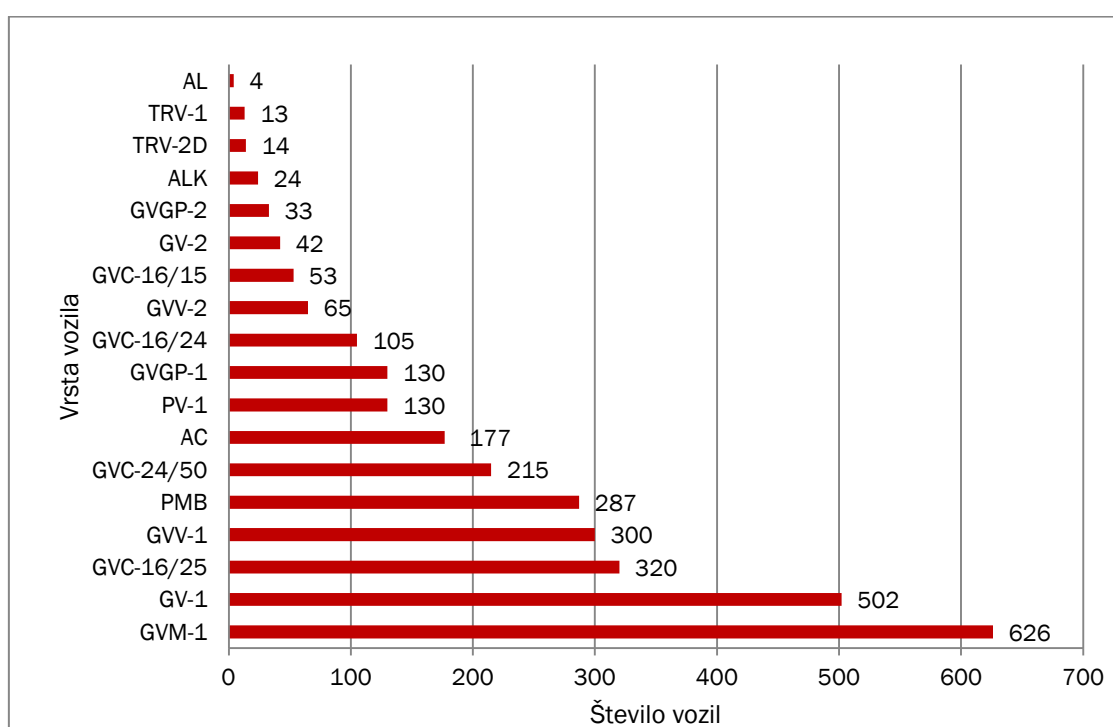
6.5 ANALIZA OPREMLJENOSTI GASILSKIH ENOT

Analiza opremljenosti GE z gasilsko zaščitno in reševalno opremo je izdelana na dan 1. 1. 2014.

Na podlagi analize stanja gasilskih vozil sem ugotovila, da imamo v Sloveniji v lasti PGD skupaj 3040 gasilskih vozil, kar pomeni, da imamo v povprečju več kot 2 gasilski vozili na PGD. Od vseh gasilskih vozil je največ vozil GVM-1, kar 20 % vseh vozil. Najmanj, 0,13 %, pa je vozil AL.

Skupno število vozil po posameznem tipu je prikazano na grafikonu 20.

Grafikon 20: Stanje gasilskih vozil PGD po vrstah

Vir: lasten, tabela 8

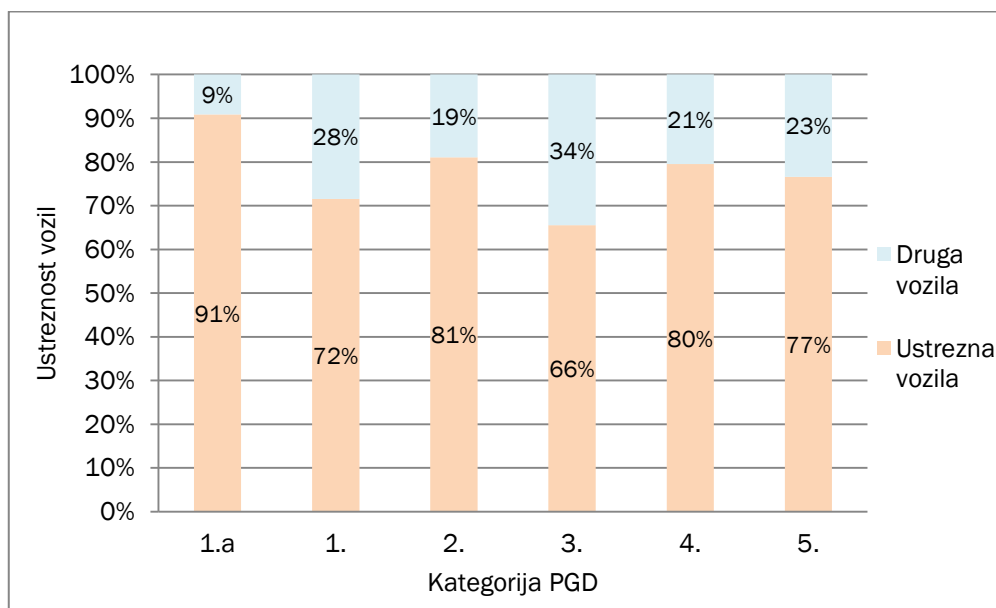
Večina PGD nabavlja vozila v skladu z Merili glede na kategorijo PGD, kar je pokazala tudi analiza stanja.

Od vseh 3040 gasilskih vozil namreč kar 74 % vozil (2245) ustreza minimalnim zahtevam Meril glede na kategorijo PGD. Ostalih 26 % gasilskih vozil (795) pa so društva nabavila izven zahtev Meril, kar pomeni, da so to bodisi večja ali manjša vozila, kot jih predvidevajo Merila (tabela 9).

Merila pri nabavi najbolj upoštevajo PGD I. a kategorije, ki imajo 20 ustreznih vozil, najmanj pa PGD III. kategorije, ki imajo od vseh vozil le 373 ustreznih glede na Merila.

Stanje ustreznosti gasilskih vozil glede na Merila je po kategorijah PGD prikazano na grafikonu 21.

Grafikon 21: Ustreznost gasilskih vozil glede na kategorijo PGD

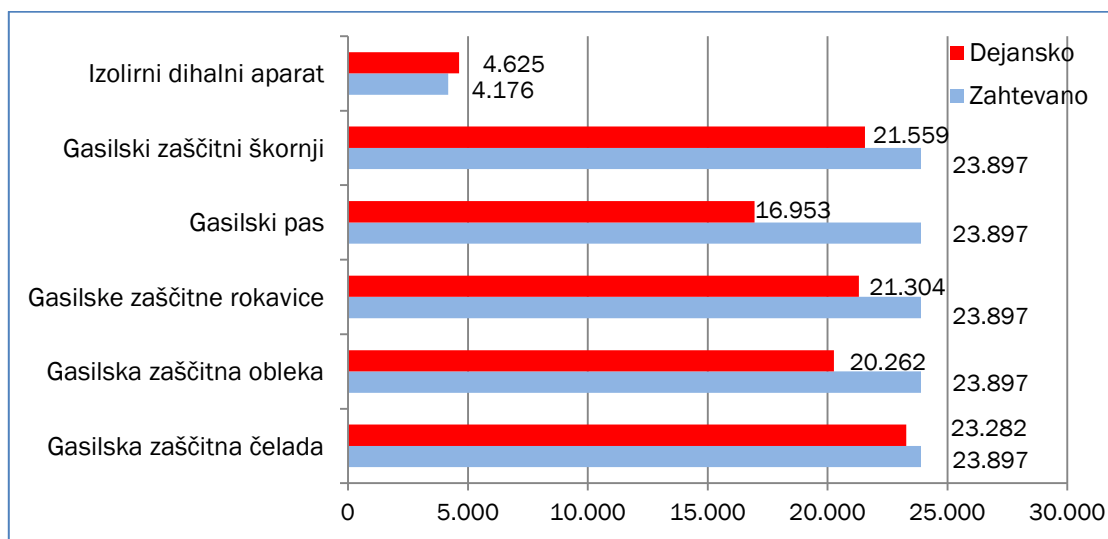

Vir: lasten, tabela 9

Tudi nabava ostale gasilske zaščitne in reševalne opreme poteka skladno z Merili. Trenutno skupno stanje opreme še ne dosega minimalnega števila opreme glede na Merila, enako tudi ne stanje opreme po posameznih PGD.

Odstopanje dejanskega števila opreme od minimalnega števila, določenega z Merili, je prikazano na grafikonu 22.

Grafikon 22: Stanje gasilske zaščitne opreme v PGD

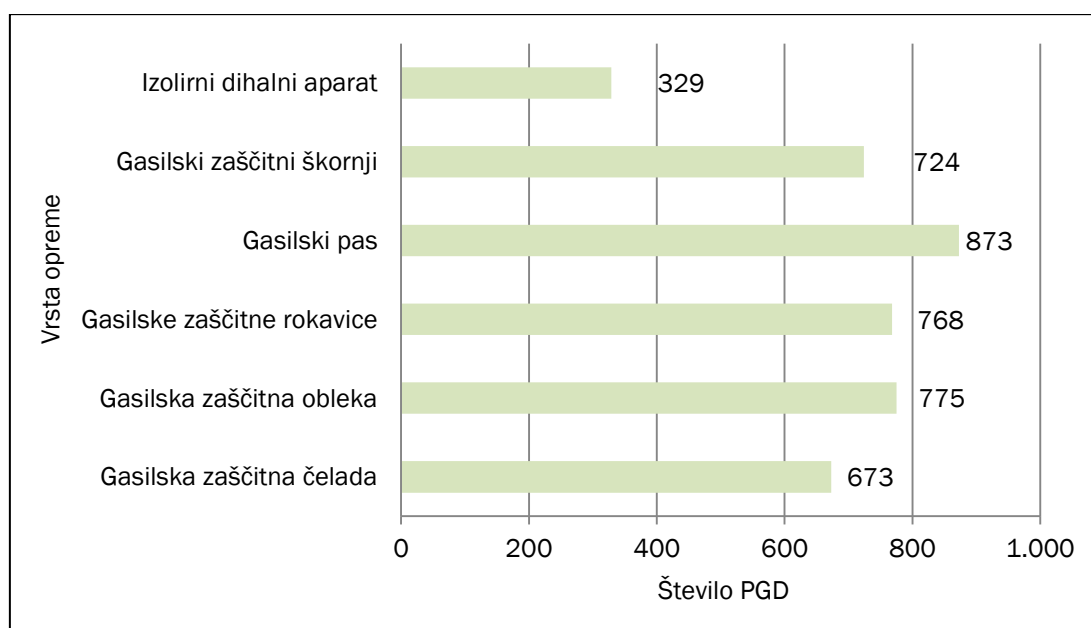

Vir: lasten, tabela 10

Analiza opremljenosti PGD z gasilsko zaščitno opremo je pokazala, da v celoti nima ustreznega števila posamezne gasilske zaščitne opreme glede na kategorijo naslednje število PGD: 52 % PGD nima dovolj gasilskih zaščitnih čelad, 60 % PGD nima dovolj gasilskih zaščitnih oblek, 59 % PGD nima dovolj gasilskih zaščitnih rokavic, 67 % PGD nima dovolj gasilskih pasov, 56 % PGD nima dovolj gasilskih zaščitnih škornjev in 25 % PGD nima vsaj minimalnega števila izolirnih dihalnih aparatov.

Na grafikonu 23 je prikazana analiza manjkajoče gasilske zaščitne opreme glede na Merila.

Grafikon 23: Število PGD, ki nimajo dovolj gasilske zaščitne opreme

Vir: Vulkan (2014), lasten izračun

Petek pove, da imajo v lokalnih skupnostih na podlagi Meril sprejete kriterije za opremljenost posameznih društev in programe opremljanja. Z nastankom novih občin se je glede opremljanja naredil velik korak naprej, žal pa v veliko občinah še vedno ne zagotavljajo minimalnih potreb glede opreme. Z vsakoletnimi razpisi MORS se sofinancira nabava določene opreme in vozil, pri čemer se nerazvita območja dodatno sofinancira. Poseben program opremljanja je tudi za območje Krasa, del sredstev za zaščitno opremo pa nameni GZS tudi iz sredstev gasilske doplačilne znamke (priloga 3).

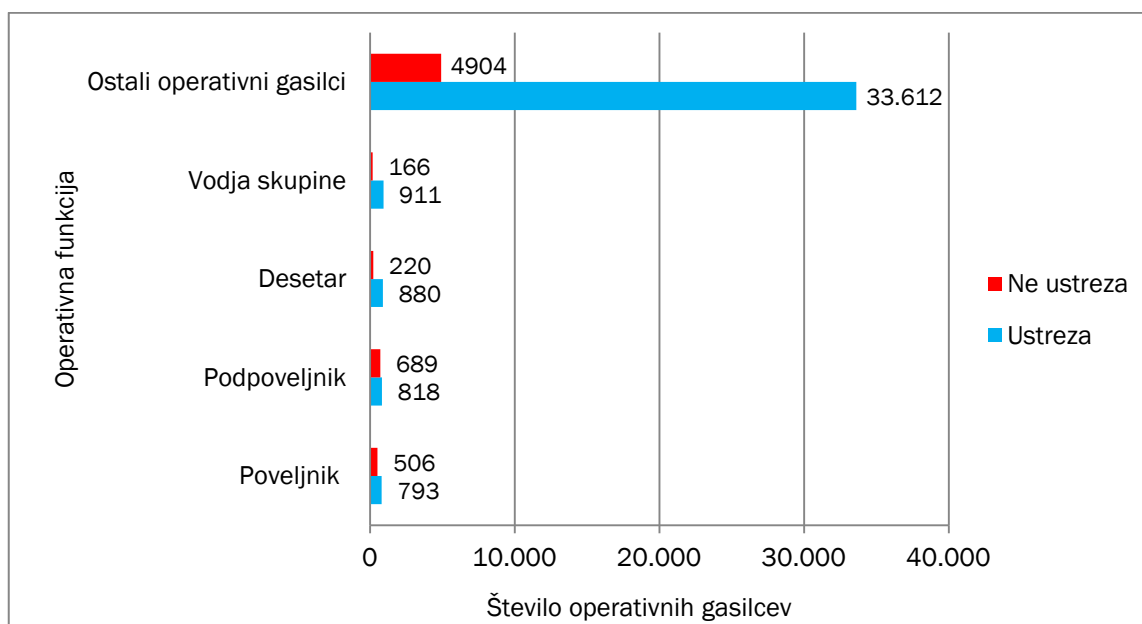
6.6 ANALIZA USPOSOBLJENOSTI GASILSKIH ENOT

Analiza usposobljenosti je izdelana na dan 1. 1. 2014 za operativne gasilce PGD, ki so razporejeni v GE.

Od vseh operativnih gasilcev PGD, ki so razporejeni v GE, je glede na temeljno gasilsko usposobljenost ustrezno usposobljenih 85 % operativnih gasilcev (37.014), neustrezne gasilske čine pa jih ima 15 % (6485). Glede na funkcijo ima neustrezne gasilske čine največ podpoveljnikov, in sicer kar 46 %, sledijo poveljniki z 39 %, desetarji z 20 % in vodje skupine s 15 %. Brez ustreznega čina pa je tudi 13 % ostalih operativnih gasilcev, ki so razporejeni v GE.

Stanje glede ustreznosti činov operativnih gasilcev je prikazano na grafikonu 24.

Grafikon 24: Ustreznost činov operativnih gasilcev v GE PGD

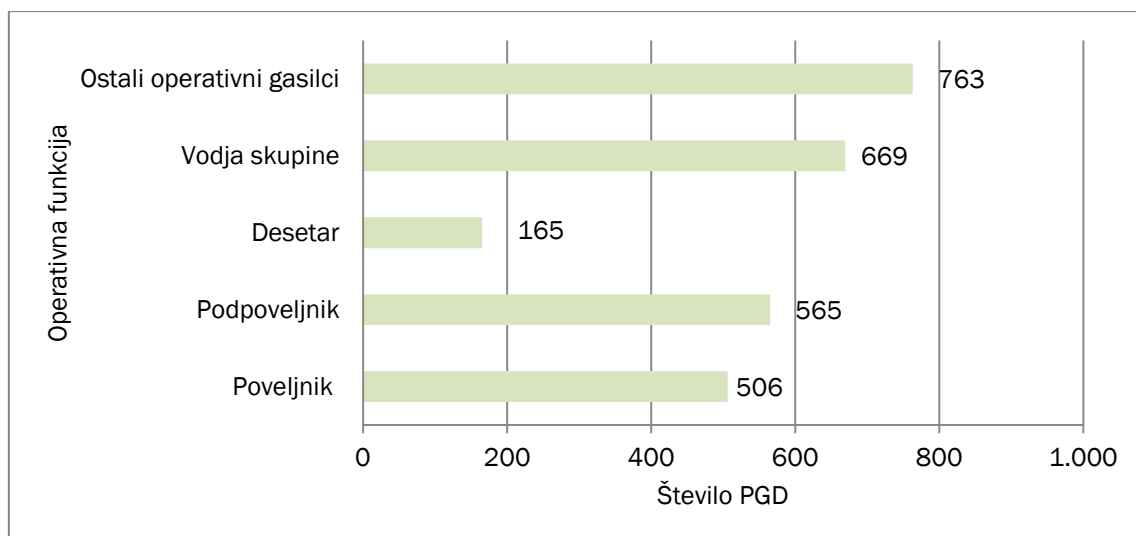

Vir: lasten, tabela 5

Analiza usposobljenosti operativnih gasilcev, razporejenih v GE po posameznih PGD, je glede na kategorijo PGD pokazala, da nimajo ustreznih činov: poveljniki v 39 % PGD, podpoveljniki v 43 % PGD, desetarji v 13 % PGD, vodje skupin v 52 % PGD in ostali operativni gasilci v 59 % PGD.

Število PGD, ki nimajo v GE ustrezno usposobljenih operativnih gasilcev glede na temeljno usposobljenost (gasilske čine), je prikazano na grafikonu 25.

Grafikon 25: Število PGD, ki v GE nimajo ustrezno usposobljenih operativnih gasilcev

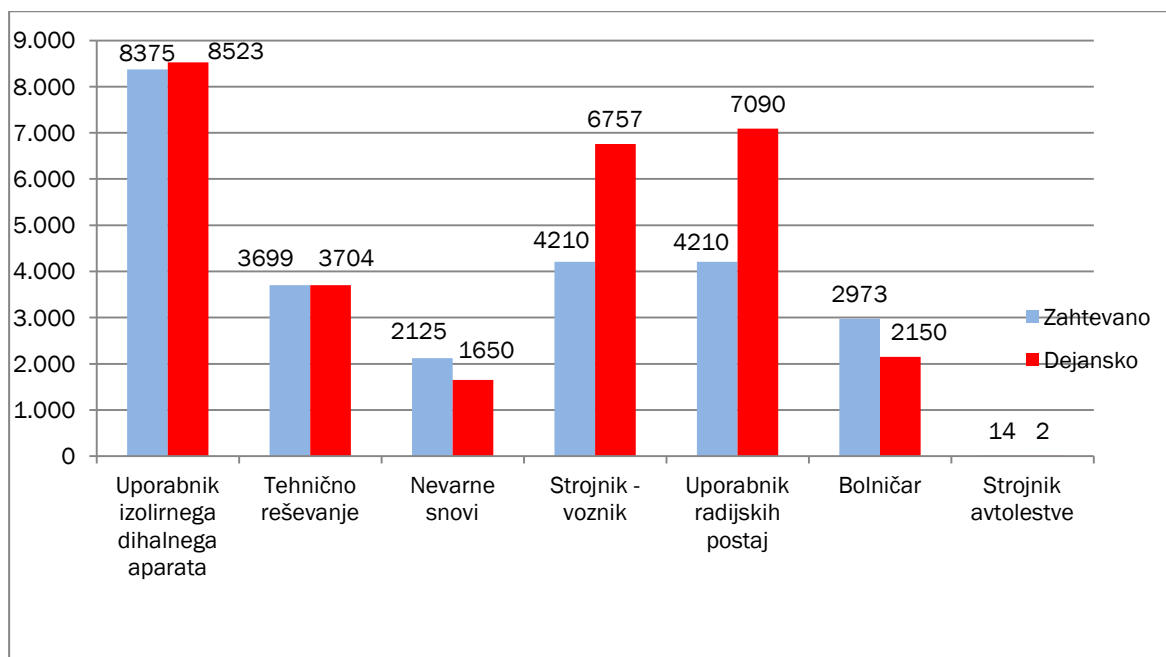

Vir: lasten, tabela 7

Analiza stanja specialnosti operativnih gasilcev, ki so razporejeni v GE, je pokazala, da skupno glede na Merila primanjkuje naslednje število operativnih gasilcev s specialnostmi: 86 % strojnikov avtolestev (12), 28 % bolničarjev (823) in 22 % reševalcev z nevarnimi snovmi (475).

Dejansko število operativnih gasilcev GE, usposobljenih za specialnosti, in primerjava z minimalnim potrebnim številom, sta prikazana v grafikonu 26.

Grafikon 26: Stanje specialnosti operativnih gasilcev v GE PGD

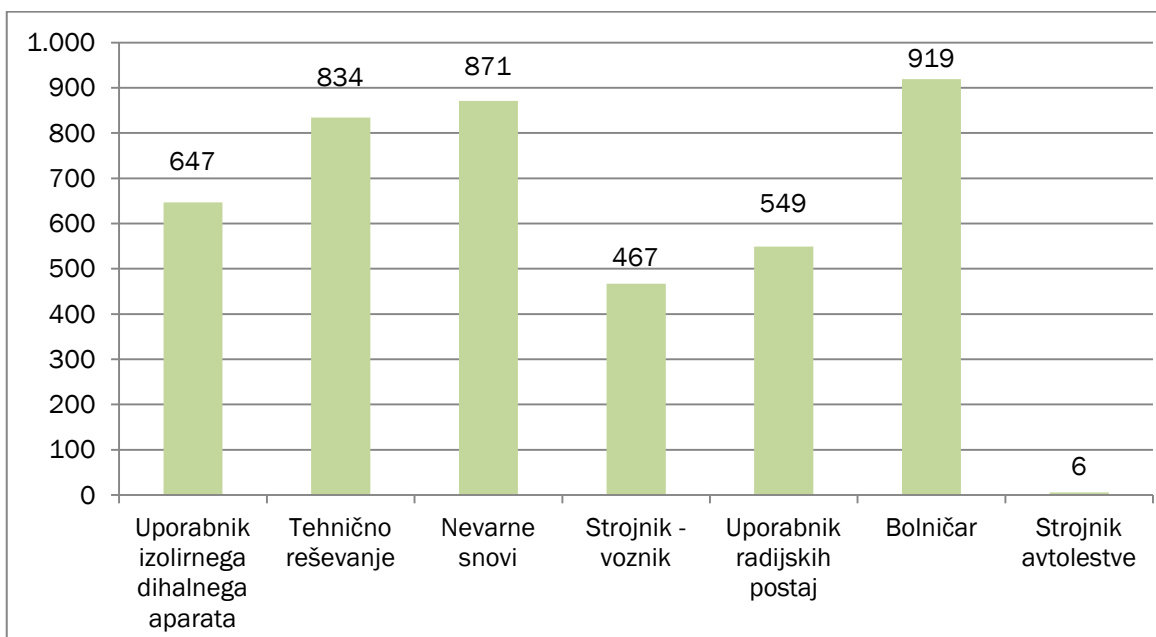

Vir: lasten, tabela 11

Analiza usposobljenosti operativnih gasilcev je tudi pokazala, da naslednje število PGD nima v GE razporejenega vsaj minimalnega števila operativnega kadra z ustreznimi specialnostmi: uporabnik dihalnega aparata 50 % PGD, tehnično reševanje 64 % PGD, nevarne snovi 67 % PGD, strojnik – voznik 36 % PGD, uporabnik radijskih postaj 42 % PGD, bolničar 71 % PGD in strojnik avtolestve 6 % PGD.

Na grafikonu 27 je prikazano število PGD, ki v GE nimajo dovolj operativnih gasilcev s specialnostmi.

Grafikon 27: Število PGD, ki v GE nimajo dovolj operativnih gasilcev s specialnostmi

Vir: Vulkan (2014)

Rezultati analize so pokazali, da operativni gasilci, ki so razporejeni v GE, nimajo zadovoljivih činov in tečajev specialnosti glede na kategorijo PGD.

Usposabljanje je ena ključnih nalog GZS. Usposabljanja se izvajajo načrtno in v skladu z Merili. Petek pove, da se bo z načrtnim usposabljanjem izboljšala slika usposobljenosti. Pravi, da je pri izvajanju usposabljanj problem s kapacitetami, ki so premajhne, po drugi strani pa predstavljajo problem tudi vstopni pogoji, ki so za nekatere tečaje previsoki. Te vstopne pogoje je treba proučiti in po potrebi spremeniti. Največja težava se kaže predvsem pri splošni izobrazbi, ki je pogoj za določena usposabljanja (priloga 3).

7 DRUŽBENA VLOGA PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA V SLOVENIJI IN ANALIZA INTERVENCIJ

7.1 DRUŽBENA VLOGA

Prostovoljno gasilstvo ima v Sloveniji izredno velik pomen za celotno družbo. Prostovoljni gasilci so glavni nosilci izvajanja nalog javne gasilske službe v občinah in državi. So tudi sila, ki se je zaradi svoje številčnosti, usposobljenosti, opremljenosti in pripravljenosti v vsakem trenutku sposobna zorganizirati in ustrezno ukrepati v primeru večjih naravnih in drugih nesreč, tudi dolgotrajnejših. S svojim humanim ravnanjem dvigujejo varnostno kulturo v državi, lokalni skupnostih, podjetjih in pri posameznikih.

Velik pokazatelj družbeno odgovornega ravnanja prostovoljnih gasilcev je statistika o gasilskih intervencijah, iz katere je razvidno sodelovanje prostovoljnih gasilcev pri gašenju, reševanju in drugih vrstah intervencij. S svojim delom prostovoljni gasilci prispevajo k zmanjšanju števila nesreč in njihovih posledic ter k odpravljanju posledic, ki zaradi nesreč nastanejo.

Predvsem v manjših krajih so prostovoljna gasilska društva tudi organizacije, ki skrbijo za družabno dogajanje v kraju. Nemalo je gasilskih društev, ki skrbijo za kulturno in športno kulturo občanov ter druge družbeno pomembne aktivnosti.

Zelo pomembno vlogo imajo prostovoljni gasilci tudi pri vključevanju in vzgoji gasilske mladine. Vključevanje mladih v gasilske vrste se začne že s šestim letom. Skozi izobraževalni proces je zelo pomembno, da se mladi gasilci naučijo tudi odgovornega ravnanja v vsakdanjem življenju. Za mladino v gasilskih organizacijah organizirajo razne aktivnosti, od kvizov, orientacijskih pohodov do letovanj in taborjenj.

Poleg vzgoje mladine je veliko aktivnosti prostovoljnih gasilcev usmerjenih v preventivne dejavnosti, s katerimi osveščajo prebivalstvo o možnih nevarnostih in jih usposabljaajo za pravilno ukrepanje v primeru nesreč, kar prispeva k dvigu varnostne kulture občanov.

Prostovoljne gasilske organizacije skrbijo tudi za vključevanje članic v svoje vrste, ohranjajo pa tudi skrb za gasilske veterane, starejše gasilce, ki so gradili dragocene temelje prostovoljnega gasilstva.

Izrednega pomena je tudi usposabljanje gasilskih kadrov, ki vpliva na dvig usposobljenosti in izobraženosti celotne družbe ter na zmanjšanje števila nesreč zaradi nevednosti, prispeva pa tudi k povečanju varnosti občanov, ki usposobljenim gasilcem zaupajo vse vrste reševanja.

7.2 PREGLED PODATKOV O INTERVENCIJAH

Program SPIN je spletna aplikacija URSZR, do katere uporabniki dostopajo z uporabniškimi imeni in gesli. Na podlagi sporočanja podatkov na telefonsko številko 112 operaterji v regijskih centrih za obveščanje v programu odprejo dogodek in aktivirajo ustrezne enote glede na vrsto nesreče. Na podlagi komunikacije z vodjem intervencije operater vnese v program potrebne podatke in zaključi poročilo. Nato vodja intervencije in sodelujoče enote to poročilo dopolnijo in zaključijo. Na podlagi zaključenih poročil se tvori statistika intervencij in drugih nesreč za celoten sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

V statistiko sistema so zajeta poročila o intervencijah, ki so jih zaključili posamezni vodje intervencije. Gasilski vodja intervencije mora v skladu z 41. členom ZGas poročilo o intervenciji zaključiti v roku petih dni. Če poročila ne zaključi v roku, se poročilo v sistemu samodejno zaklene in podatki o intervenciji niso zajeti v statistiko.

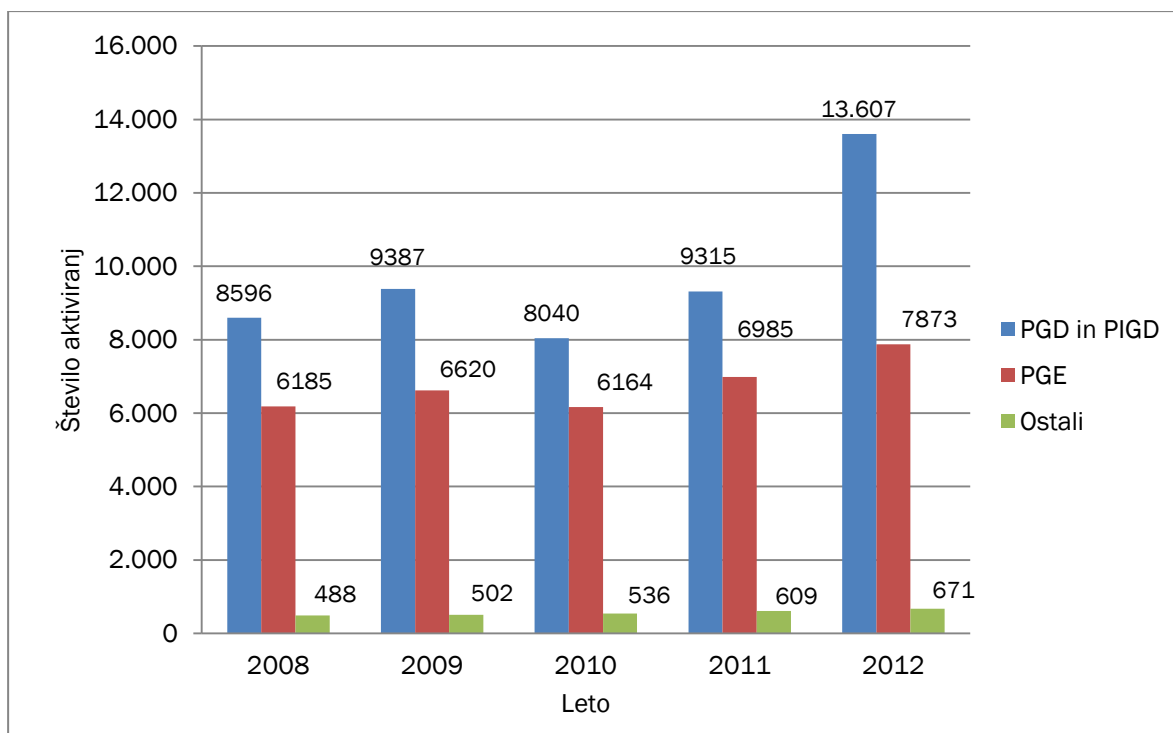
Problemi z beleženjem intervencij nastanejo tudi v primeru velikih intervencij, ko operaterji v regijskih centrih za obveščanje ne uspejo beležiti vseh podatkov. V takih primerih se intervencije vnesejo v program naknadno, v preteklih letih pa kar nekaj podatkov o intervencijah ni bilo zajetih v statistiko. Zaradi te problematike se v sodelovanju URSZR in GZS izdeluje nadgradnja programov SPIN in Vulkan.

Analiza intervencij za potrebe raziskovanja je izdelana na podlagi podatkov iz informacijskega sistema SPIN za petletno obdobje od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2012. Podatki za leto 2013 ob začetku izdelave raziskave namreč še niso bili obdelani.

Prostovoljne gasilske enote (PGD in PIGD) so bile od aktiviranj vseh enot sistema za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v letu 2008 aktivirane v 56 % vseh aktiviranj, v letu 2009 v 57 %, v letu 2010 v 55 %, v letu 2011 v 55 % in v letu 2012 v 61 % vseh aktiviranj.

Iz grafikona 28, ki prikazuje število aktiviranj enot prostovoljnih gasilcev (PGD in PIGD), poklicnih gasilcev (PGE) in ostalih enot sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (ostali), je razvidna velika prednost aktiviranj prostovoljnih gasilskih enot pred poklicnimi gasilskimi enotami in ostalimi enotami sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Grafikon 28: Število aktiviranj vseh enot za intervencije

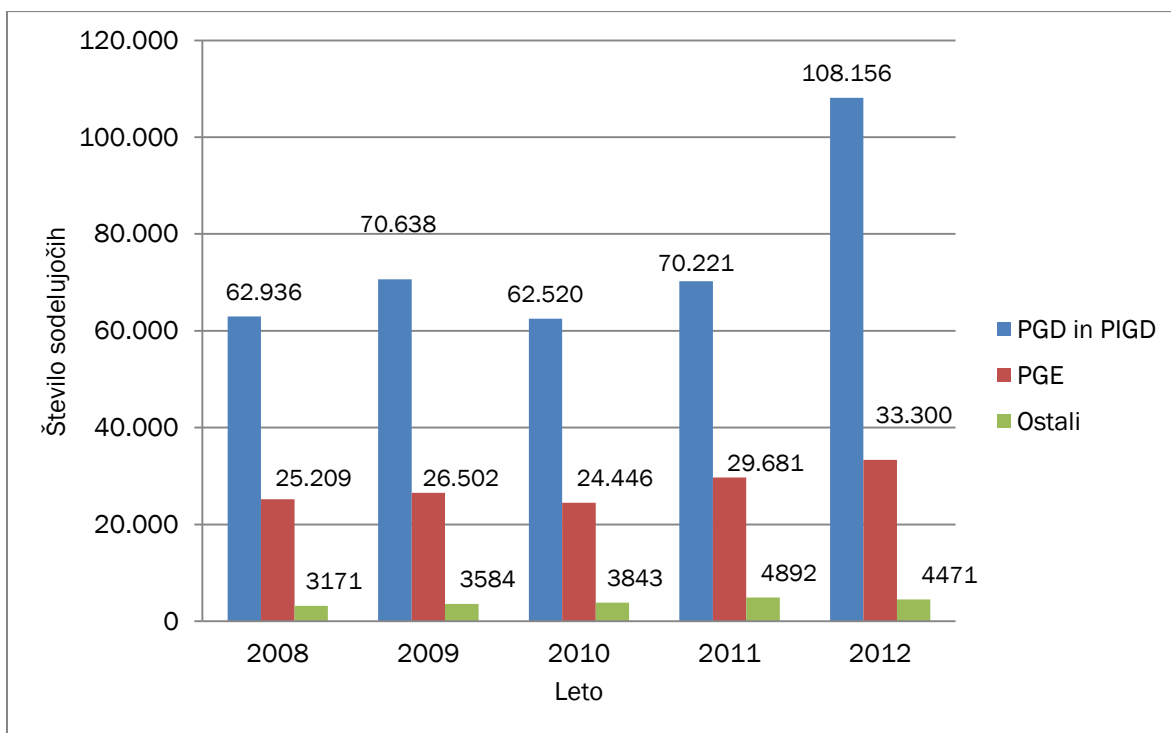
Vir: SPIN (2014)

Analiza podatkov o številu sodelujočih članov enot sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na intervencijah od leta 2008 do 2012 je pokazala, da je od vseh sodelujočih na intervencijah v vseh letih sodelovalo največ prostovoljnih gasilcev.

Od vseh sodelujočih pripadnikov enot sistema je v letu 2008 na intervencijah sodelovalo 69 % prostovoljnih gasilcev, v letu 2009 je bilo prostovoljnih gasilcev 70 %, v letu 2010 tudi 69 %, v letu 2011 jih je bilo 67 % in v letu 2012 kar 74 % od vseh sodelujočih.

Na grafikonu 29 je prikazano število sodelujočih na intervencijah, in sicer prostovoljnih gasilcev (PGD in PIGD), poklicnih gasilcev (PGE) in ostalih pripadnikov enot sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (ostali), pri čemer so v veliki prednosti prostovoljni gasilci.

Grafikon 29: Število sodelujočih članov vseh enot na intervencijah

Vir: SPIN (2014)

Tudi But je v intervjuju potrdil, da od javnih služb za zaščito, reševanje in pomoč v različnih nesrečah največkrat intervenirajo prostovoljne in poklicne GE. Te enote tudi sicer opravljajo zelo širok spekter nalog – od nalog gašenja in reševanja ob požarih in preventivnih nalog požarnega varstva do nalog zaščite in reševanja ljudi ter premoženja ob naravnih in drugih nesrečah (npr. ob prometnih nesrečah, v primeru nesreč z nevarnimi snovmi ter reševanjih na vodah), za razliko od ostalih, specializiranih reševalnih služb. To jim omogoča status splošne reševalne službe in množičnost, načrt alarmiranja, potrjen od župana ter seveda, kar je najpomembneje, njihova pripravljenost pomagati (priloga 4).

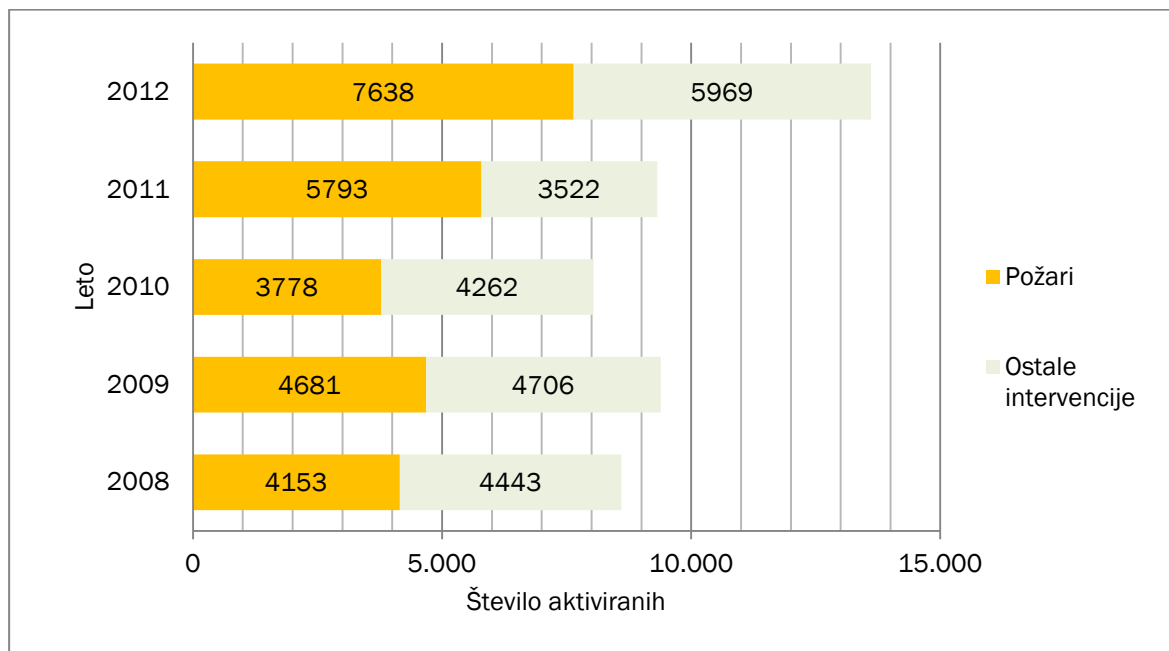
Prostovoljni gasilci posredujejo na intervencijah zaradi naravnih in drugih nesreč. Iz podatkov o številu aktiviranj v letih od 2008 do 2012 sem ugotovila, da število aktiviranj PGD in PIGD za gašenje in reševanje ob požarih ni v vseh letih v večini.

Prostovoljni gasilci so bili aktivirani za intervencije ob požarih v letu 2008 v 48 % od vseh aktiviranj za intervencije, v letu 2009 v 50 % primerov, v letu 2010 v 47 %, v letu 2011 v 62 % in v letu 2012 v 56 % vseh aktiviranj.

Preostala aktiviranja prostovoljnih gasilcev (do 100 %) so bila zaradi drugih vrst nesreč, kot so prometne nesreče, razlitja nevarnih snovi, naravne nesreče (poplave, neurja ...) in druge nesreče, v katerih je bila potrebna tehnična in druga pomoč.

Na grafikonu 30 je prikazana primerjava števila aktiviranj PGD in PIGD zaradi požarov ter zaradi ostalih naravnih in drugih nesreč.

Grafikon 30: Število aktiviranj PGD in PIGD za intervencije

Vir: SPIN (2014)

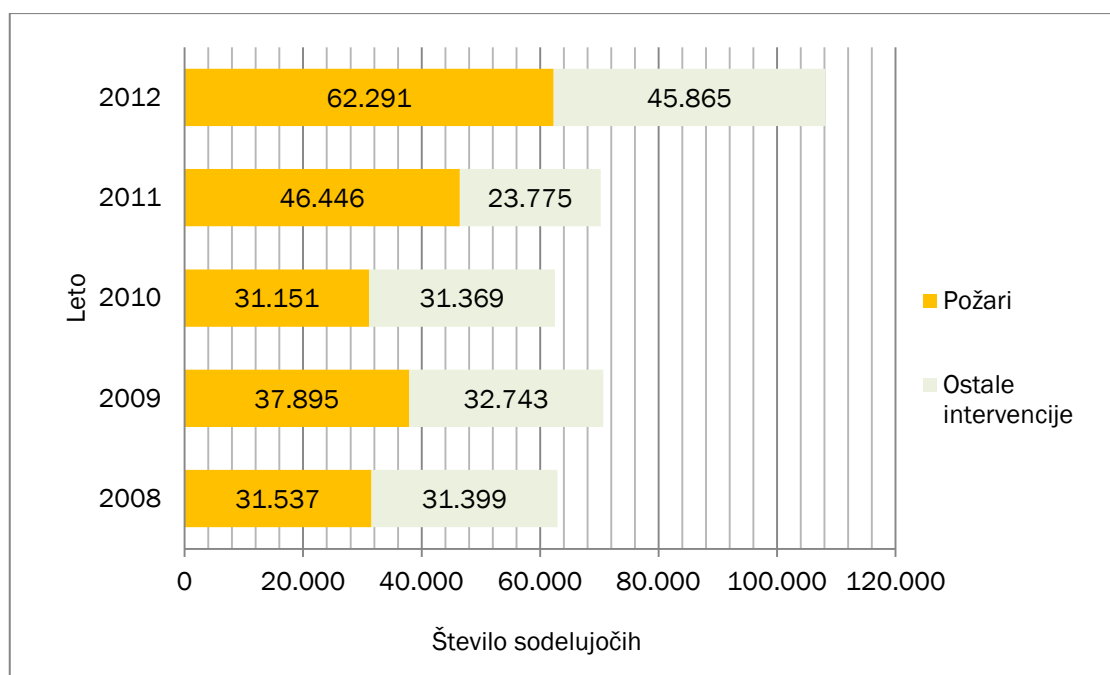
Analiza števila sodelujočih prostovoljnih gasilcev na intervencijah od leta 2008 do 2012 pa kaže, da je razen v letu 2010 od vseh sodelujočih prostovoljnih gasilcev večina sodelovala na intervencijah ob požarih.

Od vseh sodelujočih prostovoljnih gasilcev na intervencijah je samo na intervencijah ob požarih v letu 2008 sodelovalo 50 % prostovoljnih gasilcev, v letu 2009 jih je bilo 54 %, v naslednjem letu 2010 pa 50 %. Na intervencijah ob požarih je v letu 2011 sodelovalo 66 %, v letu 2012 pa 58 % vseh prostovoljnih gasilcev, ki so bili aktivirani za vse vrste intervencij.

Preostali sodelujoči prostovoljni gasilci (do 100 %) niso bili aktivirani na intervencije in so sodelovali zaradi drugih vrst nesreč.

Na grafikonu 31 je prikazano število sodelujočih članov PGD in PIGD na intervencijah zaradi požarov ter zaradi ostalih naravnih in drugih nesreč.

Grafikon 31: Število sodelujočih članov PGD in PIGD na intervencijah

Vir: SPIN (2014)

Gašenje in reševanje ob požarih je še vedno temeljna naloga prostovoljnih gasilcev, potrdi tudi But. V preostalih primerih sodelujejo prostovoljni gasilci v primeru naravnih in drugih nesreč, nesreč v prometu, onesnaženj, nesreč z nevarnimi snovmi, jedrskih in drugih dogodkih, najdbah neeksplozivnih ubojnih sredstev, motenj oskrbe in poškodb objektov ter tehnične in druge pomoči. But pravi, da ne smemo pozabiti na nevarnost epidemij in okužb ljudi, živali in rastlin, pri katerih bi imele GE zelo pomembno vlogo (priloga 4).

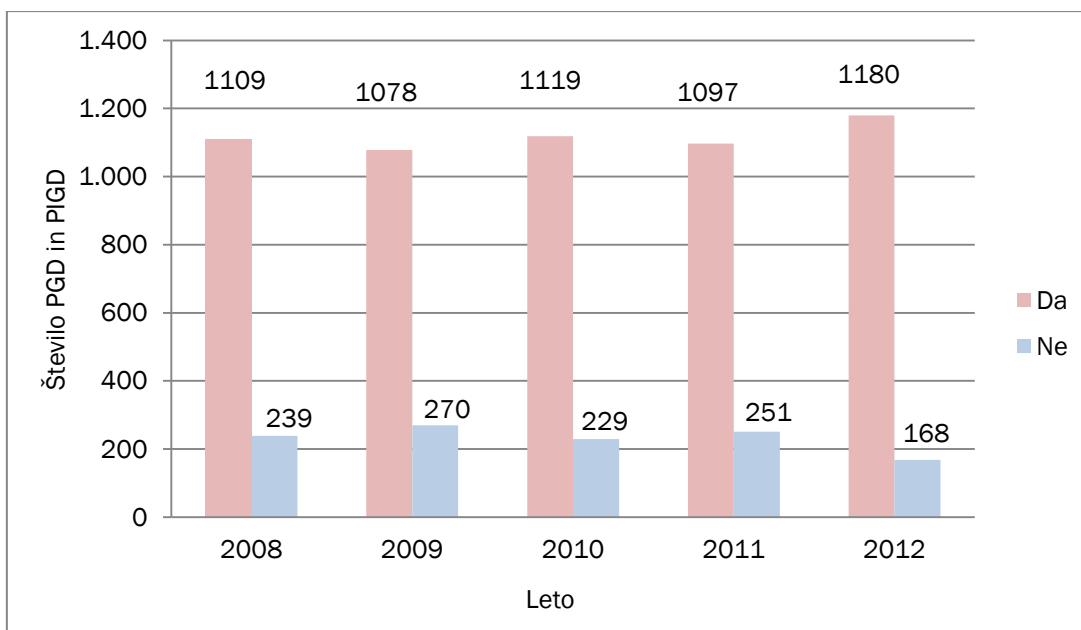
Analizirala sem tudi število aktiviranih PGD in PIGD v posameznih letih v obdobju med letoma 2008 in 2012. Ugotovila sem, da je bila v posameznem letu večina društev za katero koli intervencijo aktivirana vsaj enkrat.

V letu 2008 je bilo zaradi intervencije vsaj enkrat aktiviranih 82 % društev, v letu 2009 je bilo takih društev 80 %, v letu 2010 pa 83 %. Leta 2011 je bilo vsaj enkrat na intervenciji 81 % društev, v letu 2012 pa je bilo število največje, saj je bilo aktiviranih 88 % vseh društev.

Preostala PGD in PIGD (do 100 %) niso bila v posameznem letu nikoli aktivirana za nobeno od intervencij.

Na grafikonu 32 je prikazano število aktiviranih in neaktiviranih PGD in PIGD za vse vrste intervencij po posameznih letih.

Grafikon 32: Število aktiviranih PGD in PIGD za vse vrste intervencij

Vir: SPIN (2014)

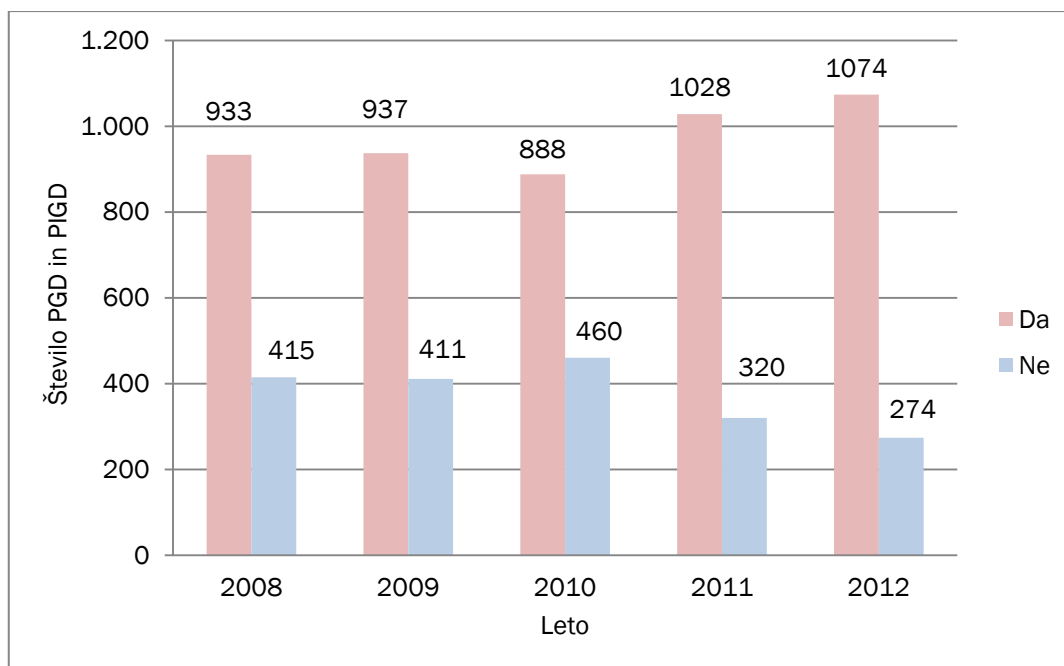
Analiza števila aktiviranj PGD in PIGD za intervencije ob požarih v letih od 2008 do 2012 je tudi pokazala, da je bila večina društev v posameznem letu aktivirana vsaj enkrat za posredovanje ob požarih.

V letu 2008 je bilo za požare vsaj enkrat aktiviranih 69 % društev, v letu 2009 je bilo teh društev 70 %, v letu 2010 pa 66 %. V letu 2011 je bilo za požare vsaj enkrat aktiviranih 76 % društev, v letu 2012 pa 80 %.

Preostala PGD in PIGD (do 100 %) niso bila v posameznem letu nikoli aktivirana za posredovanje na požarih.

Na grafikonu 33 je prikazano število aktiviranih in neaktiviranih PGD in PIGD za intervencije ob požarih po posameznih letih.

Grafikon 33: Število aktiviranih PGD in PIGD za intervencije ob požarih

Vir: SPIN (2014)

Še natančnejša analiza intervencij pa je pokazala, da 23 PGD in 23 PIGD v vseh petih letih ni imelo niti ene intervencije.

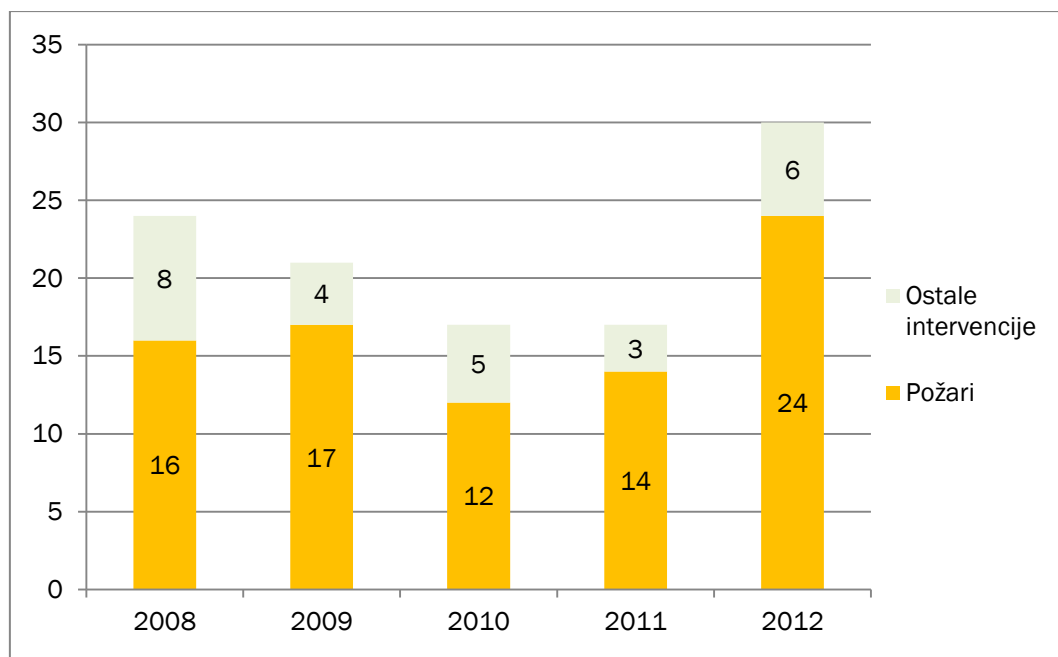
Od 23 PGD jih je I. kategorije 22, 1 PGD pa je celo II. kategorije. Kar 20 PGD, ki niso imela v petih letih niti ene intervencije, je iz pomurske regije, kar je pokazatelj zelo velikega števila PGD v tej regiji.

Pri reševanju ob naravnih in drugih nesrečah se gasilci tudi poškodujejo ali celo umrejo. V zadnjih letih pri reševanju ni umrl noben prostovoljni gasilec. Tudi število poškodovanih prostovoljnih gasilcev se od leta 2008 do 2012 giblje le med 17 in 30.

Število poškodb je majhno, če ga primerjamo s številom vseh sodelujočih prostovoljnih gasilcev na intervencijah, ki se v teh letih giblje med 62.000 in 108.000. Prav gotovo je tudi to odraz dobre usposobljenosti in opremljenosti prostovoljnih gasilcev.

Z analiziranjem podatkov sem ugotovila, da se večina poškodovanih prostovoljnih gasilcev poškoduje na intervencijah ob požarih, manj pa v ostalih intervencijah, kar prikazuje grafikon 34.

Grafikon 34: Število poškodovanih prostovoljnih gasilcev

Vir: SPIN (2014)

7.3 VELIKE INTERVENCIJE V ZADNJIH LETIH

Prostovoljni gasilci niso samo pomembni nosilci operativnih nalog ob izvajanju gašenja in reševanja v primeru požarov, ampak veliko širše, tudi v celotnem sistemu zaščite in reševanja v primeru naravnih in drugih nesreč. To dokazujejo prostovoljni gasilci tudi z uspešnim posredovanjem na velikih intervencijah.

V nadaljevanju je na kratko podana statistika velikih intervencij v zadnjih letih.

Leta 2008 je na območjih s hudimi posledicami toče in neurij po Sloveniji sodelovalo več kot 6000 prostovoljnih gasilcev, ob odpravljanju posledic božičnih poplav leta 2009 pa je bilo na terenu nekaj manj kot 3000 prostovoljnih gasilcev.

Takoj v začetku leta 2010 so gasilci na primorskem odstranjevali posledice močne burje, jeseni pa so Slovenijo prizadele še močne poplave. Najhuje je bilo v Ljubljani z okolico, Suhi krajini in Posavju. Na intervencijah po državi je sodelovalo več kot 20.000 gasilcev.

Poplave so v letu 2012 znova prizadele Slovenijo, tokrat vzhodni del Slovenije. Reke in potoki so prestopili bregove v savinjsko-šaleški, koroški, mariborski in podravski regiji, najbolj pa je podivjala reka Drava. Na teh intervencijah je delovalo več kot 11.000 prostovoljnih gasilcev.

Poletje leta 2012 so znova zaznamovali veliki požari v naravnem okolju, predvsem v občinah Nova Gorica, Koper, Ilirska Bistrica in Osilnica. Na intervencijah je sodelovalo več kot 4000 gasilcev.

V mesecu avgustu 2013 pa je zagorelo na Trstelju in le po zaslugi skoraj 1000 gasilcev se požar ni razširil na večjo površino in je bil pogašen drugi dan intervencije.

Ob zadnji veliki intervenciji zaradi žledoloma in poplav je v prvi polovici februarja 2014 sodelovalo več kot 42.000 prostovoljnih gasilcev, ki so opravili okoli 334.000 ur dela. Na intervenciji so sodelovali z več kot 10.000 gasilskimi vozili, s katerimi so prevozili več kot 342.000 kilometrov.

Poleg prostovoljnih gasilcev tudi na večjih intervencijah sodelujejo druge strukture sil za zaščito, reševanje in pomoč in druge organizacije, vendar v manjšem številu. Za primerjavo s številom sodelujočih prostovoljnih gasilcev navajam podatek, da je na zadnji intervenciji zaradi žledoloma sodelovalo okoli 2200 pripadnikov Slovenske vojske in 35 članov Jamarske reševalne službe.

Tudi na osnovi podatkov o velikih intervencijah lahko zatrdimo, da prostovoljni gasilci opravijo večino nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in da te naloge niso samo gašenje in reševanje ob požarih, ampak mnogo več.

8 PROSTOVOLJNO GASILSTVO V REPUBLIKI AVSTRIJI

8.1 SPLOŠNO O REPUBLIKI AVSTRIJI

Republika Avstrija meri 83.879 km² ima okoli 8,4 milijona prebivalcev. Ima 2357 občin, 98 upravnih okrajev in 9 zveznih dežel (Zanimivosti o Avstriji, 2014).

V tabeli 1 so prikazane zvezne dežele, njihove prestolnice in število prebivalcev.

Tabela 1: Zvezne dežele Avstrije s prestolnicam in številom prebivalcev

Deželna GZ		Glavno mesto		Število prebivalcev
izvirno	slovensko	izvirno	slovensko	
Wien	Dunaj	Wien	Dunaj	1.741.246
Burgenland	Gradiščanska	Eisenstadt	/	286.691
Kärnten	Koroška	Klagenfurt	Celovec	555.473
Salzburg	/	Salzburg	/	531.898
Niederösterreich	Spodnja Avstrija	St. Pölten	/	1.618.592
Steiermark	Štajerska	Graz	Gradec	1.210.971
Tirol	Tirolska	Innsbruck	/	715.888
Vorarlberg	Predarlška	Bregenz	/	372.603
Oberösterreich	Zgornja Avstrija	Linz	/	1.418.498

Vir: Zanimivosti o Avstriji, Statistika Avstrije (2014)

Geografski položaj zveznih dežel Avstrije prikazuje slika 9.

Slika 9: Zvezne dežele Avstrije

Vir: Zanimivosti o Avstriji (2014)

Vsaka zvezna dežela ima svoj deželni parlament in zakonodajo, vodi pa jo deželni glavar. Zakonodaja je v glavnem urejena na ravni celotne republike, v pristojnosti posameznih dežel pa so le določena področja.

8.2 ORGANIZIRANOST GASILSTVA V AVSTRIJI

Krovna gasilska organizacija v Avstriji je Gasilska zveza Avstrije (Bundesfeuerwehrverband Österreich), ki je bila ustanovljena leta 1889 na Dunaju, kjer ima tudi sedež. Gasilska zveza Avstrije je združenje vseh gasilskih organizacij, tako prostovoljnih, industrijskih kot tudi poklicnih. Vodi jo predsednik, deluje pa po njihovem zakonu o društvih.

V krovni gasilski organizaciji imajo predsedstvo, zvezni gasilski svet in odbor ter več strokovnih odborov. Najvišji organ sestavljajo predsednik, podpredsedniki in delegati deželnih gasilskih zvez. Najvišji organ se sestane samo enkrat, in sicer konec mandatnega obdobja funkcionarjev, izvede volitve, obravnava in sprejme poročila ter programe. Vsako leto pa se sestaja organ, ki ga sestavljajo predsednik, podpredsedniki, delegati iz okrožij, kjer imajo poklicne enote, vodje referatov in delegati deželnih gasilskih zvez. Ta organ pregleda delo preteklega leta, sprejme program dela za naslednje leto, obravnava in sprejema tudi poslovnike in druge akte (Gasilska zveza Avstrije, 2014).

Gasilstvo je v Avstriji urejeno na nivoju posameznih zveznih dežel, vendar se zakonodaja zveznih dežel, ki ureja področje gasilstva, med seboj bistveno ne razlikuje. Zagotavljanje požarne varnosti je naloga občin in od vsake občine se zahteva, da zagotovi vsaj eno zadovoljivo usposobljeno in opremljeno gasilsko organizacijo. Gasilski poveljnik je podrejen županu občine in je občinski organ.

V posameznih upravnih okrajih se gasilske organizacije združujejo v okrajne GZ, ki jih vodijo okrajni gasilski poveljniki. Okrajne GZ so lahko operativno razdeljene na sektorje, ki jih vodijo sektorski poveljniki. Če okrajna GZ ni organizirana, je okrajni gasilski poveljnik neposredni organ deželne GZ.

Okrajne GZ se povezujejo v deželne GZ, na čelu katerih so deželni gasilski poveljniki. Na nivoju dežele imajo tudi deželni gasilski svet in deželno gasilsko poveljstvo. Deželne GZ izvajajo nadzor in skrbijo za enakomeren razvoj in napredek gasilstva v celotni zvezni deželi.

Deželne GZ in njihovi sedeži so v naslednjih mestih (Gasilska zveza Avstrije, 2014):

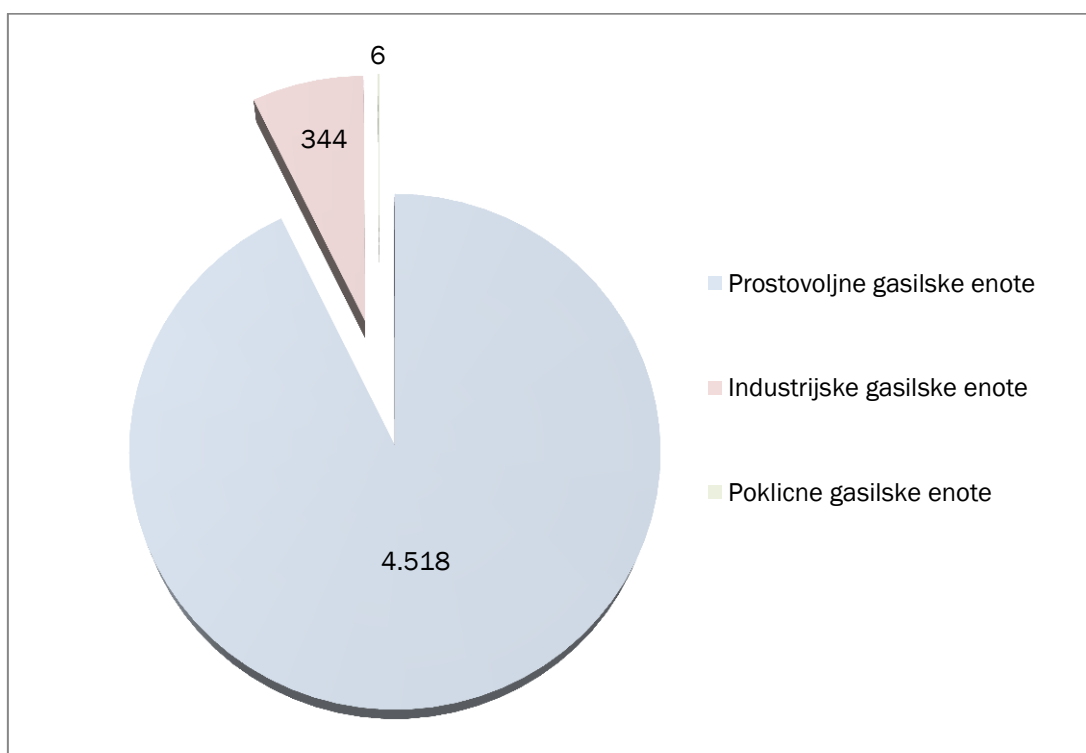
- deželna GZ Dunaj (Landesfeuerwehrverband (v nadaljnjem besedilu: LFV) Wien): Dunaj (Wien);
- deželna GZ Gradišanske (LFV Burgenland): Eisenstadt;
- deželna GZ Koroške (LFV Kärnten): Celovec (Klagenfurt);
- deželna GZ Solnograške (LFV Salzburg): Salzburg;
- deželna GZ Spodnje Avstrije (LFV Niederösterreich): Tulln;
- deželna GZ Štajerske (LFV Steiermark): Lebring;

- deželna GZ Tirolske (LFV Tirol): Telfs;
- deželna GZ Predarlške (LFV Vorarlberg): Feldkirch;
- deželna GZ Zgornje Avstrije (LFV Oberösterreich): Linz.

Leta 2012 je bilo v Avstriji 4868 GE. Najbolj razvito je prostovoljno gasilstvo, ki je organizirano v 4518 prostovoljnih GE. V večjih podjetjih so organizirane poklicne industrijske enote, ki jih je skupaj 344. V šestih večjih mestih – Dunaju, Gradcu, Linzu, Innsbrucku, Salzburgu in Celovcu – pa delujejo PGE (Gasilska zveza Avstrije, 2014).

Število vseh gasilskih enot v Avstriji prikazuje grafikon 35.

Grafikon 35: Število vseh gasilskih enot v Avstriji

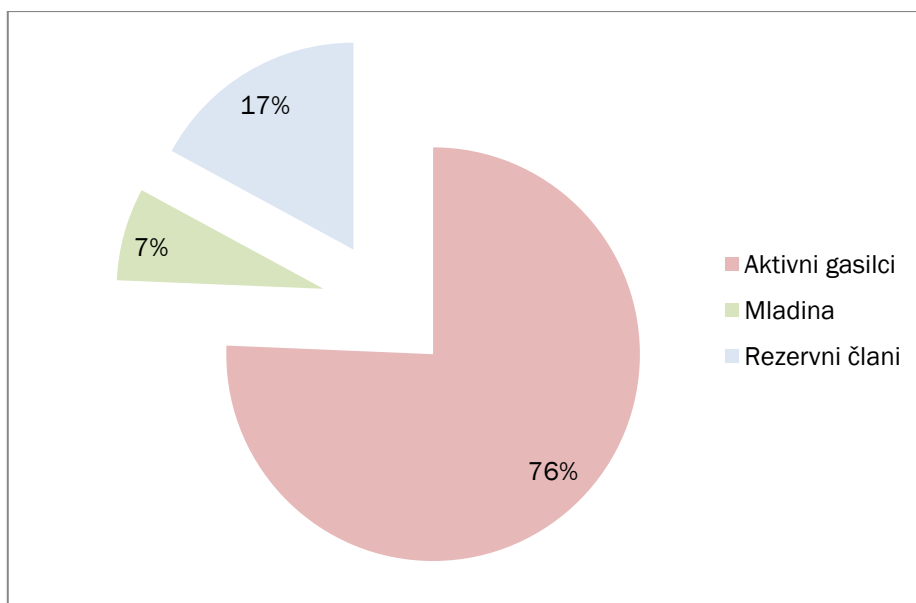
Vir: Gasilska zveza Avstrije (2014)

V letu 2012 so imeli v Avstriji 338.664 članov gasilskih organizacij, od tega 256.305 operativnih gasilcev, 25.005 mladih in 57.354 rezervnih članov. Od celotnega članstva je bilo 322.384 moških in 16.280 žensk (Gasilska zveza Avstrije, 2014).

Iz podatkov o številu gasilcev in prebivalcev Avstrije lahko izračunamo, da je 4 % vseh prebivalcev vključenih v gasilske vrste.

Grafikon 36 kaže deleže članstva gasilskih organizacij Avstrije po vrstah.

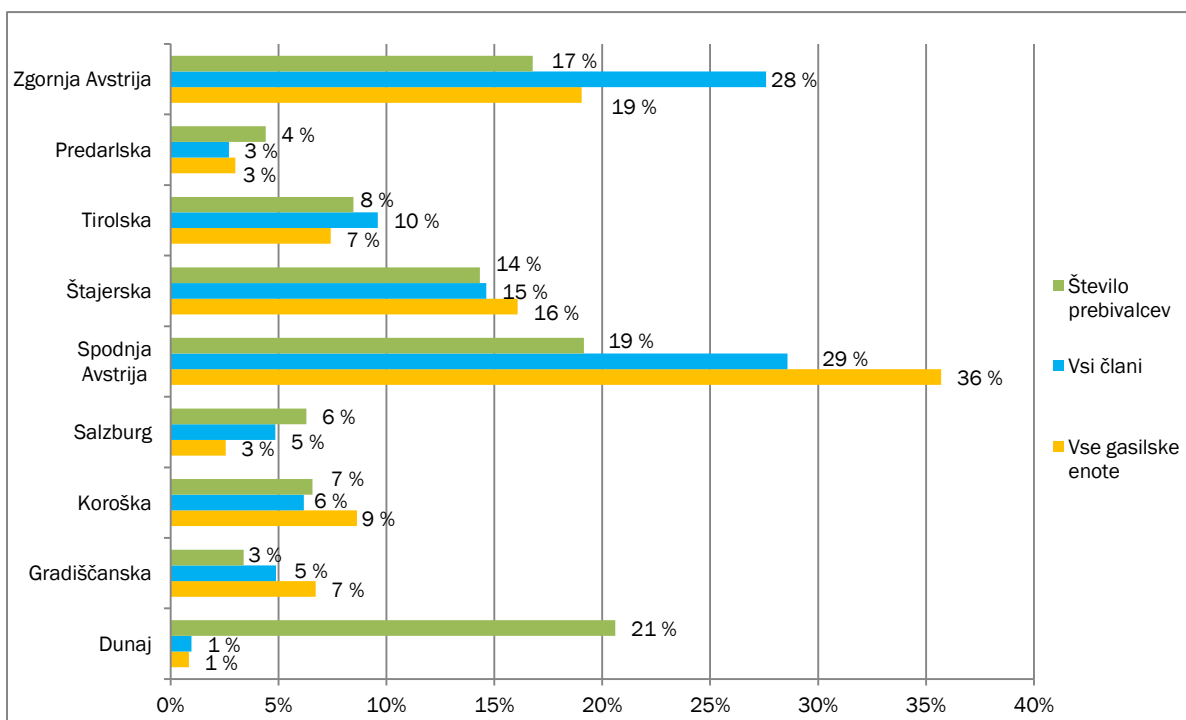
Grafikon 36: Število članstva v gasilskih organizacijah Avstrije po vrstah

Vir: Gasilska zveza Avstrije (2014), lasten izračun

Število GE in članstva se po posameznih deželnih GZ razlikuje, kar je odvisno od velikosti zveznih dežel pa tudi od mnogih drugih dejavnikov. Na grafikonu 37 so prikazani deleži števila GE, število vsega gasilskega članstva in število prebivalcev po posameznih deželnih GZ glede na število v celotni Avstriji.

Grafikon 37: Gasilske enote, njihovo članstvo in število prebivalcev po zveznih deželah

Vir: Gasilska zveza Avstrije, Statistika Avstrije (2014), lasten izračun

Gasilske organizacije v veliki meri financirajo občine, zagotoviti pa si morajo tudi lastna sredstva za delovanje. Pomemben vir financiranja so prispevki občanov in drugi lastni viri gasilskih organizacij. Financiranje industrijskih gasilskih enot je na strani podjetij. Deželne gasilske zveze in gasilske šole se financirajo na nivoju zveznih dežel, zvezne dežele pa namenjajo del sredstev tudi za sofinanciranje nabave gasilske zaščitne in reševalne opreme gasilskih enot, kar se predhodno dogovorijo z občinami.

Kategorizacijo gasilskih enot in tipizacijo gasilske zaščitne in reševalne opreme sprejemajo na nivoju zveznih dežel in nista enotni za celotno gasilstvo. Nabava gasilske zaščitne in reševalne opreme je sofinancirana iz javnih sredstev, če so upoštevane smernice in priporočila Gasilske zveze Avstrije kot tudi posameznih deželnih gasilskih zvez. Dobavitelji gasilske zaščitne in reševalne opreme kot tudi gasilske organizacije v vlogi kupcev so s tem zavezani k upoštevanju določil, s čimer so zagotovljene enotna ponudba, ustrezna izvedba in uporabnost opreme pa tudi gospodarnost pri nabavi.

Vključevanje gasilske mladine v gasilsko organizacijo je tudi v Avstriji ena od najpomembnejših nalog vodstev in mladinskih funkcionarjev. Gasilska mladina se lahko vključuje v članstvo med 10. in 16. letom. Ob zadnjem popisu je bilo mladine 17 % vsega članstva (Gasilska zveza Avstrije, 2014).

Osnovna in dopolnilna usposabljanja in izobraževanja so organizirana v društvih in v deželnih gasilskih šolah, ki jih je osem (razen v deželni GZ Dunaj). Pomemben del usposabljanj so tudi gasilska tekmovanja, ki so v Avstriji zelo razširjena.

V gasilsko-športnem tekmovalnem sistemu imajo le mladinske in članske kategorije, izvajajo pa v veliki meri le tekmovalne discipline brez uporabe vode. Tekmovanja izvajajo na vseh nivojih organiziranosti, državno gasilsko tekmovanje pa je organizirano vsaka štiri leta. Izvajajo tudi druge vrste tekmovanj, na katerih se gasilci usposabljujejo in preizkušajo orodje in opremo za tehnično reševanje ter izolirne dihalne aparate. Tekmovanja posameznikov pa se izvajajo tudi z uporabo radijskih postaj in v reševanju iz vode.

Veliko aktivnosti gasilske organizacije posvečajo tudi področju požarne preventive, ki je zelo pomembna naloga gasilskih organizacij. Gasilci sodelujejo pri raznih pogajanjih z organi ter pri pripravi mnenj za gradbena dovoljenja. Izvajajo tudi usposabljanja v zvezi z varstvom pred požarom ter uporabo ročnih gasilnikov, predvsem za zaposlene v javnih ustanovah.

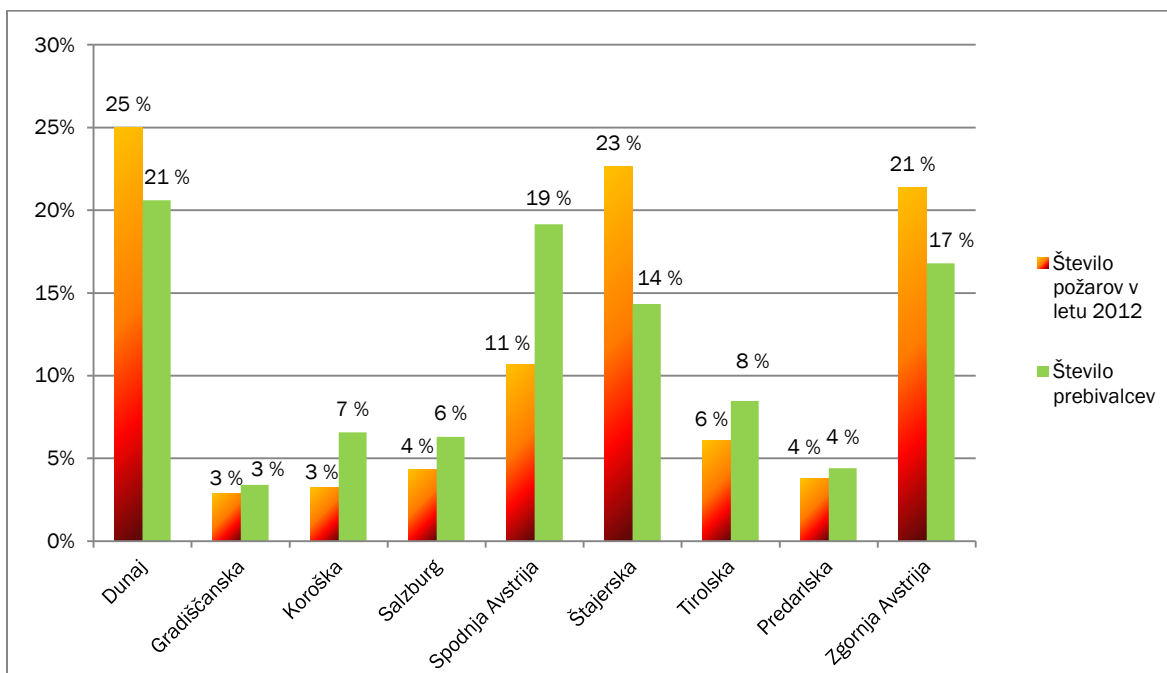
Avstrijski gasilci nimajo zakonsko urejenih ugodnosti pri rednih zaposlitvah, zato se tudi problematika odsotnosti z dela rešuje večinoma individualno med gasilcem in delodajalcem. Stroške zavarovanja za primer poškodb pri delu plačujejo gasilcem deželne vlade. Dodatna nezgodna zavarovanja gasilcev in druga sofinanciranja stroškov ter poškodb na intervencijah pa so po občinah in deželah zelo različno urejena, odvisno od sprejete zakonodaje in drugih aktov.

GE opravljajo naloge gašenja in reševanja ob požarih in naravnih ter drugih nesrečah na območju svoje občine, v primeru večjih nesreč pa tudi širše. V primeru večjih naravnih in drugih nesreč se aktivira organiziran sistem pomoči, ki intervenira na ogroženem območju. GE lahko v sistemu sodelujejo le, če imajo na domačem teritoriju zagotovljeno operativno pripravljenost.

V letu 2012 so imeli avstrijski gasilci 195.310 intervencij, od tega so zaradi požarov posredovali v 42.213 primerih (Gasilska zveza Avstrije, 2014).

Število posredovanj ob požarih po zveznih deželah je v odstotkih glede na celotno število požarov v državi prikazano na grafikonu 38. Podatki so primerjani tudi z deležem prebivalcev po posameznih deželah. Zaradi požarov so relativno glede na število prebivalcev posamezne dežele največkrat posredovali gasilci iz zveznih dežel: Štajerska, Zgornja Avstrija in Dunaj.

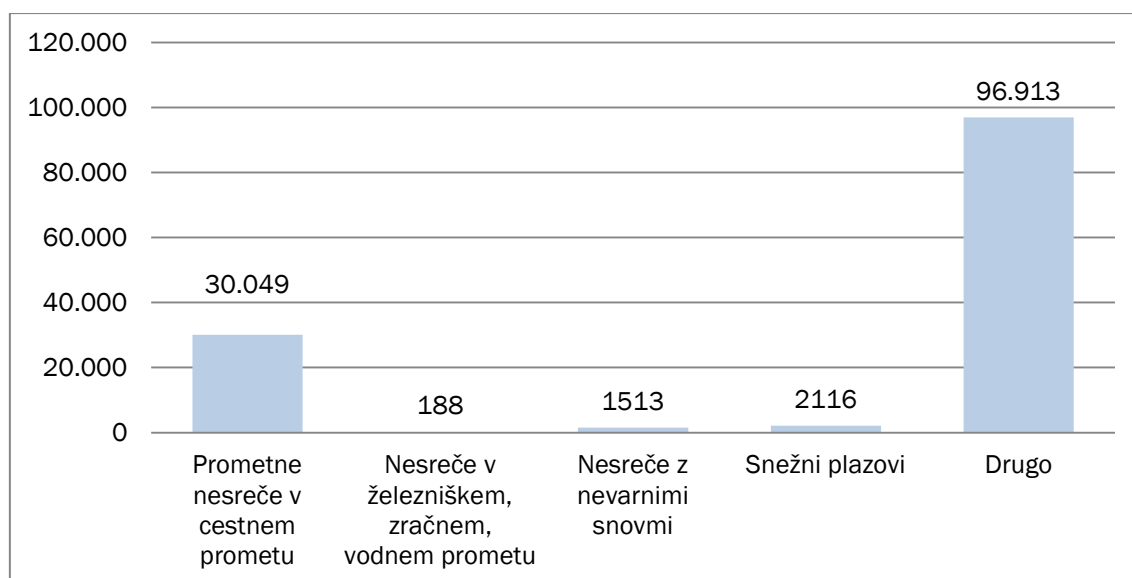
Grafikon 38: Število intervencij avstrijskih gasilcev ob požarih v letu 2012 po deželah

Vir: Gasilska zveza Avstrije, Statistika Avstrije (2014), lasten izračun

Tehničnih intervencij so imeli avstrijski gasilci 130.784, med njimi je bilo največ posredovanj ob prometnih nesrečah v cestnem prometu. Na grafikonu 39 je prikazano število tehničnih intervencij po vrstah nesreč.

Grafikon 39: Tehnične intervencije avstrijskih gasilcev v letu 2012

Vir: Gasilska zveza Avstrije (2014), lasten izračun

Poleg posredovanj ob požarih in nesrečah, povezanih s tehničnim reševanjem, so gasilci Avstrije v letu 2012 posredovali še v 22.313 primerih. Pri gašenju požarov in reševanju ob drugih nesrečah so opravili več kot 4 milijone ur dela, od tega 99 % prostovoljno. Pri tem so rešili 8516 oseb, 5845 živali in milijonske vrednosti nepremičnin. V letu 2012 se je na intervencijah težje poškodovalo 363 gasilcev, nesreče z lažjimi poškodbami je utrpelo 719 gasilcev, na žalost pa so 4 gasilci tudi umrli (Gasilska zveza Avstrije, 2014).

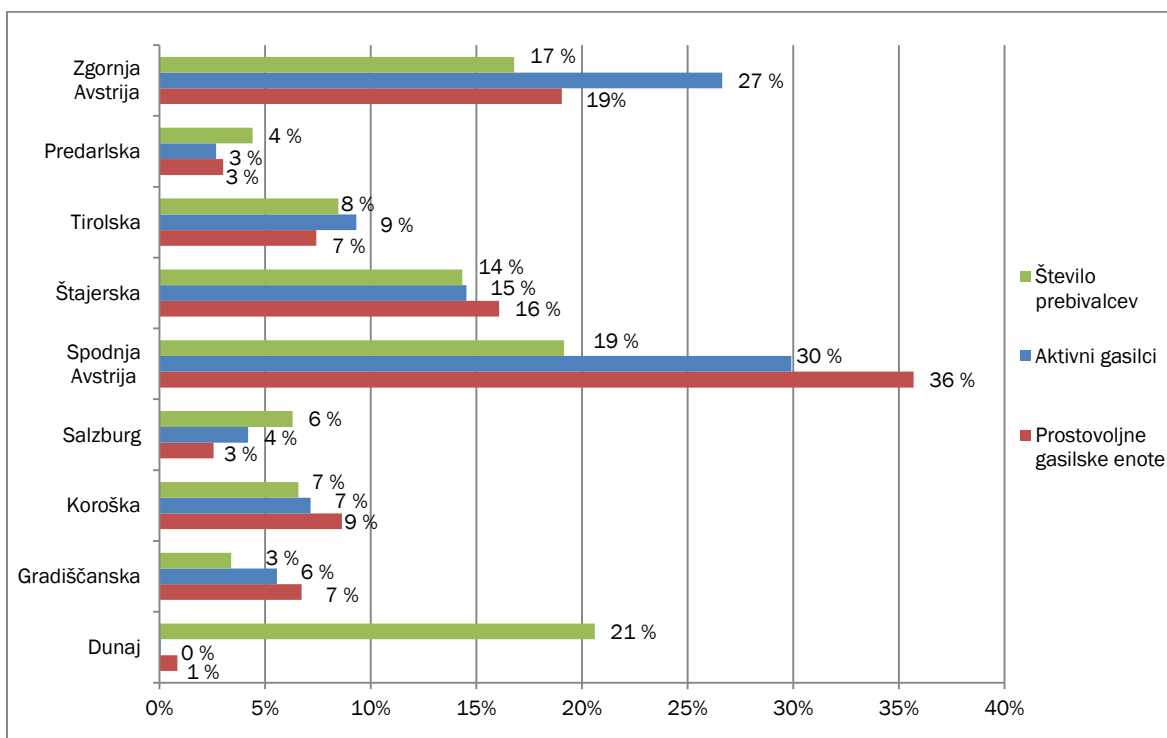
8.3 STATISTIKA PROSTOVOLJNIH GASILCEV

V Avstriji se prostovoljno gasilstvo ne ločuje od poklicnega in industrijskega gasilstva, saj so vse strukture prek okrajnih in deželnih gasilskih zvez povezane v enotno organizacijo, Gasilsko zvezo Avstrije. Zato je vodenje evidenc o članstvu in aktivnostih gasilskih enot, tudi o sodelovanju na intervencijah, za celoten sistem gasilstva skupno.

Konec leta 2012 so imeli v Avstriji samo v prostovoljnih gasilskih društvih 240.549 aktivnih članov, od tega 228.857 moških in 11.692 žensk. V društva je poleg aktivnih gasilcev vključeno tudi več kot 25.000 mladih med 10. in 16. letom ter okoli 57.000 rezervnih članov. Zgornja starostna meja za operativne gasilce in gasilke je 65 let.

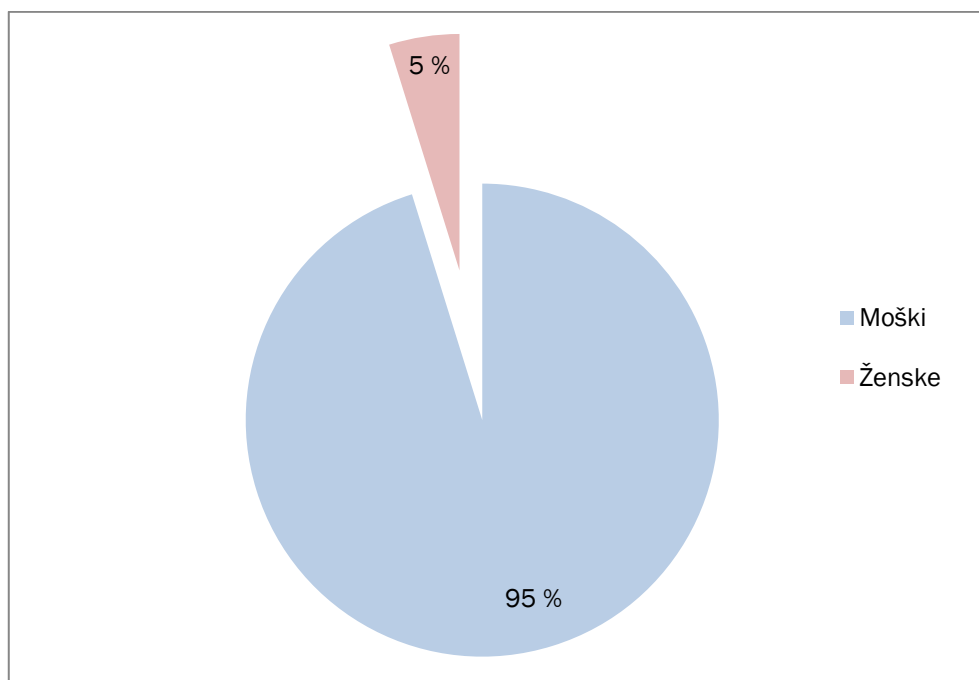
Razmerje prostovoljnih GE in njihovega aktivnega članstva po zveznih deželah je podobno razmerju vseh gasilskih enot in vsega članstva, kar je prikazano na grafikonu 40.

Grafikon 40: Prostovoljne gasilske enote in aktivno članstvo po zveznih deželah glede na število prebivalcev

Vir: Gasilska zveza Avstrije, Statistika Avstrije (2014), lasten izračun

Grafikon 41: Prostovoljni operativni gasilci po spolu

Vir: Gasilska zveza Avstrije (2014), lasten izračun

9 PRIMERJAVA PROSTOVOLJNEGA GASILSTVA V SLOVENIJI IN AVSTRIJI

Organiziranost prostovoljnega gasilstva v Sloveniji in Avstriji je primerljiva, ni pa povsem enaka. Prav gotovo so podobnosti zaradi skupnih aktivnosti v preteklosti in dobrega mednarodnega sodelovanja obeh sosednjih gasilskih organizacij.

Prostovoljni gasilci so v Sloveniji samostojno organizirani, saj se prostovoljna gasilska društva povezujejo prek gasilskih zvez v Gasilsko zvezo Slovenije. V Avstriji pa se v krovno organizacijo, Gasilsko zvezo Avstrije, povezujejo prostovoljni gasilci skupaj s poklicnimi in industrijskimi gasilci. Skupna lastnost prostovoljnega gasilstva pa je, da je v obeh državah bolj razvito prostovoljno kot poklicno gasilstvo.

Analiza števila članstva je pokazala, da je v Sloveniji v gasilske organizacije vključenih 7,5 % vseh prebivalcev, v Avstriji pa le 4 %, zato lahko rečemo, da je prostovoljno gasilstvo v Sloveniji pravi fenomen.

Zakonodaja, ki ureja področje prostovoljnega gasilstva, je v Sloveniji sprejeta na nivoju države, splošni akti pa so sprejeti na nivoju GZS in veljajo za vse prostovoljne gasilske organizacije. V Avstriji pa je gasilstvo sicer urejeno na nivoju dežel, tudi normativno, vendar se zakonodaja med posameznimi deželami bistveno ne razlikuje.

Obe krovni organizaciji imata podobno strukturo organiziranosti organov in funkcionarjev. V Sloveniji imamo za lažje operativno delovanje organiziranih 17 gasilskih regij, ki so neformalna oblika združevanja, in le eno gasilsko šolo, ki ima sedež v Izobraževalnem centru na Igu. Ostala izobraževanja so v Sloveniji organizirana na terenu, na vseh nivojih gasilske organiziranosti. V Avstriji pa imajo gasilstvo regionalno razdeljeno na 9 deželnih GZ. V 8 deželnih GZ imajo ustanovljene tudi gasilske šole, v katerih potekajo usposabljanja.

Zagotavljanje požarne varnosti v občinah je tako v Sloveniji kot tudi v Avstriji naloga občin. V Sloveniji je občinski poveljnik oziroma poveljnik GZ funkcionar gasilske organizacije in je samostojen. V Avstriji pa je gasilski poveljnik podrejen županu in je občinski organ.

V Sloveniji je v prostovoljne gasilske organizacije včlanjenih 7,5 % vsega prebivalstva, v Avstriji pa predstavljajo prostovoljni gasilci le slabe 4 % vsega prebivalstva. V Sloveniji se prostovoljni gasilci združujejo v 1348 društev, v Avstriji pa v 4518 društev.

V posameznem prostovoljnem gasilskem društvu imamo v Sloveniji v povprečju 115 članov, v Avstriji pa imajo v povprečju le 71 članov na prostovoljno gasilsko društvo.

V Sloveniji imamo kot gasilsko mladino opredeljene člane med 6. in 18. letom, v Avstriji pa le med 10. in 16. letom. Od vsega članstva imamo v Sloveniji 24 % mladine, v Avstriji pa 7,7 % članstva. Od vsega članstva imamo v Sloveniji 30 %, v Avstriji pa imajo le 5 % žensk.

Financiranje gasilstva je v obeh državah primerljivo, saj je stvar lokalnih skupnosti. V veliki meri pa se gasilstvo v obeh državah financira iz prispevkov občanov in donatorjev.

V obeh državah so zelo razširjena gasilska tekmovanja, ki so tudi del usposabljanja in izobraževanja v gasilstvu. Pri gasilsko-športnih tekmovanjih imamo le različne tekmovalne kategorije, saj imajo v Avstriji le mladinske in članske kategorije, v Sloveniji pa imamo še pionirske kategorije in kategorije starejših gasilcev in gasilk. Tudi tekmovalnih disciplin imamo v Sloveniji več. So pa vse vrste tekmovanj v obeh državah namenjene urjenju gasilcev kot tudi preizkušanju orodja in opreme.

Tako v Sloveniji kot v Avstriji je preventiva zelo pomemben del dejavnosti gasilcev in se ji posveča veliko aktivnosti.

V Sloveniji sta kategorizacija gasilskih enot in tipizacija gasilske zaščitne in reševalne opreme sprejeta za celotno prostovoljno gasilstvo, v Avstriji pa se kategorizacija in tipizacija sprejemata na nivoju zveznih dežel in nista enotni za celotno državo.

Pogoj za sofinanciranje nakupa gasilske zaščitne in reševalne opreme je v obeh državah upoštevanje tipizacije, meril in drugih smernic krovne organizacije, v Avstriji pa poleg tega še upoštevanje smernic deželnih gasilskih zvez.

Status operativnih gasilcev je v obeh državah še vedno precej neurejen. Problematika odsotnosti z dela je precej pereča, čeprav je v zakonodaji to jasno zapisano.

Zavarovanje za poškodbe pri delu plačujejo v Avstriji zvezne dežele, nezgodno zavarovanje pa se plačuje različno. V Sloveniji pa je plačevanje zavarovanj v skladu z zakonodajo stvar lokalnih skupnosti, izvaja pa se zelo različno.

Po številu intervencij in udeležbi prostovoljnih gasilcev na intervencijah so avstrijski gasilci v veliki prednosti pred slovenskimi kolegi, kar je vezano tudi na velikost teritorija države in druge lastnosti.

Družbena vloga prostovoljnih gasilcev je tako v Sloveniji kot v Avstriji izredno velika. Prostovoljni gasilci so skupaj s poklicnimi gasilskimi enotami nosilci nalog javne gasilske službe v občinah, ki pa je mnogokrat več kot samo reševanje in gašenje. V obeh državah predstavljajo prostovoljni gasilci največjo silo, ki je sposobna pomagati občanom v primeru večjih in katastrofalnih naravnih in drugih nesreč, saj zaradi svoje množičnosti, usposobljenosti in opremljenosti lahko zagotovijo ustrezne kadre za reševanje na dolgotrajnejših in zahtevnejših intervencijah. S tem prispevajo k dvigu varnostne kulture.

Prostovoljni gasilci so v obeh državah v mnogih krajih, predvsem v manjših, tudi središče družabnega dogajanja. Pomembno vlogo imajo prostovoljni gasilci tudi pri vključevanju in vzgoji gasilske mladine pa tudi pri vključevanju in skrbi za članice in starejše gasilce. Velik pomen ima tudi usposabljanje in izobraževanje gasilce, s čimer se dviga izobraženost celotne družbe.

10 PREVERITEV HIPOTEZ IN PRISPEVEK K STROKI

10.1 PREVERITEV HIPOTEZ

H1: Prostovoljni gasilci opravljajo večino nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki pa niso samo gašenje in reševanje ob požarih.

Hipotezo sem preverila na podlagi podatkov o vseh intervencijah od leta 2008 do leta 2012 kakor tudi o večjih intervencijah v letih 2013 in 2014. Pomagala sem si tudi z odgovori iz obeh intervjujev in lastnim poznavanjem sistema.

Podatki o aktiviranju vseh enot sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami od leta 2008 do 2012 in številu sodelujočih članov so pokazali, da so bile v vseh petih letih največkrat aktivirane enote prostovoljnih gasilskih društev in da je od vseh sodelujočih članov na intervencijah sodelovalo največ prostovoljnih gasilcev. Zelo pa so se izkazali prostovoljni gasilci tudi ob vseh velikih oziroma katastrofalnih naravnih nesrečah, ki so bile v zadnjih letih zelo pogoste in tudi raznolike. Od vseh intervencij izstopa zadnja intervencija zaradi žledoloma in poplav v prvi polovici februarja 2014, na kateri je sodelovalo več kot 42.000 prostovoljnih gasilcev.

Podatki o številu aktiviranj prostovoljnih gasilcev v letih od 2008 do 2012 kažejo, da prostovoljni gasilci poleg gašenja in reševanja ob požarih izvajajo intervencije tudi zaradi drugih vrst nesreč, kot so nesreče v prometu, nesreče z nevarnimi snovmi, zahteve po tehnični in drugi pomoči, visoko plimovanje morja, poplave, plazovi, visok sneg, toča, močan veter, udari strel in drugo. V posameznih letih so preostale vrste intervencij po številu celo v prednosti pred številom intervencij zaradi gašenja in reševanja.

Prva hipoteza je v celoti potrjena.

H2: V prostovoljnih gasilskih enotah je kadrovska zasedenost različna. Večina gasilskih enot glede na število članov in njihovo usposobljenost ustreza minimalnim merilom, ki veljajo za posamezno kategorijo gasilske enote.

Hipotezo sem preverila z analizo stanja kadrovske zasedenosti in usposobljenosti gasilskih enot prostovoljnih gasilskih društev na dan 1. 1. 2014 glede na minimalna merila, ki veljajo za posamezno kategorijo gasilske enote.

Skupno gledano je v Sloveniji v operativne vrste razporejenih več kot dovolj prostovoljnih gasilcev glede na minimalna merila, če pa primerjamo kadrovsko zasedenost glede na kategorizacijo posameznih gasilskih enot in položaje operativnih članov, pa lahko ugotovimo, da je različna.

Število operativnih članov je glede na kategorijo društva v veliki večini ustrezno. Za vse vrste temeljne usposobljenosti za gasilske čine po položajih in usposobljenosti za gasilske specialnosti pa v skupnem ne morem potrditi, da večina društev ustreza minimalnim merilom. Gledano po posamezni vrsti usposobljenosti pa to lahko potrdim.

Drugo hipotezo lahko v prvem delu potrdim v celoti, v drugem delu pa le delno.

Druga hipoteza je tako delno potrjena.

H3: Opremljenost gasilskih enot z gasilsko zaščitno in reševalno opremo je različna in poteka v skladu s kategorizacijo gasilskih enot in tipizacijo opreme.

Hipotezo sem preverila z analizo stanja opremljenosti gasilskih enot prostovoljnih gasilskih društev z gasilsko zaščitno in reševalno opremo na dan 1. 1. 2014 glede na minimalna merila, ki veljajo za posamezno kategorijo gasilske enote.

Na podlagi analiziranja stanja gasilskih vozil sem ugotovila, da je večina vseh gasilskih vozil prostovoljnih gasilskih društev nabavljenih v skladu z minimalnimi merili glede na kategorizacijo društva. Tudi nabava ostale gasilske zaščitne opreme poteka v skladu z minimalnimi merili in tipizacijo. Trenutno skupno stanje opreme pa kljub usmerjenim nabavam še vedno ne dosega minimalnega števila po posameznih vrstah opreme, tudi stanje opremljenosti po posameznih društvih ni zadovoljivo. Opremljenost je zelo raznolika.

Pri nabavi gasilske zaščitne in reševalne opreme je od leta 2000 treba upoštevati tipizacijo Gasilske zveze Slovenije kakor tudi minimalna merila o opremljenosti glede na kategorijo gasilske enote. Le taka oprema je sofinancirana z razpisi za sofinanciranje, te smernice pa v veliki večini upoštevajo tudi večletni programi opremljanja prostovoljnih gasilskih enot, ki so potrjeni na občinah in gasilskih zvezah.

Tretja hipoteza je v celoti potrjena.

H4: Organiziranost gasilstva v Sloveniji in Avstriji je različna.

Hipotezo sem preverila na podlagi podatkov o organiziranosti gasilstva v Sloveniji in Avstriji in poznavanja obeh organizacij.

Primerjava gasilstva v obeh državah je pokazala podobnosti in razlike v organiziranosti. Določene lastnosti obeh gasilskih organizacij so primerljive, kar prav gotovo izhaja tudi iz skupnega delovanja v zgodovini in dolgoletnega mednarodnega sodelovanja, nekatere pa so povsem različne.

Četrta hipoteza je delno potrjena.

10.2 PRISPEVEK K STROKI

Magistrsko delo predstavlja organiziranost slovenskega prostovoljnega gasilstva in njegovo umeščenost v sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Analizira trenutno številčnost in strukturo članstva in organizacij, usposobljenost in opremljenost prostovoljnih gasilskih enot ter aktivnosti prostovoljnih gasilcev na intervencijah. Predstavljeno je tudi gasilstvo v Avstriji in primerljivost s slovensko organiziranostjo.

Rezultati raziskave, ki so predstavljeni po posameznih poglavjih in v obliki preveritve hipotez, so prikazani nazorno in predstavljajo realno stanje v slovenskem prostovoljnem gasilstvu, saj so bili za analizo uporabljeni podatki iz informacijskega gasilskega sistema ter drugi aktualni podatki. Prikazani rezultati so osnova za nadaljnje planiranje aktivnosti v gasilski organizaciji, od organiziranosti, opremljenosti do usposobljenosti, preveriti pa je treba tudi ustreznost zakonodaje in aktov ter začeti postopke za spremembe. V nadaljevanju sem pripravila nekaj predlogov za nadaljnji razvoj prostovoljnega gasilstva.

Prostovoljni gasilec, ki je razporejen v operativno gasilsko enoto in opravlja operativne naloge gasilstva, mora po veljavni zakonodaji izpolnjevati pogoje Zakona o gasilstvu in Pravil gasilske službe. Eden od pogojev za operativnega gasilca je opravljen preizkus psihofizičnih sposobnosti, ki se še ne izvaja. Gasilska zveza Slovenije naj zato v sodelovanju z Upravo RS za zaščito in reševanje pristopi k pripravi predloga programa preizkusa, ki ga sprejme minister za obrambo, in ga nato začeti izvajati. Gasilske enote pa morajo nadaljevati tudi z izvajanjem obeh vrst zdravstvenih pregledov operativnih gasilcev, za kar morajo finančna sredstva skladno z zakonodajo zagotoviti občine, delno pa se sofinancirajo tudi z nivoja države. Le ustrezno usposobljen, psihofizično in zdravstveno sposoben operativni gasilec, ki bo tako izpolnjeval vse pogoje, lahko uspešno in varno izvaja operativne naloge gasilstva.

Poleg operativnih gasilcev, ki so razporejeni v gasilske enote in jih je trenutno okoli 44.000, pa je v društvih še več kot 14.000 gasilcev, ki izpolnjujejo pogoje za operativnega gasilca glede starosti in gasilske usposobljenosti, niso pa razporejeni v gasilsko enoto. Taki gasilci so sposobni opravljati določene naloge v primeru nesreč, saj so bili zato usposobljeni, čeprav niso razporejeni v gasilsko enoto in ne izpolnjujejo vseh pogojev operativnega gasilca. Tak operativni gasilec po veljavni zakonodaji ne sme opravljati operativnih nalog. Zato je treba vrsto člana operativni gasilec v zakonodaji bolj natančno opredeliti oziroma definirati več vrst operativnega članstva.

Tudi status operativnega gasilca, kamor spadajo predvsem pravice in bonitete, še vedno ni ustrezen, zato mora krovna gasilska organizacija z aktivnostmi za pridobitev dodatnih pravic in ugodnosti še nadaljevati. Tudi zaradi ureditve statusa operativnega gasilca je potrebna natančnejša definicija operativnega gasilca, ki bo lahko užival bonitete.

Glede na prikazano trenutno stanje v rezultatih raziskave morajo gasilske organizacije in odgovorni v občini in državi nadaljevati s kadrovanjem ustreznih članov na operativne

funkcije, z načrtnim usposabljanjem in opremljanjem gasilskih enot. Preveriti pa je treba tudi ustreznost trenutne zakonodaje in ostalih aktov ter minimalnih meril za delovanje gasilskih enot, ki predpisujejo pogoje za opravljanje funkcij, ter pogoje za opremljenost in usposobljenost gasilskih enot.

Usposabljanje in izobraževanje članstva mora še naprej ostati ena od temeljnih nalog v gasilstvu. Nadaljevati je treba s temeljnim in dodatnim usposabljanjem prostovoljnih gasilcev in s tem zapolniti manjkajoče kadre po posameznih kategorijah gasilskih enot. Usposabljanje je treba izvajati načrtno na vseh nivojih organiziranosti in pri prijavah prednostno upoštevati enote, ki so kadrovsko podhranjene, kar se na najvišjem nivoju že izvaja, v lokalnih organizacijah pa različno. Gasilska zveza Slovenije mora proučiti tudi vstopne pogoje za določena usposabljanja in ugotoviti morebitne potrebe po njihovi spremembi.

Področje informatike je tudi v prostovoljnem gasilstvu zelo aktualno in razvito na zelo visoki ravni. Kljub temu pa morajo odgovorni tudi na tem področju nenehno stremeti k razvoju. V prihodnje je treba predvsem poenostaviti administrativne postopke, ki so vezani na vodenje evidenc članstva in opreme ter druge naloge prostovoljnih gasilskih društev. Vodstva gasilskih organizacij na vseh nivojih pa imajo tudi tukaj odgovorno nalogo, saj morajo zagotoviti ažurno vodenje evidenc članstva in opreme ter drugih aktivnosti. Tudi ažurno vpisovanje in zaključevanje podatkov o intervencijah mora ostati ena od pomembnejših nalog. Le tako lahko tekoče poslovanje poteka nemoteno, statistični podatki o članstvu, opremi in dejavnostih pa so vedno tudi osnova za ugotavljanje trenutnega stanja in izdelavo analiz ter pripravo konkretnih usmeritev za nadaljnji razvoj prostovoljnega gasilstva. Če podatki v evidencah niso realni, tudi slika stanja ni realna.

Podatke o intervencijah sedaj vnašajo centri za obveščanje in vodje intervencij v sistem SPIN, katerega je skrbnik je Uprava RS za zaščito in reševanje, nato pa se v določeni meri prenašajo tudi v Vulkan, katerega skrbnik je Gasilska zveza Slovenije, kjer jih gasilci še dodatno dopolnjujejo. Smiselno je poenotenje sistema o vodenju podatkov o intervenciji v enem informacijskem sistemu. S tem bi se prihranil čas vnašalcev podatkov in racionalizirali trenutni stroški na področju informatizacije, sredstva pa bi se lahko porabila za bolj ažurno posodabljanje informacijskega sistema.

Tudi gasilska organizacija se srečuje z nepredvidljivimi spremembami in določeno konkurenco, zato je potrebno dodatno izobraževanje vodstvenih struktur gasilskih organizacij na temo vodenja, poslovanja in financiranja. Rezultati analize kadrov, usposobljenosti in opremljenosti so pokazali, da je nujna vpeljava strateškega planiranja in menedžmenta v gasilske organizacije, s čimer prispevamo k stroki menedžmenta nepridobitnih organizacij.

Gasilske organizacije z izvajanjem svojih temeljnih nalog ustvarjajo pogoje za zagotavljanje varnosti občanov, saj delujejo na preventivnem področju, v primeru nesreč

pa ustrezno ukrepajo in s tem preprečijo oziroma zmanjšajo posledice nesreč. Z upoštevanjem predlogov glede organiziranja, opremljanja in usposabljanja gasilskih enot pri nadaljnjem razvoju prostovoljnega gasilstva bodo ustvarjeni tudi boljši pogoji za varnost celotne družbe, s čimer prispevamo k razvoju varstvoslovja.

S spremembami in razvojem gasilske organizacije na podlagi podanih predlogov in rezultatov bomo prispevali tudi k področju varnosti in obrambe, s katerima se ukvarja obramboslovje. Minister za obrambo pa je tudi resorni minister za področje gasilstva v Sloveniji.

Gasilska organizacija tudi v prihodnje ne sme biti toga, vključevati mora mlade in nove kadre, jih izobraževati in slediti razvoju na vseh področjih delovanja. Ob takem ravnanju ne bo bojazni za prihodnost slovenskega prostovoljnega gasilstva in varnost naših občanov.

Pristojne organizacije in organi lahko moje zaključke in predloge uporabijo pri svojem delu.

11 ZAKLJUČEK

Namen magistrske naloge je bil raziskati organiziranost sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, zgodovino slovenskega prostovoljnega gasilstva ter trenutno organiziranost. Namen je bil analizirati kadrovanje, opremljenost in usposobljenost prostovoljnih gasilskih enot ter njihove aktivnosti na intervencijah. Cilj naloge je bil tudi raziskati organiziranost gasilstva v Avstriji in rezultate primerjati s slovensko organiziranostjo ter pripraviti nekaj predlogov za nadaljnji razvoj prostovoljnega gasilstva v Sloveniji.

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je podsistem nacionalne varnosti, v katerem delujejo sile za zaščito, reševanje in pomoč, med njimi pa kot zelo pomemben člen tudi prostovoljni gasilci.

Začetki organiziranja gasilske službe segajo v leto 1863, šest let kasneje pa so v Metliki ustanovili prvo prostovoljno gasilsko društvo. Število gasilskih društev je nato naraščalo, povezovala so se tudi v gasilske župe, nato pa so sledile težave zaradi obeh svetovnih vojn. Po letu 1945 je gasilstvo v gasilskih četah spet zaživel. V letu 1949 je bila ustanovljena krovna organizacija, takratna Gasilska zveza Ljudske Republike Slovenije.

Na dan 1. 1. 2014 je v Gasilsko zvezo Slovenije združenih 120 gasilskih zvez, v katere je povezanih 1347 prostovoljnih gasilskih društev, tako teritorialnih kot industrijskih. Predvsem zaradi lažje koordinacije dela je bilo imenovanih 17 gasilskih regij, ki so še vedno neformalna oblika organiziranosti gasilstva. V prostovoljna gasilska društva je včlanjenih 155.620 aktivnih članov.

Gasilstvo je obvezna lokalna javna služba, katere trajno in nemoteno opravljanje zagotavljajo občine in država. Je humanitarna dejavnost, ki se opravlja v javnem interesu. Gasilstvo je organizirano kot prostovoljno in poklicno. Organiziranje javne gasilske službe v občini je naloga župana občine, ki mora imeti teritorij občine razdeljen na operativna območja, ki jih pokrivajo gasilske enote, izvede pa tudi kategorizacijo gasilskih enot in v vsaki občini imenuje osrednjo gasilsko enoto.

Prostovoljno gasilstvo se financira iz različnih virov: iz državnega in občinskega proračuna, sredstev zavarovalnic in drugih podjetij, iz lastne dejavnosti ter drugih prispevkov in donacij.

V prostovoljnih gasilskih društvih so za operativno delovanje ustanovljene gasilske enote, ki morajo zagotavljati minimalno število operativnih gasilcev, določeno gasilsko zaščitno in reševalno opremo in vsaj orodišče. Operativni gasilci morajo izpolnjevati določene pogoje.

Delo z mladimi je ena pomembnejših nalog gasilske organizacije in poteka na vseh nivojih. Še posebej se veliko aktivnosti posveča delu s članicami, ki so aktivne na vseh področjih dela. Pa tudi gasilski veterani, predhodniki sedanjih aktivnih gasilcev, so aktivni in si zaslužijo v gasilskih organizacijah posebno mesto, saj so postavili temelje gasilstva.

Izobraževanje in usposabljanje je ena od osnovnih nalog prostovoljnega gasilstva, ki se izvaja od nivoja društva pa do Gasilske zveze Slovenije. Pomemben del strokovnega izobraževanja so tudi gasilska tekmovanja. Gasilska zaščitna in reševalna oprema je v Sloveniji standardizirana in tipizirana in le nabave take opreme se sofinancira z razpisi.

Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, katere sestavni del so tudi Merila za organiziranje in opremljanje gasilskih enot, predpisuje način kategorizacije in kategorije gasilskih enot in njihovo minimalno število operativnih gasilcev ter minimalno opremljenost gasilskih enot z gasilskimi vozili glede na kategorijo gasilske enote. Poveljstvo Gasilske zveze Slovenije je sprejelo tudi merila o minimalni usposobljenosti in opremljenosti gasilskih enot glede na kategorijo gasilske enote.

Analiza stanja kadrovske sestave in usposobljenosti ter opremljenosti gasilskih enot prostovoljnih gasilskih društev glede na minimalna merila je pokazala, da je stanje v gasilskih enotah zelo različno. Določene gasilske enote še ne izpolnjujejo minimalnih pogojev glede števila operativnega kadra in njihove usposobljenosti ter merila o opremljenosti gasilske enote.

Na podlagi podatkov o intervencijah je bila izdelana analiza, ki je pokazala, da prostovoljni gasilci opravijo večino intervencij od vseh enot, ki delujejo v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Prostovoljne gasilske enote izvajajo poleg gašenja in reševanja ob požarih tudi naloge na intervencijah ob naravnih in drugih nesrečah.

Gasilstvo v sosednji Avstriji je organizirano podobno kot v Sloveniji, na kar je prav gotovo vplivalo zgodovinsko dogajanje in bližina držav, a kljub temu obstajajo razlike v organiziranosti in delovanju obeh organizacij. Izmenjava izkušenj poteka torej na vseh ravneh in nikakor ne moremo reči, da slovensko gasilstvo zaostaja v razvoju za avstrijskim. V obeh državah je ostala velika odprta naloga tudi ureditev statusa operativnih gasilcev, za kar se obe krovni organizaciji tudi nenehno zavzemata.

Pri delu sem naletela na nekaj omejitev. Ob začetku izdelave naloge še niso bili na voljo ažurirani podatki o intervencijah v Sloveniji za leto 2013, zato sem uporabila podatke za petletno obdobje od leta 2008 do leta 2012. Pri obdelavi podatkov o članstvu in opremi sem zasledila pomanjkljivosti pri vnosih podatkov v aplikacijo Vulkan, zaradi česar po mojem mnenju statistika ni povsem realna. Statistika je po mojem mnenju zelo pomanjkljiva v prostovoljnih industrijskih gasilskih društvih, zato sem jo v raziskavi uporabila le delno. Pri pridobivanju podatkov o intervencijah v Avstriji pa sem naletela na težave, ker poklicni in prostovoljni gasilci vodijo skupno statistiko. Drugih večjih omejitev pri nalogi ni bilo.

Menim, da je slovensko prostovoljno gasilstvo, ki ima 145-letno tradicijo, dobro organizirano in mora tudi v prihodnje ostati samostojna, nepridobitna, humanitarna in nepolitična organizacija, ki bo nenehno stremela k napredku. Odgovorni za delovanje gasilstva na nivoju občin in države pa morajo zagotavljati ustrezne pogoje za njihovo delovanje, kot jim narekuje tudi zakonodaja.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Bousska, Hans W. (2013). *Die Wiener Feuerwehren*. Sutton Verlag, Wien.
- Božič, Branko (1999). Po poti 130-letnega razvoja gasilstva na Slovenskem (1869–1999). Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
- Brushlinsky, N. N., Hall, J. R., Sokolov, S. V., Wagner, P. (2008). *World fire statistics, Second Edition*. CTIF, Moscow – Berlin.
- Coleman, Ronny J., Granito, John A. (1988). *Managing Fire Services*. Second Edition. The International City Management Association – ICMA, Washington.
- Dolinar, Ksenja (1994). *Leksikon Cankarjeve založbe*. Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Helfried, V., Perschy, M. J. (1989). *Feuerwehr gestern und heute*. Burgenländische Landessonderausstellung, Eisenstadt.
- Kebe, Nataša (2002). *Organizacije in društva v sistemu zaščite in reševanja*. Diplomsko delo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Klarič, Matjaž (2011). *Pomen gasilstva za sistem nacionalne varnosti*. Magistrsko delo, Fakulteta za državne in evropske študije, Brdo.
- Krušec, Ivo (2001). *Osnove varstva pred požarom*. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
- Pograjc, Marko (2008). *Letni gasilski priročnik 2008*. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
- Polič, Marko (1994). *Psihološki vidiki nesreč*. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Ljubljana.
- Schinnerl, Adolf (2010). *Rechtsformen der Feuerwehren*. Österreichischer Bundesfeuerwehrverband, Wien.
- Torkar, Domen (2010). *Načini izvajanja in organiziranost javnih reševalnih služb v Republiki Sloveniji*. Magistrsko delo, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Ušeničnik, Bojan (2002). *Nesreče in varstvo pred njimi*. Uprava RS za zaščito in reševanje. Ministrstvo za obrambo, Ljubljana.
- Zafošnik, Alfonz (2004). *Požarna preventiva*. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.

VIRI

- (1992). Odredba o prenosu določenih nalog zaščite in reševanja na operativne gasilske enote. Ur. list RS, št. 58/92.
- (2010). Pravila gasilske službe. Ur. list RS, št. 52/10.
- (2007). Pravilnik o gasilskih uniformah, oznakah, činih, opremi ter izkaznicah. Ur. list RS, št. 95/07, 93/11, 100/11.
- (2000). Pravilnik o strokovnih izpitih poklicnih gasilcev. Ur. list RS, št. 31/00, 101/11.
- (2007). Pravilnik o ugotavljanju zdravstvene sposobnosti prostovoljnih gasilcev. Ur. list RS, št. 65/07, 80/08, 9/11.

- (2009). Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2009 do 2015 (ReNPVNDN), Ur. list RS, št. 57/09.
- (2010). Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-1), Ur. list RS, št. 27/10.
- (2006). Uredba o doplačilni znamki v mesecu požarne varnosti. Ur. list RS, št. 83/06, 32/11, 8/12.
- (2007). Uredba o namenitvi dela dohodnine za donacije. Ur. list RS, št. 30/07, 36/07, 37/10.
- (2007). Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč. Ur. list RS, št. 92/07.
- (1991). Ustava Republike Slovenije (URS). Ur. list RS, št. 33/91, 42/97-UZS68, 66/00-UZS80, 24/03-UZ3A,47,68, 69/04-UZ14,43,50, 68/06-UZ121,140,143, 47/13-UZ148,90,97,99.
- (2011). Zakon o dohodnini (ZDoh-2-UPB7). Ur. list RS, št. 13/11, 9/12, 24/12, 30/12, 75/12, 94/12, 96/13.
- (2011). Zakon o društvih (ZDru-1-UPB2). Ur. list RS, št. 64/11.
- (2005). Zakon o državni upravi (ZDU-1-UPB4). Ur. list RS, št. 113/05, 48/09-ZDU-1E, 21/12-ZDU-1F, 47/13-ZDU-1G.
- (2005). Zakon o gasilstvu (ZGas-UPB1). Ur. list RS, št. 113/05.
- (2007). Zakon o lokalni samoupravi (ZLS-UPB2). Ur. list RS, št. 94/07, 76/08-ZLSO, 79/09-ZLS-P, 51/10-ZLS-R.
- (2004). Zakon o obrambi (ZObr-UPB1). Ur. list RS, št. 103/04.
- (2005). Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč (ZOPNN-UPB-1). Ur. list RS, 114/05, 90/07-ZOPNN-B, 102/07-ZOPNN-C.
- (1994). Zakon o upravi (ZUpr). Ur. list RS, št. 67/94.
- (2006). Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (ZVNDN-UPB1). Ur. list RS, št. 51/06, 97/10-ZVNDN-B.
- (2007). Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz-UPB1). Ur. list RS, št. 3/07, 9/11-ZVPoz-C, 83/12-ZVPoz-D.
- (2007). Zakon o varstvu pred utopitvami (ZVU-UPB1). Ur. list RS, št. 42/07, 9/11-ZVU-B.
- (1991). Zakon o zavodih (ZZ). Ur. list RS, št. 12/91, 8/96-ZZ-A.
- 120 Jahre Österreichischer Bundesfeuerwehrverband (2010). Österreichischer Bundesfeuerwehrverband, Wien.
- 140 Jahre Niederösterreichischer Landesfeuerwehrverband (2009). Niederösterreichischer Landesfeuerwehrverband, Tulln.
- CTIF INTERNATIONAL ASSOCIATION OF FIRE AND RESCUE SERVICE (2013). *About CTIF*. Privzeto 27. 11. 2013 iz: <http://www.ctif.org/ctif/about-ctif>.
- Die Feuerwehr Europas und anderer Kontinente (1994). XIX. Simposium (IBS), CTIF – vfdb, Hannover.
- Die Geschichte des Internationalen Feuerwehrrates und des CTIF 1900–2000 (2000). Hallein, Österreich.
- Gasilska zveza Slovenije (2000 in spremembe). Tipizacija gasilskih vozil. Privzeto 22. 3. 2014 iz: <http://www.gasilec.net/operativa/operativa-tehnika/tipizacija>

- Gasilska zveza Slovenije (2010). *Posebna pravila gasilske službe prostovoljnih gasilcev*. Privzeto 22. 11. 2013 iz: <http://www.gasilec.net/organizacija/zakonodaja/splosni-akti-gzs>.
- Gasilska zveza Slovenije (2011). *Pravilnik o delovanju mladih v gasilski organizaciji*. Privzeto 20. 4. 2014 iz: <http://www.gasilec.net/operativa/mladina>.
- Gasilska brigada Ljubljana (2013). *Organiziranost*. Privzeto 20. 11. 2013 iz: <http://www.gasilskabrigadaljubljana.si/organiziranost.php>.
- Gasilska zveza Slovenije (2013). *Poročilo Upravnega odbora Gasilske zveze Slovenije XVI. kongresu Gasilske zveze Slovenije*. Privzeto 22. 11. 2013 iz: <http://www.gasilec.net/organizacija/programi-porocila/kongresno-porocilo>.
- Gasilska zveza Slovenije (2013). Programske usmeritve XVI. kongresa Gasilske zveze Slovenije. Privzeto 22. 11. 2013 iz: <http://www.gasilec.net/organizacija/programi-porocila/programske-usmeritve>.
- Gasilska zveza Slovenije (2013). *Statut Gasilske zveze Slovenije (UPB)*. Privzeto 31. 12. 2013 iz: <http://www.gasilec.net/organizacija/zakonodaja/splosniakti-gzs>.
- Gasilska zveza Slovenije (2013). *Vulkan – program za vodenje evidenc v gasilskih organizacijah*. Privzeto 28. 11. 2013 iz: <https://apl.gasilec.net/>.
- Gasilska zveza Slovenije (2014). Privzeto 10. 2. 2014 iz: <http://www.gasilec.net/>.
- LANDESFEUERWEHRVERBAND KÄRNTEN. Spletna stran. Privzeto 27. 11. 2013 iz: <http://www.feuerwehr-ktn.at/cms/>
- LANDESFEUERWEHRVERBAND STEIERMARK. Spletna stran. Privzeto 28. 11. 2013 iz: <http://www.lfv.steiermark.at/Home.aspx>
- Med dvema Kongresoma (2013). Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
- Notruf (2003). Die Jahrhundert-Flut. Österreichischer Bundesfeuerwehrverband, Wien.
- Österreichischer Bundesfeuerwehrverband (2013). Privzeto 28. 11. 2013 iz: <http://www.bundesfeuerwehrverband.at/>.
- Österreichischer Bundesfeuerwehrverband (2013). *Statistik des ÖBFV 2012*. Privzeto 2. 12. 2013 iz: http://www.bundesfeuerwehrverband.at/fileadmin/user_upload/Downloads/Statistiken/Statistik_2012.pdf.
- Prihodnost slovenskega gasilstva (2000). Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
- Statistik Austria (2014). Privzeto 3. 8. 2014 iz: <http://www.statistik.at/>.
- Uprava RS za zaščito in reševanje (2013). Privzeto 25. 11. 2013 iz: <http://www.sos112.si/slo/index.php>.
- Uprava RS za zaščito in reševanje (2013). SPIN – informacijski sistem o nesrečah in intervencijah. Privzeto 25. 11. 2013 iz: spin.sos112.si/.
- Verordnungen & Richtlinien (2005). Kärntnerlandesfeuerwehrverband, Österreich.
- Landesfeuerwehrverband Kärnten (2013).. Privzeto 27. 11. 2013 iz: <http://www.feuerwehr-ktn.at/cms/>.
- Zanimivosti o Avstriji (2014). Privzeto 1. 1. 2014 iz: <http://www.austria.info/uk>.
- Združenje slovenskih poklicnih gasilcev (2013). Privzeto 25. 11. 2013 iz: <http://www.zspg112.si/>.

PRILOGE

PRILOGA 1: TABELE

Tabela 2: Področja izobraževanja in specialnosti

Področje	Specialnost
Strojništvo	strojnik
	strojnik avtolestve
	orodjar
Zaščita dihal	uporabnik dihalnega aparata
	skrbnik dihalnih zaščitnih naprav
Gašenje notranjih požarov	Modul A
	Modul B
	Modul C
Področje	Specialnost
Radijske zveze	uporabnik radijskih postaj
	inštruktor radijskih zvez
Tehnično reševanje	tehnični reševalec
Nevarne snovi	reševalec ob nesrečah z nevarnimi snovmi
Požari v naravi	gašenje požarov v naravnem okolju
Reševanje na vodi in iz vode	reševalec na vodi
	vodja čolna
	potapljač *
	potapljač **
	potapljač ***
Ocenjevanje gasilsko-športnih tekmovalnih disciplin	sodnik gasilskih in gasilsko-športnih tekmovalnih disciplin
Poučevanje	inštruktor
	predavatelj
Prva pomoč	bolničar
Informatika v gasilstvu	informatik
Vodenje članic	vodja članic
Vodenje mladine	mentor mladine
	mentor mladine I
Preventiva	preventivec
Varno delo z motorno žago	/
Delo s helikopterjem	/

Vir: PPGSPG, točka 5.2

Tabela 3: Število občin in gasilskih organizacij po gasilskih regijah

Zap. št.	Gasilska regija	Število občin	Število GZ	Število PGD	Število PIGD	Število PGD in PIGD
1	Belokranjska	3	3	54	0	54
2	Celjska	17	8	78	1	79
3	Dolenjska	12	3	84	3	87
4	Gorenjska	18	10	123	6	129
5	Koroška	12	4	31	3	34
6	Ljubljana I	10	10	104	2	106
7	Ljubljana II	9	6	84	0	84
8	Ljubljana III	9	8	64	5	69
9	Mariborska	12	4	41	2	43
10	Notranjska	7	4	42	3	45
11	Obalno-kraška	10	6	43	3	46
12	Podravska	29	14	105	1	106
13	Pomurska	27	21	238	4	242
14	Posavska	4	3	71	2	73
15	Savinjsko-šaleška	16	4	67	4	71
16	Severnoprimorska	12	9	47	2	49
17	Zasavska	3	3	23	8	31
Skupaj:		210	120	1299	49	1348

Vir: Vulkan (2014)

Tabela 4: Članstvo PGD in PIGD po starosti in spolu

Starost v letih	Vsi skupaj	Skupaj Ž ⁶	Skupaj M ⁷	PGD			PIGD		
				Skupaj	Ž	M	Skupaj	Ž	M
6 do 11	13.970	6066	7904	13.969	6066	7903	1	0	1
12 do 15	13.888	5968	7920	13.882	5965	7917	6	3	3
16 do 18	10.081	4174	5907	10.073	4170	5903	8	4	4
19 do 27	26.978	9446	17.532	26.839	9434	17.405	139	12	127
28 do 45	41.469	11.162	30.307	40.451	10.984	29.467	1018	178	840
46 do 55	19.642	4635	15.007	18.749	4414	14.335	893	221	672
56 do 63	11.490	2047	9443	11.059	1983	9076	431	64	367
nad 63	18.102	2835	15.267	17.708	2791	14.917	394	44	350
Skupaj:	155.620	46.333	109.287	152.730	45.807	106.923	2890	526	2364

Vir: Vulkan (2014)

⁶ Ž = ženske.⁷ M = moški.

Tabela 5: Število operativnih gasilcev v GE PGD in ustreznost činov

Operativna funkcija	Operativni gasilci			Čin (operativni gasilci – dejansko)			
	Zahtevano	Dejansko	Razlika	Ustreza	%	Ne ustreza	%
Poveljnik	1.299	1.299	0	793	61	506	39
Podpoveljnik	1.858	1.507	-351	818	54	689	46
Desetar	3.682	1.100	-2.582	880	80	220	20
Vodja skupine	3.716	1.077	-2.639	911	85	166	15
Ostali operativni gasilci	13.342	38.516	25.174	33.612	87	4.904	13
Skupaj:	23.897	43.499	19.602	37.014	85	6.485	15

Vir: Merila o minimalni usposobljenosti, Vulkan (2014)

Tabela 6: Število PGD, ki v GE nimajo ustreznega števila operativnih gasilcev

Operativna funkcija	Kategorija PGD						Skupaj PGD	
	I. a	I.	II.	III.	IV.	V.	Število	%
Poveljnik	0	0	0	0	0	0	0	0
Podpoveljnik	7	262	43	72	25	6	415	32
Desetar		625	271	123	33	7	1.059	82
Vodja skupine	14	633	268	122	30	7	1.074	83
Ostali operativni gasilci	0	11	8	13	7	2	41	3

Vir: Vulkan (2014)

Tabela 7: Število PGD, ki v GE nimajo ustrezno usposobljenih operativnih gasilcev

	Kategorija PGD						Skupaj PGD	
	I. a	I.	II.	III.	IV.	V.	Število	%
Poveljnik	12	286	58	119	26	5	506	39
Podpoveljnik	5	310	161	72	16	1	565	43
Desetar		112	34	13	6	0	165	13
Vodja skupine	0	358	295	11	5	0	669	52
Ostali operativni gasilci	12	476	185	61	25	4	763	59

Vir: Vulkan (2014)

Tabela 8: Stanje gasilskih vozil PGD po vrstah

Kat. ⁸ PGD/ vozilo	GVM-1	PV-1	GV-1	GV-2	GW-1	GW-2	GVGP-1	GVGP-2	GVC-16/15	GVC-16/25	GVC-16/24	GVC-24/50	AC	AL	ALK	TRV-1	TRV-2D	PMB	Skupaj
1. a	6	0	11	0	0	0	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	22
1.	258	34	343	23	227	37	54	12	17	54	36	38	59	0	0	1	0	148	1.341
2.	195	22	107	10	44	17	43	7	12	139	49	63	62	0	0	1	1	89	861
3.	125	40	37	4	20	9	23	8	19	91	18	79	41	3	7	3	1	41	569
4.	35	29	2	4	7	2	6	3	4	31	1	31	13	0	11	7	8	6	200
5.	7	5	2	1	2	0	2	2	1	5	0	4	2	1	6	1	4	2	47
Skupaj:	626	130	502	42	300	65	130	33	53	320	105	215	177	4	24	13	14	287	3.040

Vir: Vulkan (2014)

Tabela 9: Ustreznost gasilskih vozil glede na kategorijo PGD

Kategorija PGD	Ustrezna vozila		Druga vozila		Skupaj
	Število	%	Število	%	
1. a	20	91	2	9	22
1.	959	72	382	28	1341
2.	698	81	163	19	861
3.	373	66	196	34	569
4.	159	80	41	21	200
5.	36	77	11	23	47
Skupaj:	2245		795		3040

Vir: Merila za organiziranje in opremljanje gasilskih enot, Vulkan (2014)

Tabela 10: Stanje gasilske zaščitne opreme v PGD

Vrsta opreme	Zahtevano	Dejansko	Razlika	%
Gasilska zaščitna čelada	23.897	23.282	-615	97
Gasilska zaščitna obleka	23.897	20.262	-3635	85
Gasilske zaščitne rokavice	23.897	21.304	-2593	89
Gasilski pas	23.897	16.953	-6944	71
Gasilski zaščitni škornji	23.897	21.559	-2338	90
Izolirni dihalni aparat	4176	4625	449	111

Vir: Merila o minimalni opremljenosti, Vulkan (2014)

⁸ Kat. = kategorija

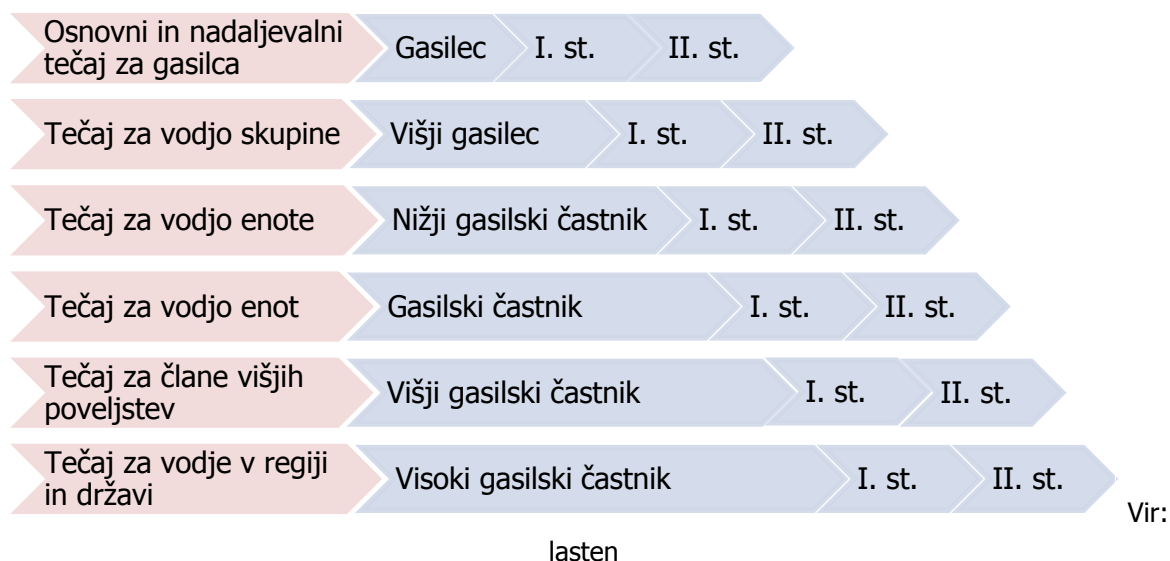
Tabela 11: Stanje specialnosti operativnih gasilcev v GE PGD

Specialnost	Zahtevano	Dejansko	Razlika	%
Uporabnik izolirnega dihalnega aparata	8375	8523	148	102
Tehnično reševanje	3699	3704	5	100
Nevarne snovi	2125	1650	-475	78
Strojniki – vozniki	4210	6757	2547	160
Uporabniki radijskih postaj	4210	7090	2880	168
Bolničar	2973	2150	-823	72
Strojniki avtolestve	14	2	-12	14

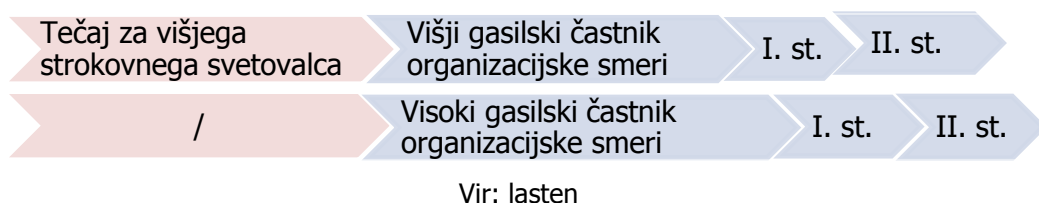
Vir: Merila o minimalni usposobljenosti, Vulkan (2014)

PRILOGA 2: SLIKE

Slika 10: Temeljni tečaji in gasilski čini

Slika 11: Tečaji za organizacijske in preventivne naloge ter gasilski čini

PRILOGA 3: INTERVJU S POVELJNIKOM GZS

Intervjuvanec:

Franci Petek, diplomirani varnostni inženir, visoki gasilski častnik II. stopnje, poveljnik GZS od leta 2013.

Delovne in druge izkušnje:

- varstvo pri delu in varstvo pred požarom, Splošna bolnišnica Maribor (do 2013);
- dva strokovna izpita s področja varstva pri delu ter varstva pred požarom;
- andragoško-pedagoški izpit;
- visoki gasilski častnik II. stopnje.

Dosedanje funkcije v prostovoljnem gasilstvu:

- član PGD Starše (1970–);
- poveljnik PGD Starše (1988–1993);
- podpoveljnik GZ Maribor (1990–1998);
- poveljnik občinskega poveljstva občine Starše (1995–1998);
- poveljnik GZ Maribor (1998–2001);
- poveljnik GZ Starše (2001–2007);
- član predsedstva GZS (2003–2008);
- član komisije za informatiko GZS, komisije za preventivo GZS (2003–2008);
- član komisije za tekmovanja GZS (2003–2013);
- predsednik regijskega sveta mariborske regije (2003–2013);
- član upravnega odbora GZS (2008–2013);
- predsednik PGD Starše (2008–2013);
- član komisije za izobraževanje GZS (2008–2013);
- poveljnik GZS (2013–).

Vprašanje:

Na podlagi podatkov o delovnem mestu, izobrazbi in preteklih izkušnjah sklepam, da organiziranost in delovanje prostovoljnega gasilstva dobro poznate. Ali vidite kakšne potrebe po spremembi te dolgoletne organiziranosti na nivoju PGD, GZ, gasilskih regij in GZS?

Odgovor:

V osnovi sistem kar dobro deluje. Problem je v organiziranosti na nivoju občinskih poveljstev in regij, ki niso pravne osebe. Velika dilema je tudi glede odgovornosti predsednik – poveljnik. Imamo Zakon o društvih, ki opredeljuje naloge predsednika – zakonitega zastopnika in Zakon o gasilstvu, ki govori o operativnem delu. Gasilci bi zaradi svoje specifičnosti morali biti organizirani samo po enem zakonu.

Na dan 1. 1. 2014 smo imeli v Sloveniji 1299 PGD in 49 PIGD, ki so povezana v 120 GZ, te pa se preko 17 gasilskih regij povezujejo v GZS. Dve GZ pokrivata zelo velik teritorij, kar sedem občin. Ena od teh GZ ima kar 48 PGD in PIGD.

Po podatkih zadnjih petih let v povprečju 17 % vseh društev vsako leto nima niti ene intervencije. 23 PGD in 23 PIGD pa v vseh petih letih ni imelo niti ene intervencije. Kar 20 PGD je iz pomurske regije.

Ali menite, da je glede na zgornje ugotovitve število organizacij primerno, je katerih preveč ali premalo?

Odgovor:

Imamo društva, ki imajo dolgoletno tradicijo, zato ne morem reči, da jih imamo preveč. S strogo operativnega vidika dela in števila intervencij bi lahko razmišljali, da jih je preveč. Vendar ob vsaki večji intervenciji potrebujemo veliko število ljudi in tehnike, kar dokazuje tudi zadnji primer, ko nas je prizadel žled.

Vprašanje:

Velikokrat slišimo, da prostovoljni gasilci opravljajo večino nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kar kažejo tudi podatki o intervencijah.

Od vseh aktiviranj enot sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v zadnjih petih letih so bile prostovoljne GE aktivirane v 55–61 %. Na vseh intervencijah pa je v posameznih letih od vseh sodelujočih sodelovalo med 67 in 74 % prostovoljnih gasilcev. Torej imajo poklicni gasilci in ostale službe sistema res manj intervencij kot prostovoljni gasilci in tudi manj sodelujočih na intervencijah?

Odgovor:

Poklicni gasilci posredujejo na vseh intervencijah na njihovem operativnem območju, opravljajo pa tudi naloge širšega pomena. V Sloveniji imamo trinajst poklicnih enot, ki opravljajo javno gasilsko službo. Te enote pokrivajo samo večja mesta, vse ostalo pa pokrivajo prostovoljni gasilci, zato je razmerje v številu intervencij v korist prostovoljnih. Ob vsaki večji intervenciji je število poklicnih gasilcev premajhno za kakovostno posredovanje.

Vprašanje:

Opremljanje gasilskih enot z gasilsko zaščitno in reševalno opremo poteka v skladu z Merili in s tipizacijo. Od vseh 3040 gasilskih vozil jih 74 % ustreza minimalnim Merilom glede na kategorijo PGD, ostala vozila pa so društva nabavila izven Meril, kar pomeni, da so to bodisi večja ali manjša vozila, kot jih predvidevajo Merila. Stanje osebne zaščitne opreme še vedno ni zadovoljivo, saj skoraj polovica PGD nima vsaj minimalnega števila posamezne osebne zaščitne opreme. Tudi število izolirnih dihalnih aparatov v 25 % PGD ni zadovoljivo. Kako komentirate rezultate analize in kakšni so cilji za nabavo opreme v bodoče?

Odgovor:

Na podlagi Meril lahko pridemo do te statistike. V lokalnih skupnostih imajo na podlagi Meril kriterije za opremljenost posameznih društev. Osnova za opremljanje je tudi kategorizacija. Z nastankom novih občin se je glede opremljanja naredil velik korak naprej, žal pa v veliko občinah še vedno ne poskrbijo za pokritje minimalnih potreb. Z

razpisi za sofinanciranje gasilske zaščitne in reševalne opreme skušamo nerazvita območja dodatno sofinancirati. Poseben program opremljanja je tudi za območje Krasa, del sredstev za zaščitno opremo namenimo tudi iz sredstev gasilske doplačilne znamke.

Vprašanje:

Usposabljanje je in bo ena od temeljnih nalog nadaljnjega razvoja prostovoljnega gasilstva.

Kako bodo gasilske organizacije zagotovile ustrezno usposobljenost poveljnikov PGD, saj jih kar 506 ali 36 % ne izpolnjuje pogojev glede temeljne strokovne izobrazbe oziroma čina. Tudi ostali operativni člani nimajo zadovoljivih činov in tečajev specialnosti glede na kategorijo PGD.

Ali se usposabljanje članov v gasilski organizaciji izvaja načrtno? Se pri izbiri tečajnikov prednostno upošteva prijave društev, ki jim primanjkuje ustreznih kadrov? So mogoče minimalni pogoji za opravljanje operativnih funkcij previsoki?

Odgovor:

Usposabljanje je ena ključnih nalog GZS. Usposabljanja se izvajajo načrtno in v skladu z Merili. Pri tem imamo problem s kapacitetami (so premajhne), po drugi strani pa z vstopnimi pogoji, ki so za nekatere previsoki. Te vstopne pogoje bomo ob spremembi Posebnih pravil gasilske službe prostovoljnih gasilcev proučili in po potrebi spremenili. Ne bi pa rekel, da so v osnovi minimalni pogoji previsoki. Največja težava se kaže pri splošni izobrazbi, ki je pogoj za določeno usposabljanje.

Vprašanje:

Status prostovoljnega operativnega gasilca kljub dolgoletnim prizadevanjem GZS in URSZR še vedno ni ustrezen. Operativni gasilec kot tudi njegov delodajalec nimata zagotovljenih bonitet, ki bi stimulirale tako delo operativnega gasilca kot tudi delodajalca, ki gasilca zaposluje. Kakšno prihodnost vidite na tem področju?

Odgovor:

V zadnjem času se najpogosteje omenja odnos delodajalec – gasilec. Ta problem se še posebej pokaže na velikih intervencijah, ko morajo gasilci zaradi odhoda na intervencijo zapuščati delovna mesta. Zato poskušamo problem statusa gasilca reševati ob vsakokratni zamenjavi aktualne zakonodaje.

Status gasilca in odsotnost z dela bi morali reševati s stimulacijami za delodajalce in gasilce. Tako smo državnim organom posredovali predloge za reševanje statusa prostovoljnega gasilca, ki jih je pripravila posebna komisija za status gasilca in temeljijo predvsem na stimuliranju delodajalcev, ki zaposlujejo prostovoljne gasilce. Za stimulacijo delodajalcev, ki zaposlujejo operativne gasilce, se predlaga uvedba davčnih olajšav, ravno tako se predlaga olajšave pri odmeri dohodnine za operativne prostovoljne gasilce. Zavarovalnice, ki imajo največjo korist od dela gasilcev, bi morale stimulirati tako delodajalce kot gasilce.

Problemi nastajajo tudi pri zagotavljanju sredstev za nadomestilo delodajalcem. Zakonsko je to dobro urejeno, saj za intervencije na lokalnem nivoju to pokrije občina, v primeru

aktiviranja državnega načrta pa država. Vendar ne občina ne država nimata za to planiranih sredstev. Na lokalnem nivoju gre to običajno iz redne dejavnosti, ob aktiviranju državnega načrta pa iz proračunskih rezerv, ki pa so tudi problem.

PRILOGA 4: INTERVJU Z GENERALNIM DIREKTORJEM URSZR

Intervjuvanec:

Darko But, univerzitetni diplomirani obramboslovec, generalni direktor URSZR in namestnik poveljnika Civilne zaščite Republike Slovenije od leta 2011.

Delovne izkušnje:

- generalni direktor URSZR, MORS (2011–);
- vodja sektorja za načrtovanje, operativo in ocenjevanje škode na URSZR in član štaba Civilne zaščite Republike Slovenije, MORS (2007–2011);
- vodja izpostave URSZR Celje in namestnik poveljnika Civilne zaščite za zahodno Štajersko, MORS (2003–2007);
- vodja oddelka za zaščito in reševanje na Upravi za obrambo Celje in namestnik poveljnika Civilne zaščite za zahodno Štajersko, MORS (2002);
- vodja izpostave za obrambo Slovenske Konjice, MORS (1995–2002);
- vodja referata za vojaške zadeve na Upravi za obrambo Celje, MORS (1995);
- načelnik CZ in obrambne priprave, Skupščina občine Šmarje pri Jelšah, Oddelek za ljudsko obrambo (1993–1995);
- namestnik predstojnika in obrambne priprave, Skupščina občine Šmarje pri Jelšah, Oddelek za ljudsko obrambo (1991–1993);
- pripravnik ter kasneje referent za usposabljanje prebivalstva in narodno zaščito, Skupščina občine Šmarje pri Jelšah, Oddelek za ljudsko obrambo (1987–1991).

Druge izkušnje:

- član Prostovoljnega gasilskega društva Kostrivnica (1970–);
- član Zveze slovenskih častnikov (1988–);
- član Združenja veteranov vojne za Slovenijo – prejemnik spominskega znaka MSNZ;
- član Lovski družine Boč (1982–);
- član Planinskega društva Kostrivnica (1970–);
- član radiokluba S53DRO Rogaška Slatina (1993–).

Vprašanje:

Na podlagi podatkov o delovnem mestu, izobrazbi in preteklih delovnih in drugih izkušnjah sklepam, da organiziranost in delovanje prostovoljnega gasilstva dobro poznate. Kako bi z nekaj besedami opisali vlogo in pomen slovenskega prostovoljnega gasilstva v sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami?

Odgovor:

Slovensko prostovoljno gasilstvo je bila vsebina moje diplomske naloge na fakulteti. Tudi sicer sem član gasilske organizacije od leta 1970, po vzoru obeh staršev, ki sta bila visoka gasilska častnika.

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami oziroma ožje – sistem zaščite in reševanja – je kot mozaik, sestavljen v večjem delu iz prostovoljnih reševalnih sestavov v okviru nevladnih organizacij ter v manjšem delu iz poklicnih sestavov. Sistem zaščite in

reševanja smo gradili postopno in gospodarno. Doslej smo obvladovali tako majhne kot tudi velike naravne nesreče uspešno (orkanski vetrovi, suša, poplave, zemeljski plazovi, požari v naravnem okolju, v letošnjem letu celo žled).

V sistemu imajo prostovoljni gasilci, ki opravljajo splošno reševalno službo in ki skupaj s poklicnimi gasilci in zaposlenimi v službah nujne medicinske pomoči, gorskimi in jamarskimi reševalci, vodniki reševalnih psov, potapljači, taborniki in skavti, radioamaterji, aktivisti Rdečega križa in Karitasa ter pripadniki Slovenske vojske in Policije sodelujejo pri zaščiti, reševanju in nudenju pomoči, ključen pomen. Ne samo zaradi množičnosti, ampak predvsem zaradi visoke stopnje profesionalnosti, usposobljenosti, opremljenosti, izurjenosti in pripravljenosti posameznikov. Osebnostno menim, da pa sta ključna podpora in zaupanje, ki ga uživajo prostovoljni gasilci med prebivalci Slovenije.

Vprašanje:

Sedanja organiziranost gasilstva na nivoju PGD, GZ, gasilskih regij in GZS zagotavlja ustrezne pogoje za delovanje slovenskega gasilstva. Ali vidite kakšne potrebe po spremembi te dolgoletne organiziranosti?

Odgovor:

Trenutno ni potrebe po spreminjanju sedanje organiziranosti gasilstva. Ta potreba se bo pojavila po regionalizaciji Slovenije, ko bo treba z vidika operativnosti in poenotenja vseh struktur na bodoče pokrajine temu prilagoditi tudi gasilstvo na regijskem nivoju.

Vprašanje:

V GE po PGD in PIGD je razvrščenih okoli 44.000 operativnih gasilcev, glede temeljne gasilske izobrazbe in starosti pa pogoje za operativnega gasilca izpolnjuje 58.000 prostovoljnih gasilcev. Prostovoljni gasilci so v naši državi tako rekoč edina vojska, ki lahko v primeru velikih naravnih ali drugih nesreč v zelo kratkem času priskoči na pomoč. Kako komentirate?

Odgovor:

Vse, kar navajate, je res. Vendar je to treba obravnavati v zgodovinskem okviru. Namreč, novi koncept sistema zaščite in reševanja v začetku devetdesetih (ko se je pred dvajsetimi leti sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ločil od obrambnega sistema z novim ZVNDN in postal samostojen podsistem nacionalne varnosti RS) je zahteval, da mora biti ta čim bolj racionalen, preprost, odziven na vse vrste nesreč v čim krajšem času in učinkovit. Leto poprej je ZGas določil, da je gasilstvo obvezna lokalna javna služba, prav tako pa je gasilska organizacija prevzela tudi druge splošne reševalne naloge. S tem so se ustvarili pogoji za bistveno zmanjšanje potreb po enotah in službah CZ, prav tako pa so se sredstva, do takrat namenjena CZ, prerazporedila za namen sofinanciranja prostovoljnih reševalnih sestavov, predvsem gasilstva. S tem so se tudi optimizirali stroški, tako lokalnih skupnosti kot tudi države, nov koncept pa je tudi pomenil še bolj načrtno usposabljanje in opremljanje prostovoljnih sestavov.

Seveda je v teh dvajsetih letih gasilstvo doživelo izjemen razvoj. Skupaj z GZS in ZSPG smo kreirali rešitve, ki so zagotavljale odzivnost in učinkovitost gasilskih enot. Lep primer

tega je podeljenih okoli 16.000 pozivnikov in 12.000 radijskih postaj sistema ZA-RE. V zadnjih desetih letih smo razvili tudi rešitve, oblike, usposobljenost in pripravljenost, da se lahko gasilske enote z manj ogroženih območij v primeru nesreč velikega obsega (požari v naravnem okolju, poplave, potres ...) uporabijo na prizadetih območjih in s tem povečajo ali nadomestijo gasilske zmogljivosti na območju, ki ga je prizadela nesreča. Takšne oblike delovanja povečujejo učinkovitost gasilske organizacije, zlasti pa povečujejo njeno mobilnost, premestljivost in druge sposobnosti kot najmnogičnejše in najpomembnejše splošne reševalne službe.

Vprašanje:

Na osnovi statistike intervencij za zadnjih pet let lahko potrdim, da prostovoljni gasilci opravljajo večino nalog sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Od vseh aktiviranih enot sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v zadnjih petih letih so bile prostovoljne GE aktivirane v 55–61 %. Na vseh intervencijah pa je v posameznih letih od vseh sodelujočih sodelovalo med 67 in 74 % prostovoljnih gasilcev. Kako komentirate mojo trditev in ugotovitve analize?

Odgovor:

V duhu prejšnjega odgovora. Od javnih služb za zaščito, reševanje in pomoč v različnih nesrečah največkrat intervenirajo prostovoljne in poklicne GE, ki tudi sicer opravljajo zelo širok spekter nalog – od nalog gašenja in reševanja ob požarih in preventivnih nalog varstva pred požarom do nalog zaščite in reševanja ljudi ter premoženja ob naravnih in drugih nesrečah (npr. ob prometnih nesrečah, nesrečah z nevarnimi snovmi ter pri reševanjih na vodi), za razliko od ostalih, specializiranih reševalnih služb. To jim omogoča status splošne reševalne službe in množičnost, načrt alarmiranja, potrjen od župana, ter seveda, kar je najpomembnejše, njihova pripravljenost pomagati.

Vprašanje:

Prostovoljne GE so bile v zadnjih petih letih aktivirane za intervencije ob požarih v povprečju le v 53 % vseh primerov. Tudi število sodelujočih prostovoljnih gasilcev na intervencijah kaže, da je povprečno 44 % od vseh sodelujočih prostovoljnih gasilcev sodelovalo na drugih vrstah intervencij, ne na požarih. Torej še vedno lahko rečemo, da je gašenje in reševanje ob požarih temeljna naloga prostovoljnih gasilcev. Na katerih intervencijah pa po vaših podatkih sodelujejo prostovoljni gasilci v preostalih primerih?

Odgovor:

Če pogledamo leto 2013, je bilo v Sloveniji 13.429 različnih dogodkov (naravne in druge nesreče, nesreče v prometu, požari in eksplozije, onesnaženja, nesreče z nevarnimi snovmi, jedrski in drugi dogodki, najdbe neeksploziranih ubojnih sredstev, motnje oskrbe in poškodbe objektov ter tehnična in druga pomoč), v katerih so poleg drugih služb posredovale tudi sile za zaščito, reševanje in pomoč. Tako je bilo evidentiranih 2361 nesreč v prometu, 4161 požarov in eksplozij, 629 onesnaženj oziroma nesreč z nevarnimi snovmi ter 3769 zahtev po tehnični in drugi pomoči. Med naravnimi nesrečami je bilo evidentiranih 21 intervencij zaradi visokega plimovanja morja, 571 zaradi poplav, 119

zaradi plazov, 138 zaradi visokega snega, 19 zaradi toče, 725 zaradi močnega vetra, 14 zaradi udara strele ... Ne smemo pa pozabiti na nevarnost epidemij in okužb ljudi, živali in rastlin, pri katerih bi imele GE zelo pomembno vlogo.

Vprašanje:

Status prostovoljnega operativnega gasilca kljub dolgoletnim prizadevanjem GZS in URSZR še vedno ni ustrezen. Operativni gasilec kot tudi njegov delodajalec nimata zagotovljenih bonitet, ki bi stimulirale tako delo operativnega gasilca kot tudi delodajalca, ki gasilca zaposluje. Kakšno prihodnost vidite na tem področju?

Odgovor:

Aktivnosti glede urejanja statusa so z razvojem gospodarske krize nekoliko zamrle, saj bi se morale za ta namen zagotoviti ustrezne davčne in druge olajšave za delodajalce, ki zaposlujejo pripadnike prostovoljnih reševalnih sestavov ter jim tudi v delovnem času omogočajo opravljanje nalog, hkrati pa moramo tudi za pripadnike prostovoljnih reševalnih sestavov zagotoviti takšne pogoje dela in bonitete, ki bodo stimulirali njihovo zahtevno operativno delo.

V resoluciji, ki jo je sprejel Državni zbor RS leta 2009, je navedeno, da si bomo v celotnem srednjeročnem obdobju prizadevali ustrezneje urediti status prostovoljnih reševalcev, zlasti v odnosu do delodajalcev, ter stimulirati tiste, ki zaposlujejo prostovoljne reševalce. Konkreten korak je bil izveden leta 2009, ko so bile v spremembah in dopolnitvah ZVNDN pravice in dolžnosti prostovoljcev izenačene s pravicami in z dolžnostmi pripadnikov CZ.

Prostovoljci imajo naslednje pravice:

- Prostovoljcu med opravljanjem nalog in usposabljanjem pripada nadomestilo plače oziroma izgubljenega zaslužka za čas odsotnosti z dela zaradi opravljanja teh dolžnosti. Nadomestilo plače prostovoljcu izplača delodajalec v breme države ali lokalne skupnosti.
- Če traja opravljanje nalog več kot štiri ure, ima prostovoljec pravico do brezplačne prehrane v breme tistega, ki ga je vpoklical.
- Delodajalec prostovoljca zaradi njegove udeležbe pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči ne sme odpustiti, razporediti na drugo delovno mesto ali kako drugače oškodovati.
- Poškodba ali bolezen, ki nastane med opravljanjem nalog, usposabljanjem v CZ ali v drugih reševalnih enotah, službah in drugih operativnih sestavah, ki jih organizirajo nevladne organizacije, ali med izvrševanjem materialne dolžnosti v CZ se šteje kot poškodba pri delu ali poklicna bolezen po predpisih o zdravstvenem, pokojninskem in invalidskem zavarovanju.
- Prostovoljec, ki se je pri opravljanju nalog ali izvrševanju drugih dolžnosti poškodoval brez svoje krivde tako, da je njegov organizem okvarjen najmanj za 20 % po predpisih o vojnih invalidih, ima pravico do enkratne denarne pomoči. Prav tako je do enkratne denarne pomoči upravičen tudi v primeru, kadar je njegov organizem okvarjen najmanj za 20 % zaradi bolezni, ki je nastala ali pa se je poslabšala

neposredno zaradi opravljanja nalog. Do enkratne denarne pomoči pa so upravičeni tudi družinski člani, če je prostovoljec pri opravljanju nalog izgubil življenje.

V razmerju do delodajalca pa so z zadnjo spremembo zakona uveljavljene rešitve, da lahko delodajalec zahteva povračilo nadomestila plače z vsemi prispevki in davki, ki bremenijo plačo, od pristojnega državnega organa oziroma organa lokalne skupnosti, ki je pripadnika oziroma državljana pozval k opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Poleg tega lahko zahteva tudi povračilo izpada dohodka v višini 20 % nadomestila plače, vključno s pripadajočimi prispevki in davki, ki ga je izplačal za čas odsotnosti pripadnika ali državljana z dela. Prav tako ima delodajalec, pri katerem je zaposlen prostovoljec, ki se je poškodoval ali zbolel pri opravljanju nalog zaščite in reševanja, pravico do povračila nadomestila plače do 30 delovnih dni za čas nezmožnosti za delo zaradi bolezni ali poškodbe v posameznem primeru oziroma do največ 120 delovnih dni v koledarskem letu, v breme pristojnega državnega organa oziroma organa lokalne skupnosti, ki je pripadnika ali državljana pozval na usposabljanje ali k opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Delodajalec lahko zahteva povračilo nadomestila plače le v višini, kot ga je dejansko izplačal pripadniku CZ ali državljanu med njegovo začasno nezmožnostjo za delo.

Veliko smo pričakovali, da bi v okviru davčne reforme preko davčnih olajšav delodajalcem stimulirali zaposlovanje prostovoljnih reševalcev. Pri tem nismo bili uspešni, saj takšnih izjem ne poznajo niti druge članice EU niti sama EU. Podobno velja za delovnopravno zakonodajo. Določeno možnost vidimo v politiki zavarovalnic, vendar po moji oceni naše zavarovalnice še niso popolnoma prilagojene tržnemu gospodarstvu. Dejstvo je, da bomo v praksi morali skupaj s prostovoljnimi reševalnimi službami ta problem reševati predvsem z ustreznimi organizacijskimi, tehničnimi in drugimi rešitvami, ki bodo upoštevale zakonitosti tržnega gospodarskega sistema.

Glede nadaljnjega razmisleka o statusu prostovoljnih reševalcev pa je ključno, da se sprememb v gasilski organizaciji lotevamo dolgoročno, saj ne smemo zatreti prostovoljstva. In tudi v sami gasilski organizaciji še ni poenotene predstave, kaj si pravzaprav posamezniki predstavljajo pod pojmom statusa oziroma bonitet prostovoljnega reševalca. Sicer pa je področje urejanja statusa prostovoljnih reševalcev večno aktualna tema, je orodje opozicije v razmerju do pozicije in kulminira po večjih nesrečah ali pa pred volitvami.

Skratka, pri dopolnjevanju področne zakonodaje bomo znova proučili možnosti za ustrezno stimuliranje delodajalcev, ki zaposlujejo prostovoljne reševalce, še posebej na zavarovalniškem, socialnem, davčnem in drugih področjih. Tudi pri določanju in izvajanju ukrepov za ohranjanje delovnih mest v razmerah gospodarske recesije se bo proučilo možnosti, da se kot eden od kriterijev upošteva delovanje delavcev kot prostovoljnih reševalcev ter ohranja delovna mesta gasilcev v poklicnih teritorialnih enotah oziroma v gasilskih in drugih službah gospodarskih družb. Znova bomo proučili rešitve, ki jih uporabljajo druge države za stimuliranje prostovoljnega dela z različnimi nadomestili, nagradami, zavarovanji in drugimi oblikami z namenom, da se jih uveljavi tudi na

področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami neposredno ali v okviru ustrežnejšega urejanja prostovoljnega dela v naši državi.

Za izboljšanje statusa reševalcev prostovoljcev bo poseben poudarek dan zlasti zagotavljanju potrebnih sredstev za predpisane zdravstvene preglede, zavarovanje za primer bolezni ali poškodbe pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči kot tudi invalidskega zavarovanja za primer nastanka invalidnosti pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči.